

V. KRONIKA

Lud, t. 64, 1986

W 90 ROCZNICĘ ŚMIERCI OSKARA KOLBERGA I W DWUDZIESTOLECIE EDYCJI JEGO „DZIEŁ WSZYSTKICH”

Dnia 3 czerwca 1980 r. minęło 90 lat od śmierci twórcy podstaw polskiej folklorystyki i etnografii, jednego z najbardziej zasłużonych współtwórców polskiej kultury narodowej — Oskara Kolberga. Powstała stąd okazja, a zarazem potrzeba, przypomnienia na tym miejscu nie tyle jego osoby — znanej szerzej choćby z dwukrotnego wydania biografii w opracowaniu Ryszarda Górskiego — ile **działa** jego życia. Bo dzieło to jest w pełnym obiegu naukowym i kulturowym i pełni w społeczeństwie polskim szereg znamiennych funkcji.

Kiedy w dniu 31 maja 1889 r. z inicjatywy naukowego i literacko-artystycznego środowiska krakowskiego urządzono Kolbergowi jubileusz 50-lecia jego działalności naukowej, w sprawozdaniu z tej uroczystości pisano m. in.: „Nie polityk, nie człowiek stronnictwa, lecz bezprzykładnie skromny, cichy a sumienny i skrzętny badacz, chluba narodu, dziś już uznany przez obcych, zazdroszczących go nam, jako znakomity etnograf polski — Oskar Kolberg, dziełami swoimi zbudował sobie monumentalny pomnik, który potomność podziwiać będzie”¹.

Powiedziano trafnie. Wprawdzie poza nagrobkiem na cmentarzu w Krakowie Oskar Kolberg nie ma nigdzie pomnika, ale jest tym dzieło jego życia i to jako pomnik „żywy”; jego imię pojawia się bowiem nader często w opracowaniach naukowych z zakresu etnografii, folklorystyki, muzykologii i dialektologii, jak i w przekazach kultury masowej. Dzieje się to głównie poprzez stopniowe udostępnianie społeczeństwu jego spuścizny w postaci *Dzieł wszystkich*.

Już za życia Kolberga, kiedy ukazała się w druku tylko część jego opracowań, Zygmunt Gloger podkreślał wagę jego osiągnięć badawczych pisząc, że „Oskar Kolberg [...] zajmuje dziś pierwsze miejsce na swoim polu nie tylko w piśmiennictwie naszym, ale i całej Słowiańszczyzny”; i że „dwanaście serii *Ludu* Kolberga stanowią już tak wspaniałe dzieło, jakim w literaturze etnograficznej, podobno żaden inny lud w Europie poszczycić się nie może”. Gloger niepokoił się jednak o losy całego dzieła Kolberga. „Oglądając u sędziwego badacza ten ogromny notatek, stanowiący prawdziwy labirynt, do którego on tylko jeden klucz posiada, smutnego doznałem wrażenia. Kolberg liczy już 65 lat i ma zdrowie bardzo wątłe, a następcy po sobie nie ma żadnego”².

¹ A. K., *Uczczenie zasług Oskara Kolberga*, „Nowa Reforma” 1889, nr 126.

² Z. Gloger, *Oskar Kolberg i jego prace*, „Kłosy” 1880, nr 789, s. 107 - 110; nr 790, s. 124; zob. też: Z. Gloger, *Oskar Kolberg*, „Tygodnik Ilustrowany” 1881, nr 273, s. 177 - 178. Tuż m. in. zastanawia się Gloger nad formami pomocy dla Kolberga, aby jego dzieło mogło nadal wychodzić.

Główny zrąb publikowanego dorobku Kolberga stanowiły 34 tomy monografii regionalnych noszących naczelną tytuł *Lud*. Kolberg pozostawił ponadto około 200 innych opracowań w postaci artykułów, zbiorów pieśni, opisów, omówień, recenzji, drobnych rozprawek, a także większych studiów teoretycznych. W swojej „Ostatniej woli” przekazał gromadzony przez całe życie materiał terenowy i źródłowy swemu przyjacielowi i opiekunowi, drowi Izidorowi Kopernickiemu, w postaci 40 tek.

Teraz rozpoczyna się historia spuścizny Kolberga³. Rękopisy, które po różnych losach zachowały się w 74 tekach, stały się — wraz z całą spuścizną publikowaną — przedmiotem starań Polskiego Towarzystwa Ludoznawczego o ich wydanie. Właśnie 20 lat temu starania te uwieńczone zostały uchwałą Rady Państwa PRL z dnia 13 lipca 1960 r. zlecającą Polskiemu Towarzystwu Ludoznawczemu, w ramach obchodów Tysiąclecia Państwa Polskiego, wydanie *Dzieł wszystkich* O. Kolberga pod opieką naukową Polskiej Akademii Nauk. Redakcja Naczelna *Dzieł*, w pierw przy Zarządzie Głównym PTL we Wrocławiu, pod kierunkiem prof. J. Gajka, a od końca 1961 r. w Poznaniu pod kierownictwem prof. J. Burszty, przystąpiła do wykonania tego zadania. Początkowe rozeznanie obliczało całą spuściznę na 66 tomów. W czasie jej opracowywania i stopniowego wydawania zaszła konieczność powiększenia tej spuścizny do 80 tomów (wraz z indeksami). I te ramy okazały się nieco za wąskie, co spowodowało konieczność wydawania niektórych tomów w podziale na części czy zeszyty.

W roku 1980, a więc w 90 lat od śmierci Oskara Kolberga i w 20 lat po decyzji najwyższych władz państwowych o wydaniu *Dzieł wszystkich*, sytuacja przedstawia się następująco: do końca 1979 roku wydano ogółem 61 tomów, 4 tomy znajdują się w druku, reszta — tomów 15 — jest w różnych stadiach opracowywania naukowego i redakcyjnego.

Wydano więc najpierw techniką fotooffsetową tomy 1-36 zawierające głównie monografie poszczególnych regionów. Następnie — już z rękopisów — tomy 39-57 (z wyjątkiem tomu 47) jako dalsze monografie etnograficzne takich regionów, jak Pomorze, Mazury Pruskie, Śląsk, Góry i Podgórze, Kaliskie i Sieradzkie, Sanockie-Krośnieńskie, Białoruś-Polesie, Ruś Karpacka, Ruś Czerwona. Z działu „Studia, rozprawy i artykuły” wyszły *Pisma muzyczne* cz. I (t. 61), z innych 3 tomy *Korespondencji* Oskara Kolberga (t. 64-65) oraz *Przysłowia* (t. 60). Łączna objętość 61 wydanych tomów (a 63 woluminów) liczy ok. 1800 arkuszy wydawniczych.

W druku znajdują się: *Pisma muzyczne* cz. II; *Opracowania melodii ludowych* (t. 67 w dwóch częściach) oraz *Utwory instrumentalne i wokalne* cz. I (t. 68).

W opracowaniu naukowym i redakcyjnym znajdują się w gruncie rzeczy wszystkie pozostałe tomy. Mówimy: „w opracowaniu naukowym” dlatego, że przygotowanie do druku poszczególnych pozycji *Dzieł* Kolberga wiąże się z rader złożonymi, żmudnymi i czasochłonnymi studiami: nad doбором miarziernie rozproszanego materiału, jego identyfikacją, pochodzeniem, weryfikacją, filiacjami itd. Należy też dodać — o czym spoza Redakcji nikt nie wie — że całość spuścizny, i rękopiśmiennej, i opublikowanej, wymagała bardzo szczegółowej inwentaryzacji celem identyfikacji wszystkich fragmentów materiałów tekstowych i muzycznych

³ Zob. J. Burszta, *Spuścizna rękopiśmienna Oskara Kolberga i jej opracowanie*, (w:) O. Kolberg, *Dzieła wszystkie*, t. 39, *Pomorze*, s. V-XIX; J. Burszta, *Oskar Kolberg — twórca podstaw ludoznawstwa polskiego*, w książce: *Kultura ludowa — kultura narodowa*, Warszawa 1974, s. 190-240.

oraz eliminacji partii już wykorzystanych. Była to robota — obecnie na ukończeniu ok. 5 lat pracy kilkusobowego zespołu, a jej efektem są m. in. setki tysięcy fiszek. Ale była to praca dla wydania całości *Dzieł* niezbędna.

Jeśli się uwzględni szczerze grono redakcyjne (4 i pół etatu, ostatnio 5), nader złożone zadania z jednej, a z drugiej strony obowiązujące Towarzystwo limity wydawnicze oraz różne trudności poligraficzne — zrozumiałe się staje stosunkowo wolne tempo sukcesywnego oddawania tomów *Dzieł wszystkich* do rąk czytelników. W ostatnich kilku latach udało się nieco przyspieszyć tempo opracowywania dzięki włączeniu kilku tomów w problem międzyresortowy „Pomniki kultury źródłem świadomości narodu”. Faktem jest jednak, że Redakcja tych *Dzieł* nie jest w niczym podobna do typowych redakcji w wydawnictwach, że jest ona *de facto* placówką badawczo-naukową. Zrozumiałe stąd, że Komitet Redakcyjny *Dzieł wszystkich* O. Kolberga pod przewodnictwem prof. dr G. Labudy wysunął w r. 1979 postulat, aby Redakcja stała się taką naukową placówką *de jure*.

Specjalnego i to dość obszernego opracowania wymagałaby charakterystyka *Dzieł* O. Kolberga w obiegu naukowym w kraju i za granicą oraz w działalności kulturalnej i oświatowej. Znaczenie tej spuścizny wydaje się być z czasem coraz większe. Można też zapowiedzieć, że odbiorców *Dzieł wszystkich* czeka w dalszych tomach sporo zaskakujących niespodzianek. Okazuje się, że spuścizna ta jest znacznie bogatsza i bardziej złożona, aniżeli dotąd mniemano.

Józef Burszta

80-LECIE FRANCISZKA KOTULI

Dnia 26 marca 1980 r. doc. Franciszek Kotuła ukończył 80 lat. Z tej okazji redakcja „Ludu” zasyła Jubilatowi najlepsze życzenia zdrowia, wszelkiej pomyślności oraz dalszych dziesięcioleci twórczej pracy, zaś Czytelnikom pragnie przypomnieć sylwetkę tego niezwykłego badacza.

Słowo „przypomnienie” nie jest zresztą na miejscu. Franciszek Kotuła jest bowiem powszechnie znany. Sam o sobie daje często znać swoimi publikacjami, czy to ukazującymi się dość często książkami, czy licznymi artykułami w różnych czasopismach. Redakcja „Ludu” poświęciła już sylwetce Kotuli autobiograficzny artykuł, do którego czytelników odsyła¹. Ostatnio zaś Muzeum Okręgowe w Rzeszowie wydało, już zresztą dawniej opracowany, specjalny tom poświęcony Kotuli, w którym o jego działalności naukowej i organizacyjnej piszą: A. Z. Zyga, J. Krzyżanowski i J. Burszta, i gdzie znalazły się także „wyznania” samego Kotuli². Na tym miejscu wypadnie więc ograniczyć się do niektórych tylko aspektów działalności i osobowości Jubilata.

¹ F. Kotuła, *Z doświadczeń, prac i przemyśleń regionalisty*, „Lud” 1973, t. 57, s. 264 - 360.

² *Prace i materiały z badań etnograficznych. Tom poświęcony Doc. Franciszkowi Kotuli, badaczowi kultury ludowej w Rzeszowskiem*, Rzeszów 1979. Tam: A. Zyga, *Portret regionalisty. Geneza, prace, metoda, model*; F. Kotuła, *Teren, Oni i Ja*; J. Krzyżanowski, *Franciszek Kotuła, rzeszowski badacz kultury ludowej*; J. Burszta, *Droga etnograficzna Franciszka Kotuli* (s. 7 - 87).

Charakterystyczne, że działalność badawczo-terenowa i pisarska Kotuli nie zdaje się wynikać z wykonywania funkcji zawodowej. Było raczej odwrotnie. To zainteresowania kulturą regionu i pasja szperacka Kotuli stały się podstawą powierzenia mu przez Towarzystwo Regionalne Ziemi Rzeszowskiej w r. 1936 organizacji Muzeum Ziemi Rzeszowskiej, a w 1945 r. Muzeum Miasta Rzeszowa, awansowanego z czasem na Muzeum Okręgowe. Kotula działał oczywiście z bazy Muzeum, ale także — a może głównie — jako Kotula. Świadczy o tym fakt, że najbardziej wydajne jego pisarstwo przypada na okres po zdaniu funkcji dyrektora Muzeum, a zwłaszcza po przejściu na emeryturę.

Dorobek publikacyjny Kotuli jest niezwykle obfity. Według opracowanej przez S. Dariakową i R. Płonkę bibliografii³, dorobek ten do 1977 roku liczy 545 pozycji, a ostatnio przekroczył liczbę 600. Jak na regionalistę jest to dorobek wręcz unikalny, nigdzie dotąd nie osiągnięty. Spośród 26 pozycji samodzielnych, książkowych, na uwagę zasługują te od 1962 roku. Mamy wśród nich takie, które wzbudziły szczególne zainteresowanie czytelników i recenzentów, jak: *Z Sandomierskiej Puszczy* (1962), *Folklor słowny osobliwy* (1969), *Rozmowy ze skorupami* (1969), *Hej, leluja* (1970), *Po Rzeszowskim Podgórzu błędząc* (1974), *Opowieści Ziemi* (1975), *Znaki przeszłości* (1976) i *Muzykanty* (1979). Pozycje te są — obok licznych wypowiedzi publicystycznych — wykładnią przechodzenia Kotuli od zainteresowań kulturą materialną i poszukiwań z historii regionu do „najnowszej miłości” Autora — zorientowania na człowieka regionu, na tkwiące w jego umysłowości treści folklorystyczne i obrzędowe z ich wymową mityczną, symboliką znaczeniową i znaczeniem społecznym. Odkrywanie, dokumentowanie i interpretacja pokładów tych treści z umysłowości mieszkańców wsi Rzeszowskiego, docieranie do ich „ukrytych wymiarów” oraz do „korzeni” wydaje się być powołaniem Kotuli. Tu tkwi jego niebywała wręcz pasja, ostatnio już nie badawczo-terenowa, ale ujawniająca się w opracowywaniu wciąż nowych, choć powiązanych z sobą tematów, na podstawie nagromadzonych z dawna ogromnych zbiorów danych, których istotną wartość uświadomił sobie w pełni nie tak znów dawno. Z tej pasji powstały także ostatnio oddane do druku — prócz wielu artykułów — cztery książki, m. in. *Obrzędy ludowe, Miasteczko*, a w opracowaniu znajduje się pozycja *U źródeł literatury ludowej*. Kotula domaga się opracowania (z pomocą innych?) wielkiej pozycji „Rzeszowskie w tradycji, podaniach, mitach, legendach i baśniach”⁴.

Trudno tu zająć się bliżej profilami tematycznymi setek artykułów naukowych i publicystycznych Kotuli. Wymagają one specjalnego opracowania. W każdym z nich ujawnia się cząstka jego nader złożonej osobowości. Wyraża się ona szczególnie w stylu narracji. Jest on swoisty. W książkach ma zawsze charakter

³ Tamże, s. 349 - 366.

⁴ Zob. *Kotula o sobie i nie tylko* (...), „Profile” 1979, nr 12, s. 15.

gawędy. Artykuły mają niemal zawsze zabarwienie uczuciowe i polemiczne, zdradzające głębokie zaangażowanie autora w omawiane sprawy. Bo Kotula nie kieruje się tylko „mędrca szkiełkiem i okiem”. Postępuje według zasad wyrażonych m. in. w powiedzeniach, które lubi często powtarzać, jak: „Wyobraźnia jest ważniejsza od wiedzy” (A. Einstein); „Mądrość pozwala trwać, namiętność pozwala żyć” (N. S. R. Chamfort), czy „Konflikt jest elementem walki, ale także elementem postaw twórczych”.

Wszystkie te powiedzenia są adekwatne do osobowości Kotuli. Nawet to ostatnie. Bo w swoistej zadziorności, w niekonformizmie i w uporze tkwią także siły napędowe jego niespożytej działalności twórczej. Wszystko to sprawiło, że Kotula stał się — jakby na wzór wielu XIX-wiecznych twórców nauki i kultury — człowiekiem-instytucją. Prócz dotychczasowej twórczości świadczy o tym nieprzebrane wręcz jego archiwum źródłowe. Będzie z niego Kotula czerpał przez wiele jeszcze lat — czego mu serdecznie życzymy — a i dla potomnych pozostanie znakomity warsztat naukowy do badań nad historią i kulturą regionu. I nie tylko.

Józef Burszta

JUBILEUSZOWA KONFERENCJA
MIĘDZYNARODOWEJ KOMISJI DO BADANIA KULTURY LUDOWEJ
W KARPATACH I NA BAŁKANACH (1959 - 1979)
MOGILANY K/KRAKOWA, 8 - 12 X 1979

W dniach 8-12 X 1979 r. w Domu Pracy Twórczej oddziału krakowskiego PAN w Mogilanach k/Krakowa odbyła się zorganizowana z okazji 20-lecia działalności MKKKS Międzynarodowa Konferencja, w obradach której wzięło udział ogółem 60 osób, w tym 23 osoby spoza Polski. Byli to przedstawiciele Bułgarii, Czechosłowacji, ZSRR, Rumunii i Francji. Konferencja zorganizowana została przez Komitet Nauk Etnologicznych PAN (Komisję do Badania Kultury Ludowej w Karpatach) przy współudziale Katedry Etnografii Uniwersytetu Łódzkiego.

W programie trzydniowej Konferencji poruszono szereg problemów dotyczących kultury ludowej w Karpatach i na Bałkanach.

Pierwszego dnia odbywały się obrady plenarne poświęcone sprawozdaniom z prac sekcji narodowych za lata 1977-1979. Obrady otworzył przewodniczący KNE PAN, prof. dr J. Burszta. Referat poświęcony dotychczasowemu dorobkowi MKKKB wygłosił Generalny Sekretarz, doc. dr V. Frolec Csc (Brno). Sprawozdanie z prac Sekcji Bułgarskiej przedstawił w imieniu nieobecnego członka korespondenta prof. dr Chadżinikolowa, dr A. Primovski, Sekcji Czechosłowackiej dr J. Bořík Csc (Bratysława). W imieniu nieobecnego prof. B. Gundy sprawozdanie z prac Sekcji Węgierskiej wygłosił dr L. Földes (Budapeszt), działalność Sekcji Radzieckiej przedstawiła kandydat nauk N. Gracjanskaja, Sekcji Polskiej prof. dr M. Gładysz oraz prac rumuńskich prof. dr I. Vladuțiu. Następnie przedstawiono projekty opracowań prac MKKKB w dziedzinie: pasterstwa wysokogórskiego (doc. dr hab. B. Jaworska), folkloru zbójnickiego (dr V. Gaspariková, dr B. N. Putilow) oraz architektury ludowej (doc. dr V. Frolec).

Po przerwie w dalszej części obrad plenarnych zostały przedstawione komunikaty. Jako pierwszy głos zabrał w-ce dyrektor departamentu muzeów w Mini-

sterstwie Kultury i Sztuki, dr F. Midura, omawiając problem ochrony zabytków kultury ludowej w Karpatach Polskich. Następnie dyrektorzy muzeów etnograficznych w Warszawie i Krakowie, dr J. K. Makulski oraz mgr A. Rataj, przedstawili znajdujące się w zbiorach tych muzeów opracowania i materiały z zakresu kultury ludowej Karpat. Na zakończenie wygłoszono dwa komunikaty, których problematyka dotyczyła małych miasteczek i osiedli przysiółkowych z terenu góralszczyzny: doc. dr hab. A. Szyfer (Olsztyn), dr T. Dobrowolska (Kraków). Wieczorem odbyło się zebranie towarzyskie.

W drugim dniu obrad pracowano w trzech sekcjach: folkloru, badań architektury ludowej oraz badań nad pasterstwem wysokogórskim. Jedyne referat mgr A. Szurmiak-Boguckiej (Kraków) pt. *Melodie — „nuiy” w muzyce góralskiej*, ze względu na przyjazd kapeli z Bukowiny Tatrzańskiej, prezentującej w czasie referowania charakterystyczne instrumenty i melodie góralskie, wygłoszony został w obecności wszystkich uczestników konferencji. W ramach sekcji folklorystycznej wygłoszono poza wyżej wymienionym następujące referaty: dr T. Komorowska (Warszawa), *Stan badań nad polskim folklorem zbójnickim. Spostrzeżenia i propozycje* oraz mgr A. Szalaśna (Warszawa), *Badania nad folklorem w Bieszczadach*.

W sekcji pasterskiej, pracami której merytorycznie kierowała Katedra Etnografii Uniwersytetu Łódzkiego, przedstawiono następujące referaty: arch. B. Georgijewa (Sofia), *Osobjenosti na narodnata staroplaninska kyszcza v Bułgarija*; dr J. Vařeka, Csc (Brno), *Zasah karpatskych domovych prvkou na uzemi zapadni Moravy a Cech*; dr E. Bödi (Debreczyn), *Budownictwo ludowe w górach Zemplen*; dr A. Kunczyńska-Iracka (Warszawa), *Mała architektura sakralna w Karpatach. Wyniki badań i postulaty*; dr J. Olejnik, Csc (Tatrzańska Łomnica), *Povery, predstavy a magicke ukony v suvise s vystavbou domu a v priebehu byvania v oblasti Vysokych Tatier*; mgr U. Lehr-Lenda (Kraków), *Wierzenia i zabiegi magiczne zabezpieczające zagrodę*.

W ostatnim dniu uczestnicy konferencji wzięli udział w całodniowej wycieczce, w czasie której zwiedzano Muzeum w Rabce oraz skansen w Nowym Sączu.

W godzinach wieczornych w Mogilanach odbyło się zebranie Prezydium MKKKKB, na którym podjęto szereg uchwał odnośnie dalszego toku prac Komisji. Obecni na posiedzeniu reprezentanci krajów członkowskich MKKKKB zatwierdzili, przedstawione na sesji przez przedstawicieli poszczególnych sekcji, plany opracowań. Poszczególne opracowania powierzone zostały zespołom autorskim. Kierownictwo zespołu „Ludowej architektury w Karpatach i na Bałkanach” powierzono doc. dr V. Frolcovi z Brna, kierownictwo zespołu opracowującego „Pasterstwo wysokogórskie w Karpatach i na Bałkanach” doc. dr hab. B. Jaworskiej z Łodzi, zaś kierownictwo zespołu opracowującego „Zbójnicko-hajducki folklor” V. Gašparikovej z Bratysławy i B. Putilowowi z Leningradu. Postanowiono również podjąć starania, aby prace związane z przygotowaniem wymienionych opracowań zostały włączone do planów naukowych instytucji, w których pracują członkowie międzynarodowych zespołów autorskich, zaś Sekcja Czechosłowacka MKKKKB podjęła się zorganizowania roboczego zebrania tych zespołów w październiku 1980 r. Przed zebraniem zespoły przygotowują bibliografie ważniejszych prac na opracowywane tematy.

Prezydium MKKKKB poparło wnioski Sekcji Polskiej odnośnie do urządzenia międzynarodowej wystawy kultury ludowej Karpat i Bałkanów (sprawa ta uprzednio była poruszana na zebraniu plenarnym m. in. przez dr F. Midurę i dr J. K. Makulskiego) oraz poparło wnioski o powołanie i zorganizowanie specjalnej placówki naukowo-badawczej do badania kultury ludowej w Karpatach Polskich.

Na zakończenie uczestnicy zebrania złożyli podziękowanie organizatorom (Sekcji Polskiej MKKKB, KNE PAN, Katedrze Etnografii UŁ) za sprawne przygotowanie i zapewnienie uczestnikom dogodnych warunków obrad przyczyniających się do pogłębienia współpracy krajów socjalistycznych w dziedzinie badań etnograficznych.

Małgorzata Chelińska

MIT — OBYCZAJ — ŚWIADOMOŚĆ SESJA NAUKOWA W BIAŁYMSTOKU

W dniach 23-25 XI 1979 r. odbyła się w Białymstoku sesja naukowa, której celem było ukazanie różnych przejawów kultury w ujęciu metody strukturalnej. Sesję zatytułowaną „Mit — obyczaj — świadomość” zorganizował Instytut Filologii Polskiej UW Filia w Białymstoku we współpracy z pracownikami Katedry Etnografii w Warszawie i Krakowie.

Obrady sesji, którym przewodniczył dr L. Mróz, współinicjator sesji, rozpoczęły się trzema referatami omawiającymi problematykę identyfikacji etnicznej. Referat dr E. Feliksiak (UW Filia w Białymstoku), *Dom a granica świata oswojonego*, poświęcony był wyobrażeniom domu, jego wartości realnej i symbolicznej. Autorka omówiła kategorie terminu, nakreśliła obraz domu jako miejsca przestrzeni życiowej, swobodnego skupienia czasu, jego niepowtarzalności. Następny referat *Kategoria swój — obcy w morfologii sacrum* mgr Z. Benedyktowicza (Warszawa) dotyczył zagadnienia identyfikacji kulturowo-etnicznej, świadomości narodowej i grupowej. Referent postawił w nim pytanie, jakie elementy kultury stanowią o odrębności grupowej i etnicznej, w jakich elementach kultury ludzie odnajdują swą tożsamość, specyfikę, autentyzm. Referat dr L. Mroza (Białystok) *Ludzie i nie-ludzie. Granice identyfikacji własnej grupy* miał na celu przedstawienie zasad kierujących wyróżnianiem i identyfikacją własnej grupy. Miał być próbą określenia granic własnej grupy i obszaru znajdującego się poza tymi granicami (nie w kryteriach przestrzeni w sensie terytorium geograficznego, lecz w sensie świadomości). Autor opierając się na wprowadzonym schemacie trójpodziału (swoi, my — inni, nie swoi — obcy) omówił kategorie grup cygańskich, ich współzależność i odrębności. Po referatach nastąpiła dyskusja, w której omawiano zagadnienie stereotypu, zakres pojęć przydatnych do badań nad grupami etnicznymi oraz właściwość ujęcia dychotomicznego lub trójdzielnego.

Następnego dnia jako pierwszy został wygłoszony referat dr L. Stommy (KUL), *Wstęp do magii ludowej*. Opierając się między innymi na legendach hagiograficznych autor nakreślił założenia analizy strukturalnej w odniesieniu do magii ludowej, wskazał na znaczenie metody strukturalnej w ukazywaniu przemian kultury. Referat dr J. Wasilewskiego (UW) *Podróże po strukturze. W poszukiwaniu doskonałości* dotyczył, ogólnie mówiąc, tematów eschatologicznych. Autor na podstawie analizy tekstów ludowych, literatury i filmu zawierających mity „podróży na tamten świat” ukazał te mity jako przekazy o charakterze inicjacyjnym, etapy na drodze do doskonałości. Mgr Z. Fijak (UJ) w komunikacie *Grób bohatera. Założenia badawcze* wychodząc z pracy S. Czarnowskiego o kulcie św. Patryka rozpatrywał współczesny świecki kult bohatera polskiego. W tym ujęciu kult traktowany był jako przekazanie tożsamości mitycznej danej grupy.

W drugiej części tego dnia referaty i komunikaty wygłosili przede wszystkim gospodarze z Białegostoku. Dr hab. W. Pawluczuk w swym referacie *Przyroda i krajobraz w świadomości ludowej* zawarł — mówiąc słowami autora — stosunek między dwiema odmiennymi kategoriami myślenia, między racjonalistyczną, zdroworoządkową wizją świata a światopoglądem naukowym. Komunikat mgr T. Cwally i mgr L. Grycuk, *Człowiek wobec swego kresu* zawierał uwagi nad poezją eментarną, a komunikat B. Borowskiej i E. Rogalewskiej z Koła Młodych Folklorystów *Uwagi nad topografią mityczną. Rekonesans badawczy* dotyczył demonologii ludowej woj. białostockiego, a ściślej ustalenia obszaru świętego w realnej przestrzeni. Wygłoszony też tego dnia referat dr R. Tomickiego (PAN Warszawa) *Antropogonia ludowa* był prezentacją własnych badań autora nad ludowymi mitami kosmogonicznymi. Tu przedstawił przede wszystkim problem władzy mocy pozaziemskich nad człowiekiem.

Zarówno po przedpołudniowej, jak i popołudniowej części sesji wywiązała się ożywiona dyskusja dotycząca głównie zagadnienia definicji w nauce, znaczenia metody strukturalnej i celowości badań prowadzonych tą metodą.

W niedzielę 25 XI w ostatniej części obrad został odczytany komunikat mgr K. Kubiaka (PME Warszawa) *Magia kolorów — symbolika koloru czerwonego* oraz referaty: mgr J. Leończuka (Białystok), *Hagiografia ludowa*, będący przedstawieniem postaci św. Gawryły, który — zdaniem autora — ma być odpowiednikiem w prawosławiu katolickiego kultu św. Andrzeja Boboli i dra C. Robotyckiego (UJ) *Łańcuch szczęścia w pół wieku później* będący kontynuacją badań J. S. Bystronia *nad listami — łańcuszkami*. Autor omówił dawne i nowe warianty tych gier, ich części składowe, aspekty występowania.

Po krótkiej dyskusji, zamknięcia sesji dokonał dziekan Wydziału Filologicznego UW Filia w Białymstoku — prof. B. Aleksandrowicz.

Na zakończenie odbyła się autokarowa wycieczka po województwie.

Maria Niewiadomska

150 ROCZNICA URODZIN MARKA K. CEPENKOWA SYMPOZJUM MACEDOŃSKIEJ AKADEMII NAUK I UMIEJĘTNOŚCI

Wśród zbieraczy folkloru Słowian południowych zaszczytne miejsce przypada Markowi Cepenkowowi. Urodzony w 1829 r. w Prilepie, dawnej stolicy głównego bohatera eposu ludowego Słowian bałkańskich, Królewicza Marka, Cepenkow zebrał olbrzymi materiał folklorystyczny i etnograficzny z rodzimego grodu. Zamiłowaniem do twórczości ludowej zawdzięcza ojcu i innym członkom rodziny, a także braciom Dymitrowi i Konstantemu Miladinowom oraz zbieraczowi Kuzmanowi Szapkarewowi, którzy zachęcali go do pracy zbierackiej. Część zapisów Cepenkowa ukazała się na łamach serii „Sbornik za narodni umotworenija” wydawanej przez Ministerstwo Oświaty Bułgarii. Zbiór jego zapisów zaś w 10 tomach ukazał się dopiero w Skopje w 1972 roku pod redakcją znanego folklorysty macedońskiego Kirilla Penuszliskiego. Marko Cepenkow zebrał 681 bajek ludowych, 170 pieśni, 5032 przysłów i przypowieści, 100 zagadek, 389 wierszy ludowych, 201 snów i ich wyjaśnień, 46 zaklęć, 67 przypowieści oraz dużą ilość przekleństw, życzeń, zwyczajów i obyczajów ludowych, obrzędów, opisów rzemiosł, instrumentów muzycznych, narzędzi pracy i przedmiotów gospodarstwa domowego.

Cepenkow zmarł w Sofii w 1920 r. bez uznania i sławy, w skrajnej nędzy. Doceniono go dopiero po drugiej wojnie światowej w jego ojczyźnie, kiedy ukazały się w Skopje pierwsze tomiki jego unikalnych i oryginalnych bajek. Cepenkow, ten macedoński Afanasijew, nie ma równego sobie wśród pozostałych zbieraczy południowosłowiańskich utworów ludowych, jeśli chodzi o zapisy bajek. Bardzo ciekawe i archaiczne są także motywy utworów epickich, które odkrył dla badaczy dzięki swoim informatorom. Kopalnią wiadomości jest jego autobiografia napisana w 1896 r., a wydana w 1958 r. (Marko K. Cepenkow, *Autobiografija*, „Makedonski Jazik”, godina IX, kn. I - II, Skopje 1958, s. 109 - 145).

Macedońska Akademia Nauk i Umiejętności wspólnie z Towarzystwem Naukowym w Prilepie w dniach 15 - 17 listopada 1979 r. zorganizowała sympozjum z okazji 150-tej rocznicy urodzin tego nieustrudzonego entuzjasty macedońskiej twórczości ludowej. Wygłoszono 48 referatów sławistów, folklorystów, etnografów, historyków, językoznawców i literatów z Indii, Turcji, Polski, Czechosłowacji, RFN i Jugosławii. Uczestników sympozjum powitał akademik Blaže Koneski, przewodniczący komitetu organizacyjnego sympozjum. Następnie wystąpili Błagoja Taleski, przewodniczący Zgromadzenia SR Macedonii, Ziwko Magleski, przewodniczący Miejskiej Rady Narodowej Prilepu, Mihajlo Apostolski, przewodniczący Macedońskiej Akademii Nauk i Umiejętności i przewodniczący rad wszystkich akademii jugosłowiańskich oraz Metodija Koneski, przewodniczący Towarzystwa Naukowego Prilepu i profesor Akademii Ekonomicznej w tym mieście. Przed otwarciem sympozjum na placu przed Domem Kultury im. M. Cepenkowa odsłonięto wielki pomnik zbieracza, wykonany z białego prilepskiego marmuru.

Obrazy odbywały się w dwóch sekcjach: folklorystyczno-etnograficznej i historycznej oraz językoznawczo-literackiej. W pierwszej sekcji wygłoszono 30, a w drugiej 18 referatów. Ponadto zgłoszono jeszcze 16 referatów, które jednak z braku czasu nie zostały wygłoszone.

Tematyka referatów obejmowała całokształt działalności tego niezwykle utalentowanego zbieracza. Kiril Penuszliski przedstawił główne źródła bajek Marka Cepenkowa, zachodnioniemiecki sławista, Herbert Peukert, omówił poetykę pieśni pogrzebowych, a folklorysta słoweński, Milko Matičetov, zajął się recepcją zapisów zbieracza w „Gašper Križnik” lat 1848 - 1904. Cwetana Organdžijewa omówiła zapisy pieśni bohaterkich ze zbiorów Cepenkowa. Źródłami i cechami humoru tekstów zapisanych przez zbieracza zajęła się Oliwera Jašar-Nastewa, o legendach zapisanych przez Cepenkowa mówił Krzysztof Wrocławski, a piszący te słowa analizował motywy o Królewiczu Marku z zapisów zbieracza, które są nieznane u innych zbieraczy i uzupełniają życiorys epicki tego bohatera średniowiecza. Profesor Uniwersytetu Ankary, Ismail Kaynak, wyłowił elementy tureckie zawarte w utworach ludowych Słowian południowych zapisanych w XIX w. O indywidualności i kolektywności w działalności Cepenkowa mówił Dimče Najczewski, a Vlada Urošević przedstawił opowiadania o duchach ze zbiorów Cepenkowa. Etnograf turecki, Nail Tan z Ankary, przedstawił pierwsze prace badawcze w Turcji poświęcone folklorowi macedońskiemu z uwzględnieniem obrzędów i pieśni weselnych z zapisów Cepenkowa. Shefget Pillana z Prisztiny w swoim referacie omówił zainteresowania sławistów zbieraniem i badaniem folkloru albańskiego w XIX w.

Kilka referatów I sekcji poświęcono zagadnieniom historycznym związanym z działalnością Cepenkowa. Haralampie Polenaković mówił o wypowiedziach zbieracza dotyczących uczestnictwa Macedończyków w powstaniu rumuńskim 1821 r., Ljuben Lape przedstawił tematykę historyczną w twórczości Marka Cepenkowa,

Błaże Rąstowski mówił o roli folklorystyki dla rozwoju poczucia narodowego ludu macedońskiego w XIX w. z uwzględnieniem działalności Cepenkowa, natomiast Risto Poplazarow omówił teksty zbieracza o niektórych hajdukach macedońskich.

W III sekcji akademik Wasil Iljowski zajął się prozą Cepenkowa, Gane Todorski omówił wiersze napisane przez zbieracza w II połowie minionego stulecia, Woisław Jaćowski zajął się analizą dramatu „C'mne Wojwoda” oraz pieśni hajduckich zapisanych przez zbieracza „Spiro C'rne” i „Geongi Lažot”. Akademik Błaże Koneski omówił paralele językowe zapisów Cepenkowa i niektórych innych tekstów macedońskich z XIX w., Božo Widoewski zaś przedstawił bazę dialektologiczną języka Marka Cepenkowa. O języku Cepenkowa w bajkach mówił Błażoja Korubin, a Lazo Karowski o nawarstwieniach języka poetyckiego tego zbieracza.

Dyskusja w obu sekcjach była bogata. Podsumowania obrad dokonali Kiril Penuszliski dla pierwszej sekcji, a dla drugiej Ruža Panoska.

Referaty wygłoszone na sympozjum wykazały jak wielkie znaczenie miała działalność Cepenkowa dla rozwoju kultury społecznej Macedończyków.

Kole Simicizjew

LIII WALNE ZGROMADZENIE DELEGATÓW PTL I SESJA NAUKOWA W TORUNIU W DNIACH 15 - 16 WRZEŚNIA 1978

Dnia 16 września 1978 r. obradowało w salach Muzeum Etnograficznego w Toruniu 53 Walne Zgromadzenie Delegatów PTL. Porządek zebrania był następujący: 1) Powołanie przewodniczącego obrad i członków Komisji Wnioskowej; 2) Uczczenie pamięci zmarłych w ciągu ostatniego roku członków PTL; 3) Odczytanie protokołu z 52 Walnego Zgromadzenia Delegatów; 4) Sprawozdanie z działalności Zarządu Głównego PTL; 5) Sprawozdanie finansowe Zarządu Gł. i sprawozdanie Komisji Rewizyjnej; 6) Dyskusja; 7) Wolne głosy i wnioski.

Ad 1. Na przewodniczącego Walnego Zgromadzenia powołano jednomyślnie dra Longina Malickiego, na protokolantkę mgr E. Biegaj z Oddziału toruńskiego. Do Komisji Wnioskowej wybrano mgra Jacka Bednarskiego z Oddziału poznańskiego, mgr Zofię Jarecką z Oddziału warszawskiego i dr Krystynę Marczak z Oddziału lubelskiego.

Ad 2. Dr L. Malicki odczytał nazwiska zmarłych członków: mgr Bolesław Łopuszański z Krakowa, mgr Piotr Kaleciak i Walenty Gawron z Limanowej.

rowego członkostwa Towarzystwa prof. dr K. Zawistowicz-Adamskiej — byłemu prezesowi PTL.

Ad 4-5. Sprawozdanie z działalności Zarządu Głównego oraz sprawozdanie finansowe przedstawił sekretarz generalny PTL, doc. dr hab. Edward Pietraszek; odczytał on również sprawozdanie Głównej Komisji Rewizyjnej. Doc. B. Jaworska — nawiązując do uwagi Komisji Rewizyjnej o trudnościach w kontaktach z Zarządem Głównym — przyznała, że istotnie są trudności w organizowaniu spotkań członków Komisji i członków Zarządu, a wynikają one z rozproszenia członków po różnych miastach Polski, utrudniającego uzgodnienie terminu spotkania we Wrocławiu, odpowiadającego wszystkim zainteresowanym. Komisja Rewizyjna zawiadamia o swym przyjeździe z tak krótkim wyprzedzeniem, że nie ma możliwości powiadomienia wszystkich we właściwym czasie.

Ad 6. Głos w dyskusji zabrała najpierw dr Anna Kowalska-Lewicka oceniając krytycznie zarzucenie zwyczaju wysłuchiwania przez Zgromadzenie sprawozdań poszczególnych Oddziałów. W tej sytuacji ogół nie jest zorientowany w pracy Oddziałów, co uniemożliwia dyskusję na ten temat. Sprawozdania takie winny być składane nawet kosztem skrócenia sesji naukowej. Wniosek dr A. Kowalskiej-Lewickiej poparła prof. dr Maria Znamierowska-Prüfferowa proponując, by na następnym Walnym Zgromadzeniu poświęcić tym sprawom choćby cały dzień. Do zdania dyskusantek przychylił się również mgr J. P. Dekowski, który nadto stwierdził, że sesje naukowe przeciążane bywają referatami, wygłaszanymi przy tym często językiem zbyt hermetycznym. Brak potem czasu na dyskusję. Podobne uwagi wypowiedział dr L. Malicki. Prof. dr Anna Kutrzeba-Pojnarowa, zgadzając się w zasadzie z przedmówcami, zgłosiła zarzut pod adresem organizatorów, że w ostatniej chwili polecili skracać referaty, stąd niektóre z nich robiły wrażenie niedopracowanych. W związku z niedoinformowaniem członków PTL w zakresie pracy poszczególnych Oddziałów stwierdziła, że także Zarząd Główny odczuwa brak informacji o tych pracach. Dr L. Malicki przypomniał propozycję Zarządu Głównego, by w każdym roczniku „Ludu” załączać dodatek zawierający informacje o działalności Zarządu i Oddziałów.

Przedstawiciel Oddziału w Mszanie Dolnej — nawiązując do trudnych warunków pracy w niektórych Oddziałach — przedstawił trudną sytuację lokalową Oddziału w Mszanie Dolnej i zwrócił się o interwencję Zarządu Głównego w Urzędzie Miasta w Mszanie Dolnej (budynek wzniesiony w latach międzywojennych dla celów PTL zajęły obecnie magazyny GS).

Dr Wanda Jostowa z Zakopanego poruszyła sprawę Orawskiego Parku Etnograficznego w Zubrzycy Górnej, któremu brak w tej chwili fachowej opieki (skansen ten istnieje już prawie 25 lat). Dyskusantka zwróciła się o interwencję Zarządu Głównego w tej sprawie w Ministerstwie Kultury i Sztuki.

Poruszono zbyt wolne tempo ukazywania się wydawnictw PTL, jak np. „Atlasu Polskich Strojów Ludowych”. Dyskutowano też sprawę podwyższenia składki członkowskiej z 30,— do 40,— zł rocznie.

Odczytano pismo Ministerstwa Kultury i Sztuki o przyznaniu złotych odznak za opiekę nad zabytkami. Otrzymały to odznaczenie następujące osoby: K. Skłodowska-Antonowicz, Z. Pietrzykowska, R. Tubaja, E. Arszyńska, Z. Zgierun (wszyscy z Oddziału toruńskiego).

Ad. 7. Komisja Wnioskowa przedstawiła Zgromadzeniu następujące wnioski: 1) Wniosek Zarządu Głównego — nadanie honorowego członkostwa prof. dr M. Prüfferowej i dr M. Żywirskiej; 2) Wniosek Oddziału w Zakopanem — zorganizowanie 54 Walnego Zgromadzenia PTL w Zakopanem; 3) Wniosek Oddziału

w Zakopanem — połączenie Orawskiego Parku Etnograficznego w Zubrzycy Górnej z Muzeum Tatrzańskim w Zakopanem jako Oddziału Muzeum Tatrzańskiego; 4) Wniosek Oddziału krakowskiego — przenieś w przyszłości więcej czasu na obrady Walnego Zgromadzenia, nawet kosztem sesji naukowej oraz przeprowadzanie większej selekcji referatów; 5) Wniosek doc. dr hab. B. Koczyńskiej-Jaworskiej — w związku z planem regulacji Wisły Zarząd Główny PTL winien zwrócić się do Naczelnej Dyrekcji Muzeów, kierowników katedr etnografii i Oddziałów PTL o włączenie do planów naukowych na najbliższe lata badań nad folklorem wiślanym i wszcząć starania o uzyskanie odpowiednich funduszków od kierownictwa problemów węzłowych i rządowych (Oddział toruński opracował już wytyczne do tych badań); 6) Wniosek Zarządu Głównego — delegatów na Walne Zgromadzenie wybierać w liczbie po jednej osobie na 10 członków, by umożliwić udział w Zgromadzeniu większej grupie przedstawicieli (sprawę tę pozostawiono do przedyskutowania na następnym Walnym Zgromadzeniu); 7) Wniosek Zarządu Głównego — Oddziały powinny zawiadamiać Zarząd Główny o zgonie członka, by z kolei Zarząd mógł zawiadamiać poszczególne Oddziały; 8) Wniosek ogólny — przesłanie depeszy z wyrazami szacunku i życzeniami powrotu do zdrowia prof. dr K. Zawistowicz-Adamskiej; 9) Wniosek Oddziału łódzkiego — wznowienie choćby w formie powielaczowej Biuletynu Informacyjnego PTL; 10) Zgłoszenie przez Zarząd Główny do Radia i Telewizji propozycji organizowania przez członków PTL teleturniejów oraz innych audycji o tematyce etnograficznej; 11) Podniesienie składki rocznej do 40,— zł (sprawa ma być jeszcze przedyskutowana przez Oddziały); 12) Zlecenie przez Zarząd Główny opracowania dysponendy wydawnictw PTL w celu szybszego ich rozpowszechnienia; 13) Zarząd Główny winien spowodować, aby wydawnictwa PTL można było nabywać we wszystkich księgarniach „Domu Książki”, ze szczególnym uwzględnieniem regionów, do których wydawnictwo się odnosi; 14) Konieczne uznaje się wzmożenie wysiłków, by jak najprędzej zakończyć pełne wydanie (80 tomów) *Dzieł wszystkich* Oskara Kolberga i opracować brakujące zeszyty „Atlasu Polskich Strojów Ludowych”; 15) Wniosek Oddziału w Mszanie Dolnej — o interwencję Zarządu Głównego w sprawie zwrotu Oddziałowi budynku przeznaczanego na siedzibę Oddziału.

Wszystkie wnioski zostały jednomyślnie przyjęte.

SESJA NAUKOWA

W dniach 15 i 16 września 1978 r. odbyła się w Toruniu sesja naukowa PTL pod hasłem „Region — przyczyny kulturowych różnicowań”, zorganizowana przez Oddział toruński PTL, Zakład Etnografii UMK w Toruniu i Muzeum Etnograficzne w Toruniu. W sesji poza członkami PTL wzięli udział etnografowie z Czechosłowacji, Rumunii, Szwecji i ZSRR. Wygłoszono 7 referatów i 4 komunikaty.

Dwa pierwsze referaty miały charakter refleksji teoretycznej i metodologicznej. Wygłosiły je prof. dr Zofia Sokolewicz i prof. dr Anna Kutrzeba-Pojnarowa. Prof. Z. Sokolewicz w swym referacie *Zróżnicowanie kultury a struktura kultury* omówiła metodologiczne zagadnienia związane z badaniem wytworów kulturowych i ich związek z badaniem regionu na przykładzie rybackich narzędzi kolnych. Prof. A. Kutrzeba-Pojnarowa w referacie *Krajobrazowe i etniczne wyznaczniki regionu kulturowego* rozważała zagadnienie, czy i o ile granice dawnych podziałów historycznych, administracyjnych, własności dworskiej i in., wyznaczone

w przeszłości, są na tyle trwałe, że można je pojmować jako wyznaczniki odrębności współczesnej kultury regionu w jej archaicznej warstwie. Rozważania swe referentka oparła na materiale z badań Ośrodka Warszawskiego dotyczącym Kurpiów, Puszczy Radomskiej i Pogórza Karpackiego.

Tematyki ogólnopolskiej lub dotyczącej znacznych połaci kraju dotyczyły referaty prof. dr M. Znamierowskiej-Prüfferowej oraz doc. dra hab. E. Pietraszka i mgra K. Brauna. Prof. M. Prüfferowa w swym referacie *Przyczyny zróżnicowania kulturowego w rybotówstwie morskim i śródlądowym* przedstawiła czynniki wpływające na zróżnicowanie elementów składowych kultury rybaka oraz oddziałujące na przekształcenia się tej kultury na wybranym obszarze Polski Północnej. Doc. E. Pietraszek omawiając zróżnicowanie przestrzenne (regionalne) współczesnego budownictwa ludowego zwrócił uwagę na konieczność zajęcia się także nowszymi formami budownictwa wiejskiego i podmiejskiego obejmującymi wszelkie rodzaje zabudowań wznoszonych tzw. systemem gospodarczym. Podkreślił również znaczenie wzorców zewnętrznych, które wpłynęły na wytworzenie się nowego stylu w budownictwie wiejskim. Mgr K. Braun w swym referacie *Zróżnicowanie aktywności twórczej ludności wiejskiej w Polsce* przedstawił wyniki badań ankietowych na temat twórczości artystycznej w środowisku wiejskim i małomiasteczkowym, przeprowadzonych w latach 1977-1978, porównując je z wynikami ogólnopolskiego konkursu na artystyczne rękodzieło wsi w 1978 r.

Osobną grupę stanowiły referaty gości zagranicznych, które wprowadziły słuchaczy w problematykę badań nad zróżnicowaniem regionalnym ich krajów. I tak, C. H. Tillhagen mówił o przyczynach zróżnicowań kulturowych w Szwecji (*Przyczyny zróżnicowania kulturowego regionów*). Podobny charakter miał referat W. Bondarczyka poświęcony kształtowaniu się granicy regionów etnograficznych na Białorusi. Obaj referenci posłużyli się kompleksową metodą wyznaczania terytoriów etnograficznych biorąc pod uwagę źródła historyczne, geograficzne, językowe i etnograficzne i podkreślając przy tym ważną rolę środowiska geograficznego, czynników ekonomicznych, politycznych oraz wpływów obcych grup etnicznych na kształtowanie się odrębności regionalnych. J. M. Fommagiu z Rumunii w swym bogato ilustrowanym przeźroczeniowym referacie *Jedność i różnorodność rumuńskiego stroju ludowego* omówiła szeroko unifikujące i etnoróżnicujące cechy stroju ludowego.

Komunikaty skupiały się wokół problematyki regionalnej Polski Północnej. Wskazywały przede wszystkim przyczyny pewnych aspektów zróżnicowań kulturowych. Doc. T. Karwicka z UMK w Toruniu w komunikacie *Granica zaboru jako czynnik zróżnicowania etnograficznego regionu* zwróciła uwagę na różnice w polityce i organizacji życia gospodarczego w zaborze pruskim i rosyjskim jako czynniki wpływające na różnice w kulturze ludowej obydwu zaborów. Podkreśliła też znaczenie samej granicy jako elementu kształtującego kulturę i świadomość mieszkańców wsi. Komunikaty mgra R. Tubaji i mgra J. Świącha z Muzeum Etnograficznego w Toruniu (*Wpływ pruskiej polityki administracyjnej na zmiany i zróżnicowania budownictwa ludowego Pomorza Wschodniego w XIX i XX wieku* oraz *Wpływ granic zaboru na kształtowanie się różnic w budownictwie ludowym Kujaw*) dotyczyły polityki i zarządzeń administracyjnych niemieckich władz zaborczych jako czynników stymulujących przeobrażenia w tradycyjnym budownictwie ludowym tych regionów. Wreszcie mgr J. Cherek z Zakładu Etnografii UMK w Toruniu w swym komunikacie *Różnice w obrzędowości rodzinnej i dorocznej wsi pomorskiej* zajęła się zróżnicowaniem współczesnej wsi w zakresie zachowania lub zarzucenia tradycji spowodowanym różnicami ekonomicznymi.

Uczestnicy dyskusji zwrócili uwagę na trudności związane z wyznaczaniem granicy regionów etnograficznych, zmieniających się przecież w różnych okresach historycznych. Prof. L. Terentiewa ze Związku Radzieckiego przedstawiła zebranych metody stosowane w dziedzinie badań nad regionami, ze szczególnym uwzględnieniem metody kartograficznej (atlasy). Zwróciła też uwagę na nieadekwatność niektórych zasięgów wytworów kulturowych do granic regionów etnograficznych. Omówiła zagadnienie stref kulturowo-geograficznych odgrywających ważną rolę w etnografii radzieckiej.

W podsumowaniu dyskusji podkreślono uwagę problematyki badań regionów etnograficznych nie tylko dla celów ściśle naukowych, ale także po to, by wzbudzić w społeczeństwie umiłowanie tradycji narodowej tak żywo przejawiającej się w problematyce regionalnej i będącej jednym z podstawowych czynników kształtujących postawę obywatelską.

Opracowała
Teresa Karwicka

JUBILEUSZ 50-LECIA PRACY NAUKOWEJ PROF. DR MARII ZNAMIEROWSKIEJ-PRÜFFEROWEJ

W połączeniu z 53 Walnym Zgromadzeniem Delegatów PTL i sesją naukową w dniu 15 września 1978 r. w Muzeum Etnograficznym w Toruniu odbyły się uroczystości 50-lecia pracy naukowej prof. dr M. Znamierowskiej-Prüfferowej. Przybyli na nie liczni goście z kraju i zagranicy. Zebranie otworzył wiceprezes Oddziału toruńskiego, dr Witold Armon. Powitał on przedstawicieli władz w osobach: wicewojewody toruńskiego — mgra Karola Szczygła, sekretarza KW PZPR w Toruniu — Tadeusza Filipowicza, sekretarza Komitetu Miejskiego PZPR w Toruniu — mgra Benedykta Leszczyńskiego, sekretarza KW ZSL w Toruniu — Zofię Kalisz, prezesa Towarzystwa Naukowego w Toruniu — prof. dra Konrada Górskiego, prorektora Uniwersytetu im. M. Kopernika w Toruniu — prof. dra Jerzego Tomalę, prezesa Towarzystwa Przyjaciół Muzeum Etnograficznego w Toruniu — dra Alfreda Arendta, dyrektora Naczelnej Dyrekcji Muzeów i Ochrony Zabytków MKiS — dra Bogdana Rymaszewskiego, prezesa Polskiego Komitetu ICOM, Rady Naukowej Muzealnictwa przy Ministerstwie Kultury i Sztuki, dyrektora Muzeum Narodowego w Warszawie — prof. dra Stanisława Lorentza, wicedyrektora Muzeum Narodowego w Warszawie — dra Andrzeja Michałowskiego, przedstawicieli muzeów z całej Polski, gości zagranicznych, członków honorowych PTL: prof. Ludmiłę Terentiewą — dyrektora Instytutu Etnografii w Leningradzie oraz dra Wasila Bondarczyka z Akademii Nauk ZSRR w Mińsku, dr Antoninę K. Pisarczyk z Duszanbe w Uzbekistanie, doc. Jerzego Damborskiego z Czechosłowacji, dr A. Plessingerową z Muzeum Etnograficznego w Pradze, dr J. Formagiu z Rumunii, prof. dra C. H. Tihlhabena z Archiwum Folklorystycznego Muzeum Nordycznego w Sztokholmie, a także wszystkich zgromadzonych gości.

W imieniu władz politycznych i państwowych powitał zebranych wicewojewoda mgr K. Szczygieł, który podkreślił rolę etnografii w dobie industrializacji jako źródła wiedzy i inspiracji artystycznej oraz ważnego elementu w kształtowaniu świadomości narodowej. Z kolei dyr. Muzeum Etnograficznego w Toruniu, mgr Aleksander Błachowski, podziękował Jubilatce za twórczą pracę związaną z powołaniem do życia Muzeum. Wyrazem uczuć żywionych do Jubilatki przez pracowni-

ków Muzeum ma być dedykowany Jej Rocznik Muzeum Etnograficznego w Toruniu. Prof. dr A. Kutrzeba-Pajnarowa przedstawiła życiorys naukowy Jubilatki, podkreślając jako cechę będącą motorem Jej poczynań naukowych ciekawość świata i ludzi. Podkreśliła także fakt, że pomimo bardzo rozległych zainteresowań prof. M. Prüfferowa stała się wybitnym specjalistą w dziedzinie muzealnictwa, co sprawiło, że jest ona członkiem wielu instytucji polskich i zagranicznych, na licznych kongresach i zjazdach reprezentuje polskie muzealnictwo etnograficzne i krajowej muzeologii przekazuje doświadczenia placówek zagranicznych. Podkreśliła też wagę osiągnięć badawczych i rozległą wiedzę Jubilatki w zakresie rybołówstwa ludowego. Przypomniała, że prof. M. Prüfferowa całą swoją pracę traktuje jako służbę człowiekowi i nauce. Następnie prof. S. Lorentz w swym wystąpieniu zwrócił uwagę na zasługi Jubilatki na polu muzealnictwa. Podkreślił Jej rolę organizatora i konsultanta przy powstawaniu nowych muzeów typu skansenowskiego, jak również Jej zasługi dla powstania Muzeum Etnograficznego w Toruniu. Kończąc swą wypowiedź wyraził najwyższy szacunek i uznanie dla Jubilatki za wkład do skarbnicy kultury polskiej.

Sylwetkę prof. M. Prüfferowej jako reprezentantki nauki i jako człowieka wzbogaciła wypowiedź prof. K. Górskiego. Wspominając przede wszystkim pierwsze lata pracy w powojennym Toruniu prof. K. Górski zwrócił uwagę na dar zjednywania sobie ludzi przez Jubilatkę, która to cecha ułatwiła Jej stworzenie Muzeum Etnograficznego w Toruniu. Również wicewojewoda toruński, mgr K. Szczygieł, życząc Jubilatce zdrowia i dalszych lat owocnej pracy podkreślił wielką rolę, jaką odegrała ona w Toruniu w dobie organizowania życia kulturalnego i naukowego w mieście po drugiej wojnie światowej, a także później na terenie dzisiejszych województw bydgoskiego, toruńskiego i wrocławskiego.

Proroktor UMK, prof. J. Tomala, zwrócił uwagę na naukową i dydaktyczną działalność Jubilatki na toruńskiej Uczelni, a dr B. Rymaszewski złożył prof. M. Prüfferowej wyrazy wdzięczności za pracę we wszystkich dziedzinach uznanych przez nią za społecznie potrzebne i kończąc swą wypowiedź zakomunikował zebranym, że Rada Państwa na wniosek władz toruńskich odznaczyła Jubilatkę Krzyżem Komandorskim Orderu Odrodzenia Polski (odznaczenie zostało wręczone w czasie popołudniowych obrad).

Odczytano depesze i listy gratulacyjne nadesłane z kraju i zagranicy. Najważniejsze z nich, to życzenia i wyrazy uznania od Ministra Kultury i Sztuki Zygmunta Najdowskiego, przewodniczącego WRN w Toruniu, I Sekretarza KW PZFR Bolesława Kapitana, b. długoletniego przewodniczącego WRN w Bydgoszczy Aleksandra Schmidta, wojewody toruńskiego Jana Przytorskigo, wojewody bydgoskiego Edwarda Lehmana, prezydenta m. Torunia Gracjana Leczyka, prezesa WK ZSL w Toruniu Józefa Mielniczuka, rektora UMK Ryszarda Bohra, dyrektora Instytutu Archeologii i Etnografii UMK Kazimierza Żurowskiego, wiceministra Oświaty i Wychowania Zygmunta Huszczy, przewodniczącego Sejmowej Komisji Kultury Witolda Lassoty, Sekretarza NK ZSL Bronisława Owsianika, przewodniczącego Komitetu Nauk Etnologicznych PAN Józefa Burszty, wicedyrektora Morskiego Instytutu Rybackiego Andrzeja Ropelewskiego, dyrektora Instytutu Rybołówstwa Śródlądowego w Olsztynie Jana Szczubowskiego, redaktora naczelnego „Polskiej Sztuki Ludowej” Aleksandra Jackowskiego.

Podczas uroczystości jubileuszowej zostały wręczone przez dyr. B. Rymaszewskiego przyznane przez Ministerstwo Kultury i Sztuki odznaczenia „Zasłużonego Działacza Kultury”. Otrzymały je następujące osoby: E. Biegaj, B. Horbaczewski, T. Karwicka, B. Szychowska-Boebel, L. Tyczyńska, J. Zelechowska, W. Armon.

Oficjalną część zakończył koncert Kapella Bydgosiensis i Zespołu Madrygalistów pod dyr. W. Szymańskiego. Tego samego dnia o godz. 20 odbył się wieczór towarzyski, podczas którego składano w dalszym ciągu życzenia Jubilatce, wspomniano przeżycia z okresu pracy w Muzeum i badań terenowych. Jubilatka podziękowała zebrany za wyrazy uznania i serdeczne życzenia.

Janina Cherek, Teresa Karwicka

DZIAŁALNOŚĆ ZARZĄDU GŁÓWNEGO PTL W OKRESIE IX 1976 — X 1979
LIV WALNE ZGROMADZENIE DELEGATÓW PTL W ZAKOPANEM
(19 - 21 X 1979)

LIV WZD PTL odbywało się po upływie 3-letniej kadencji Zarządu Głównego, wybranego dnia 14 września 1976 r. na LI WZD w Krakowie. Gospodarzem LIV WZD był Oddział zakopiański, jeden z najmniejszych oddziałów PTL. Na rok 1979 przypadł jubileusz Muzeum Tatrzańskiego w Zakopanem im. T. Chalubińskiego oraz 25-lecie Muzeum — Orawski Park Etnograficzny w Zubrzycy Górnej. W związku z tym program sesji naukowej obejmował zagadnienia kultury Podtatrza oraz historię, osiągnięcia i aktualne problemy obydwu wspomnianych muzeów. Na sesji, która odbyła się 19 października w sali Miejskiego Domu Kultury, przedstawione zostały następujące referaty: *Muzeum Tatrzańskie: przeszłość — teraźniejszość — przyszłość* — Witold Paryski; *Wzajemne kontakty ludności wzdłuż i w poprzek Karpat* — prof. dr Roman Reinfuss; *Regionalizacja mieszkalnego budownictwa ludowego na północnych stokach Karpat* — dr Jerzy Czajkowski; *O gęślich a bassetach z Podhali* — doc. dr Ludvik Kunz; *Etos gospodarczy górali spiskich* — dr Zbigniew Biały; *Rołnictwo orawskie na tle stosunków demograficznych i gospodarczych* — dr Wanda Jostowa; *Ziemiak w ekonomice i kulturze Podhala* — dr Anna Kowalska-Lewicka. Przedstawiono i komunikaty: *Z dejin etnografických výskumov v oblasti Vysokých Tatier* — dr Jan Olejnik; *Kultura Cyganów Podhala i Spisza* — dr Adam Bartosz; *Badania nad zagadnieniem techniki chłopskiej na Podhalu, Spiszu i Orawie* — dr inż. Henryk Jost; *Dzieje organizacji Muzeum — Orawskiego Parku Etnograficznego w Zubrzycy Górnej* (przedstawiła dr Wanda Jostowa w dniu 20 października przy okazji wycieczki do Zubrzycy G. i zwiedzania OPE).

Obecnych było na obradach sesji blisko 250 osób — członków PTL oraz licznych osób z Zakopanego, z udziałem przedstawicieli władz miejskich i wojewódzkich.

W niedzielę 21 października odbyło się Walne Zgromadzenie Delegatów, które miało przyjąć sprawozdanie Zarządu Głównego po upływie jego 3-letniej kadencji i dokonać wyboru nowych władz Towarzystwa. Dość nieoczekiwanie jednak dla ogółu delegatów Główna Komisja Rewizyjna, po szczegółowym przedstawieniu swych czynności kontrolnych, zwłaszcza dokonanych w biurze ZG, nie przedstawiła Zgromadzeniu wniosku o absolutorium dla ZG, lecz zaproponowała przedłużenie jego kadencji o pół roku w celu usunięcia wytkniętych niedociągnięć, a następnie dokonanie wyboru nowych władz na nadzwyczajnym WZD. Po dyskusji, w której zabrali głos m. in. prezes ZG PTL doc. dr B. Kopczyńska-Jaworska i sekretarz gen. doc. dr E. Pietraszek, zebrani uchwalili niemal jedno-

głośnie przedłużenie kadencji ZG w dotychczasowym składzie na jeszcze jeden rok, do następnego, LV WZD. GKR opracowała swe końcowe sprawozdanie w przeddzień WZD (m. in. ze względu na chorobę jej przewodniczącego dra L. Malickiego oraz potrzebę włączenia wyników wrzesniowej kontroli w biurze ZG) i nie przedstawiła jego treści Zarządowi Głównemu przed wygłoszeniem go wobec ogółu delegatów po sprawozdaniu ZG. Referował je prof. dr F. Wokroj pod nieobecność chorego dra Malickiego. W tej sytuacji dyskusja ograniczyła się do bardziej ogólnych wyjaśnień i propozycji.

Sprawozdania złożyli też delegaci Oddziałów, z wyjątkiem trzech, którzy wcześniej opuścili obrady WZD.

Ze względu na późniejszą niż zwykle porę odbycia WZD i konieczność zajęcia się przez Prezydium ZG analizą sprawozdania GKR i zawartych w nim uwag krytycznych nie zdołano w porę przygotować pełnych tekstów sprawozdań do kolejnego tomu „Ludu”, ograniczając się do niniejszej sumarycznej informacji, zawierającej najważniejsze elementy sprawozdania z działalności ZG za okres 1976-1979 i charakterystykę dokonanych bezpośrednio po nim czynności kontrolnych, a także zwięzłe dane o przebiegu WZD.

Przedłożone na LIV WZD sprawozdanie ZG za okres od września 1976 do października 1979 zawierało podobne elementy, jak sprawozdania składane na poprzednich Zgromadzeniach. Reaktywowane zostały w 1979 r. 2 Oddziały: w Szczecinie i w Limanowej, dzięki czemu jest obecnie 21 Oddziałów terenowych. Ogólna liczebność członków PTL wzrosła z 747 osób w końcu 1976 r. do 891 osób na dzień 18 października 1979 r., mimo skreślenia niektórych członków, zwłaszcza zalegających od dawna ze składkami. Poprawiła się opłacalność składek, choć istniały nadal trudne do wytłumaczenia zaległości w kilku Oddziałach (Wrocław, Koszalin, Sanok, Warszawa).

W latach 1977-1979 nadano godność członka honorowego PTL czterem osobom: prof. dr Kazimierze Zawistowicz-Adamskiej, prof. dr Marii Znamierowskiej-Prüfferowej, dr Antoninie Pisarczyk (Duszanbe, Tadżycka SRR) i dr Marii Żywirskiej. Na ostatnim plenarnym posiedzeniu ZG uchwalono przedstawienie wniosków o nadanie członkostwa honorowego PTL dla mgr T. Więckowskiego, em. prezesa „Cepelii”, prof. Beli Gundy z Debreczyna oraz doc. D. Kadłubca z Zaolzia.

W październiku 1978 r. Prezydium Polskiej Akademii Nauk przyznało naszemu Towarzystwu Medal 25-lecia PAN za wybitne zasługi dla nauki polskiej. Czterech członków PTL zostało odznaczonych Orderem Odrodzenia Polski. Prof. M. Znamierowska-Prüfferowa otrzymała Krzyż Komandorski OOP, dr K. Pietkiewicz Krzyż Oficerski, zaś prof. D. Simonides oraz dr W. Jostowa otrzymały Krzyże Kawalerskie tego Orderu.

PTL utrzymywało nadal bliską współpracę ze Słowackim Towarzystwem Ludoznawczym (SNS), przy czym delegaci obu towarzystw brali udział w walnych zgromadzeniach, odpowiednio PTL i SNS. Przedstawiciele PTL wzięli też udział w kilku ważnych imprezach naukowych za granicą, w tym w X Kongresie Nauk Antropologicznych i Etnologicznych w N. Delhi w grudniu 1978 r. (por. sprawozdanie w 62 t. „Ludu”). Wyjazdy te nie były jednak finansowane przez PTL, lecz przez instytucje zatrudniające naszych delegatów, względnie przez PAN, bądź przez instytucje zapraszające.

ZG PTL zatrudnia łącznie 19 osób na etatach, w tym 4 osoby w biurze ZG, 2 w bibliotece gł., 1 w redakcji wrocławskiej, 10 w Redakcji DWOK i redakcji „Ludu” w Poznaniu oraz 2 w Ośrodku Dokumentacji i Informacji Etnograficznej w Łodzi.

W okresie sprawozdawczym opracowano w Ośrodku Dokumentacji i Informacji Etnograficznej bibliografię prac magisterskich, doktorskich i habilitacyjnych w zakresie etnografii, wykonanych na uniwersytetach polskich i w PAN w latach 1945-1975. Wydano ją w 1979 r. jako publikację Komitetu Nauk Etnologicznych PAN, który ją sfinansował. Ukończono i przygotowano do druku bibliografię etnografii polskiej za lata 1970-1975. ODiIE opracowuje i przysyła odpowiednie dane bibliograficzne do 2 ośrodków bibliograficznych za granicą i do czasopisma „Demos”. Prowadzi na bieżąco dokumentację ruchu naukowego oraz imprez związanych z kulturą ludową i etnografią. Z okazji LIV WZD przygotowano i powielono 27-stronicowy zeszyt Materiałów Informacyjnych ODiIE, rozprawczony wśród delegatów na WZD i rozesłany do Oddziałów.

W bibliotece gł. PTL dokonano selekcji księgozbioru i uporządkowano ewidencję materiałów bibliotecznych. Biblioteka prowadziła nadal rozległą wymianę wydawnictw z 218 instytucjami, w tym 172 za granicą, otrzymując rocznie 160 tytułów czasopism i serii i ok. 60 tomów dzieł zwartych. Obecnie (30 IX 1979) księgozbiór liczy 28.552 woluminy. Zanotowano rocznie ponad 200 odwiedzin w bibliotece i kilkanaście tysięcy wypożyczeń. Archiwum PTL znajduje się nadal w lokalu biura i czytelnicy, dostępna jest tylko część jego zasobów.

Sekcja Korespondentów Terenowych prowadzona była do kwietnia 1979 przez mgr Z. Neymanową, a później przez mgr H. Nowicką. Liczba korespondentów wzrosła w okresie sprawozdawczym z 40 do 176 osób. Opracowano 26 ankiet i kwestionariuszy, w tym 11 tylko siłami Sekcji. Corocznie organizowano spotkania i szkolenie korespondentów przy udziale średnio około 40 osób. Obszerna informacja o tej sekcji została zamieszczona w Materiałach Informacyjnych problemu węzłowego „Polska Kultura Narodowa”.

Działalność wydawnicza PTL spotkała się w minionym okresie sprawozdawczym z poważnymi trudnościami. Opóźnienie w wydawaniu „Literatury Ludowej” sięgnęło aż półtora roku; wyszedł dopiero nr 1 za rok 1978. Druk „Ludu” został przeniesiony w 1979 r. do Poznania, gdyż żadna z wrocławskich drukarni nie mogła go przyjąć do realizacji w możliwym do przyjęcia terminie. ZG rozważał w związku z tym możliwość dokonania zmian osobowych w redakcji. Rozważano też możliwość przekazania wydawnictw PTL do realizacji w PWN. Ogółem wydano w okresie 1976-1979 tylko 17 pozycji, w tym 61 i 62 t. „Ludu”, 18 i 19 t. „Łódzkich Studiów Etnograficznych”, 10 numerów „Literatury Ludowej”, 2 tomy DWOK (56/I i 57/II/1) oraz nowy zeszyt APSL *Strój kielecki* — razem 212,65 arkuszy wydawniczych. Do druku przekazano 13 pozycji obejmujących łącznie 255,60 arkuszy, w tym 4 tomy DWOK. W związku ze znaczną podwyżką cen druku dokonano niezbędnego podniesienia cen wydawnictw PTL.

Działalność finansowa Towarzystwa opierała się na dotacji przyznawanej corocznie przez PAN oraz na wpływach ze sprzedaży wydawnictw własnych, dotacji na prace zlecone (Sekcja Korespondentów Terenowych i DWOK) oraz składek członkowskich. Dotacja PAN wzrosła z 1.528.200 zł w 1976 r. do 1.976.800 w roku 1978, a w roku 1979 zmniejszyła się do 1.596.000 zł. Wpływy z prac zleconych wyniosły 223.588 zł w 1976 r. i 1.003.641 zł w 1978 r.; wpływy te zastąpiły częściowo zwykłą dotację PAN. Znaczna dotacja finansowa z Instytutu Sztuki PAN związana z problemem węzłowym „Pamiętniki Kultury” umożliwia szybsze tempo prac nad opracowywaniem kolejnych tomów DWOK.

Ze sprzedaży wydawnictw uzyskano 232.633 zł w 1976 r. (42,5% planu) i 368.021 zł w 1978 r. (99% planu). Niższe od planowanych dochody ze sprzedaży wydawnictw wynikają głównie z opóźnień druku, sięgających przeciętnie kilku,

a w niektórych przypadkach kilkunastu miesięcy, wskutek czego sprzedaż kolejnych pozycji przesuwana bywa nawet za następne lata. Wydawnictwa PTL mają swych stałych odbiorców, prenumeratorów, a poza tym są sprzedawane przez akwizytorów oraz bezpośrednio w biurze ZG. Zapasy wydawnictw w magazynach ulegają stopniowo obniżeniu. Spośród 280 pozycji wydanych od 1945 r. przez PTL 113 jest już wyczerpanych, a niektóre inne są bliskie wyczerpania. Wyczerpanych jest 6 z 28 powojennych tomów „Ludu”, 6 z 20 tomów „Łódzkich Studiów Etnograficznych”, 11 z 33 zeszytów „Literatury Ludowej” (1957-1968) i 8 z 32 zeszytów z lat 1972-1977, 11 z 22 tomów „Prac i Materiałów Etnograficznych”, 5 z 9 tomów „Prac Etnologicznych”, 22 z 32 zeszytów APSL, 17 z 31 zeszytów „Archiwum Etnograficznego”, 3 z 8 tomów „Biblioteki Popularnej” oraz 29 z 60 tomów DWOK.

Wydatki przeznaczane były w przeważnej części, podobnie jak dawniej, na działalność wydawniczą. Wynosiły one od 1.153.371 zł w 1977 r. do 1.704.580 zł w roku 1979 (plan). Znaczny ich wzrost był wynikiem głównie podniesienia kosztów druku o ponad 100%. Obecnie, w 1979 r. koszt druku 1 tomu „Ludu” osiągnął 80.560 zł, 1 numeru „Literatury Ludowej” aż 40.000 zł (5 ark.), 1 tomu DWOK 539.000 zł (t. 57/II). Wydatki na administrację (płace, usługi, delegacje, zakupy i in.) wynosiły od 304.424 zł w 1976 r. do 346.135 zł w 1978 r., a więc od około 11 do ponad 14% ogółu wydatków. Na organizowanie WZD oraz konferencji, seminariów i akcji odczytowej w Oddziałach wydawano od 183.464 zł w 1977 r. do 196.878 zł w 1978 r. tj. od 6,6 do 8,3% ogółu wydatków. Wydatki na bibliotekę (w tym płace, uzupełnianie księgozbioru) wynosiły od około 130 tys. do niespełna 150 tys. zł rocznie, a więc 5 - 6% całości wydatków.

W uzupełnieniu do tej informacji trzeba dodać, że działalność Zarządu Gł. i jego agend w okresie sprawozdawczym nie zawsze była dość efektywna. Wpłynęło na to istniejące od dawna rozmieszczenie agend ZG oraz członków jego Prezydium w 3 oddalonych od siebie miastach: we Wrocławiu, Łodzi i Poznaniu, dalej — narastające trudności w drukarniach, a także sporadyczne decz odczuwalne trudności z obsadzeniem stanowisk, zwłaszcza w redakcjach. Usprawniono kolportaż wydawnictw, dzięki czemu m. in. zapasy ich stale, choć powoli maleją. Bardzo mały jest przyznany PTL limit wydawniczy, który należałoby powiększyć przynajmniej o około 30 arkuszy dla „Archiwum Etnograficznego”, wydawanego tanio, przez powielanie. Narasta bowiem ilość cennych opracowań i materiałów, które spoczywają w archiwalnych szafkach lub w szufladach autorów. W ciągu dodatkowego roku swej kadencji Zarząd Główny, a zwłaszcza jego Prezydium, dążyć będzie do przezwyciężenia bardziej istotnych, obiektywnych trudności i do usunięcia niedociągnięć, które miały zresztą raczej charakter formalny, wykazanych przez GKR i wcześniej znanych z codziennej pracy Prezydium ZG, jego biura i agend.

Z Oddziałów przekazano na WZD następujące wnioski i postulaty do zrealizowania, począwszy od końca 1979 r.

1. Zorganizowanie dorocznych narad Prezydium ZG z prezesami Oddziałów terenowych (Łódź).
2. Określić formalnie status Kół (Sekcji) przy Oddziałach PTL (Łódź).
3. Wydawać stale biuletyn informacyjny ZG (Katowice).
4. Zainicjować serię popularnych monografii — przewodników etnograficznych dla turystów (Opole, Wrocław).
5. Rozpocząć szeroką akcję popularyzacyjną wśród młodzieży harcerskiej (Opole).

6. Podjąć stałą współpracę z ZG i Zarządami terenowymi PTTK w zakresie kształcenia przewodników i opracowywania materiałów informacyjnych (Opole).

7. Dostarczać materiały etnograficzne dla potrzeb Poloni Zagranicznej (Toruń).

8. Podjąć współpracę z Instytutem Kształcenia Nauczycieli. Wzmocnić starania o przyjęcie przez Ministerstwo Oświaty programu etnografii dla szkół 10-letnich (Opole, Warszawa).

9. Wznawiać wyczerpane zeszyty „Atlasu Polskich Strojów Ludowych” i „Ludu”. Popierać publikacje o pisarzach ludowych (Łańcut).

10. Przesyłać do Oddziałów okazowe egzemplarze wydawnictw PTL (Poznań).

11. Zorganizować ogólnopolski konkurs nt. „Sztuka ludowa w szkole” (Warszawa).

12. Rozszerzyć sieć korespondentów terenowych (Poznań).

13. Pomagać Oddziałom w wydawaniu przygotowywanych tam monografii (Mszana Dolna, Limanowa, Katowice).

14. Nadać godność członka honorowego PTL dla doc. D. Kadłubca z Zaolzia (Opole).

15. Zorganizować LV WZD w Opolu (Opole) — zorganizować LV WZD w Krakowie (Kraków).

16. Organizować WZD w drugim, a nie w ostatnim dniu obrad.

17. Wystąpić z apelem do władz wojewódzkich i innych o ochronę zabytków tradycyjnych kultury pasterskiej w Tatrach i częściowe przywrócenie pasterstwa (mgr J. Tur, Kolbuszowa).

18. Wyprodukować odznakę PTL dla wszystkich członków (Łódź).

19. Udostępnić co najmniej 1 arkusz „Ludu” dla materiałów korespondentów terenowych.

20. Znowelizować statut PTL, szczególnie usuwając sformułowania niejasne.

Przedłożone na WZD sprawozdania Oddziałów terenowych PTL wskazują na utrzymywanie się zaistniałych już dawniej różnic w sposobach realizowania swych zadań przez poszczególne Oddziały. Najkorzystniejsza zmiana dokonana się w Oddziale opolskim, który po wyborze nowego zarządu wykazuje działalność godną uwagi i wyróżnienia. Dwa nowo reaktywowane Oddziały (Szczecin, Limanowa) wykazują też dość ambitne zamierzenia na przyszłość.

Wśród Oddziałów naszych można wyróżnić 3 duże: Warszawa (114 czł.), Łódź (112 czł.) i Kraków (91 czł.), 5 średnich: Toruń (79 czł.), Wrocław (69 czł.), Poznań (66 czł.), Mszana Dolna (53 czł.) i Opole (40 czł.) oraz 13 małych: Lublin (32 czł.), Łańcut (27), Koszalin (27), Przemyśl (26), Katowice (20), Gdańsk (17), Limanowa (17), Sanok (16), Szczecin (14), Zakopane (15), Rzeszów (12), Kielce (9) i Zielona Góra (8). Dane dot. ilości członków nie odnoszą się do jednego dnia, stąd możliwa niezgodność z podaną wyżej liczbą 891 czł. na dzień 18 10 1979 r. Liczba etnografów z wyższym wykształceniem wśród członków poszczególnych Oddziałów waha się od 1 (Przemyśl) do 67 (Warszawa).

Z dużych Oddziałów każdy wykazuje inny rodzaj aktywności. Najmniejszą warszawski, oparty o dużą placówkę oświatową i badawczą jaką jest Państwowe Muzeum Etnograficzne. Wynika to w znacznej mierze z zaangażowania członków tego Oddziału w prace swych macierzystych instytucji. Poważnym osiągnięciem tego Oddziału jest opracowanie jeszcze w 1976 r. b. dobrego programu z zakresu etnografii dla szkół podstawowych 10-letnich. Program ten utknął jednak w Ministerstwie Oświaty.

Oddział łódzki prowadził badania terenowe w Kaliskiem i Opoczyńskiem,

przygotowując na ich podstawie publikacje, a poza tym podjął wyjątkową i b. owocną akcję zakładania kół miłośników folkloru. Po Łodzi powstały takie koła w Złoczewie, Opocznie i Kaliszu, skupiające razem ponad 170 osób. Koła te powiązane są z Oddziałem jakby sekcje, brak im tylko odpowiedniego statusu. Oddział udzielał też dużej pomocy w szkoleniu korespondentów terenowych. Wydał 18 i 19 tom „Łódzkich Studiów Etnograficznych”. Zorganizował w 1977 r. LII WZD i sesję pn. „Etnografia ośrodka przemysłowego”.

Oddział krakowski skupił się, wzorem poprzednich lat, na organizowaniu co roku dobrze przygotowanych sesji naukowych. W 1976 r. był organizatorem LI WZD i sesji pn. „Kultura ludowa Krakowa i regionu krakowskiego”. Jego członkowie wygłosili 16 odczytów popularnych na zewnątrz, zaś na 8 otwartych zebraniach Oddziałów wypowiadali się głównie goście z zewnątrz, w tym z zagranicy.

Oddziały wymienione w następującej grupie wykazywały jeszcze bardziej zróżnicowany charakter i działalność. Dwa z nich znajdują się w dużych ośrodkach uniwersyteckich, dwa w mniejszych, zaś jeden w Mszanie Dolnej, małym miasteczku pod Górcami. Dość dobrze zaprezentował się Oddział wrocławski, który współdziałał w zorganizowaniu 2 poważnych sesji naukowych i około 10 odczytów, współdziałał też z Woj. Domem Kultury. Oddział toruński zorganizował LIII WZD, połączony z jubileuszem prof. Znamierowskiej-Prüfferowej i sporą ilość odczytów. Oddział opoński powiększył od wiosny 1978 r. przeszło 2-krotnie liczbę swych członków, opracował dobrze przemyślany plan pracy (powielony). Wykazał się b. aktywną współpracą z Opońskim Towarzystwem Kulturalno-Oświatowym i in. w akcjach organizowania konkursów i popularyzowaniu kultury ludowej oraz w zbieraniu materiałów terenowych do monografii folklorystycznej Śląska Opońskiego. Oddział poznański zorganizował 11 zebrań plenarnych z odczytami, współdziałał też w zorganizowaniu 1 sesji naukowej i 1 wystawy. Oddział mszański skupia licznych miłośników kultury swego niewielkiego regionu (także ze wsi, organizował rocznie po 2-3 otwarte zebrania z odczytami i gromadził materiały do monografii Mszany Dolnej.

Wśród najmniejszych oddziałów PTL większość ma do odnotowania dość poważne osiągnięcia. Wyróżnić można tu Oddział łańcucki, działający w małym mieście i sąsiednich wsiach, który zorganizował ok. 50 odczytów, głównie dotyczących kultury ludowej regionu, urządza corocznie dwa obrzędy-widowiska (majówka i drzewo życia), prowadzi opiekę nad zabytkami kultury ludowej oraz indywidualne badania w terenie, popiera badania nad pisarzami ludowymi swego terenu.

Oddział lubelski prowadzi planowe badania w Lubelskim Zagłębiu Węglowym, finansowane przez Urz. Wojew. w Lublinie. Zebrano już bogaty materiał dokumentacyjny. Przygotowuje wydanie monografii kultury ludowej tego nowego zagłębia.

Oddział przemyski, choć ma tylko 1 fachowca etnografa w swym składzie, był współorganizatorem sesji popularno-naukowej i licznych odczytów, współpracuje z regionalnymi towarzystwami, z PTTK przy szkoleniu przewodników. Pomagał w gromadzeniu materiałów terenowych dot. obrzędowości.

Oddział sanocki, oparty niemal wyłącznie o pracowników miejscowego Muzeum Budownictwa Ludowego, współpracował w organizowaniu wystaw i w szkoleniu przewodników PTTK. Umożliwił też zorganizowanie dla 7 osób zwiedzenie kilku słowackich muzeów etnograficznych.

Reaktywowany w styczniu 1979 r. Oddział limanowski gromadzi materiały do monografii wsi Słopice, zorganizował też 3 zebrania z odczytami. Zakopiański

Oddział zorganizował, głównie znacznym wysiłkiem swego prezesa, LIV WZD, a poza tym 4 odczyty i 2 ogólne zebrania członków. Przeprowadził też zbiórkę darów (od podhalańskich twórców ludowych) dla Centrum Zdrowia Dziecka w Warszawie.

Gdański oddział zorganizował dość liczne odczyty i prelekcje, a poza tym wyróżnił się owocną pracą zawodową swych członków, czego wyrazem było przyznanie trzem spośród nich nagrody im. O. Kolberga.

Intensywnie działał Oddział koszaliński, zorganizował 1 sesję naukową i przygotował publikację nt. twórczości ludowej i pamiątkarskiej Pomorza Środkowego, współorganizował 4 konkursy. 4 osoby wzięły w 1976 r. udział w większej wyprawie badawczej do Indii. Planuje się wydanie monografii Pomorza Środkowego oraz pomoc w tworzeniu skansenu.

Reaktywowany niedawno Oddział szczeciński planuje zebranie materiałów do monografii rybołówstwa ludowego na Pomorzu Zachodnim oraz zorganizowanie wraz z Muzeum Narodowym w Szczecinie obchodów 100 rocznicy wyprawy S. Szolc-Rogozińskiego.

Oddział zielonogórski, najsłabszy liczebnie, wykazał współpracę w organizowaniu imprez folklorystycznych i udzielanie konsultacji z zakresu kultury ludowej. Oddziały: kielecki i rzeszowski nie dostarczyły sprawozdań; wiadomo skądinąd, że prowadziły raczej znikomą działalność.

Bardzo pożyteczny wydaje się wniosek przedstawiony przez Zarząd Oddziału Łódzkiego zorganizowania spotkania z przewodniczącymi wszystkich Oddziałów terenowych, by omówić w sposób roboczy zadania i problemy stojące przed Oddziałami i wymienić doświadczenia. Wydaje się, że spotkanie takie będzie można zorganizować wczesną wiosną 1980 r.

W kilka dni po WZD, Prezydium ZG w składzie: przewodnicząca doc. B. Kopyczyńska-Jaworska, sekretarz gen. doc. E. Pietraszek i zastępca skarbnika mgr A. Kuczyński opracowało na podstawie analizy zarzutów GKR oraz czynności kontrolnych dokonanych w biurze ZG, wyjaśnienia, których powielony tekst został rozesłany 21 listopada do ogółu członków ZG, zarządów Oddziałów PTL i członków GKR. Stwierdzono słuszność części zarzutów GKR dotyczących spraw formalnych, wyjaśniono rozbieżności w ocenie niektórych danych i faktów. Podkreślono też jeszcze raz brak poszlak, które by wskazywały na niegospodarność lub jakiegokolwiek nadużycia ze strony osób odpowiadających za finanse, magazyny, bibliotekę i wydawnictwa PTL. Przyznano, iż sprawa słabych liczebnie, mało aktywnych Oddziałów w Zielonej Górze i Kielcach wymaga podjęcia odpowiedniej decyzji na najbliższym plenarnym posiedzeniu ZG.

Z początkiem listopada 1979 r. przedstawiciele Prezydium ZG i redakcji przeprowadzili rozmowę w Biurze Wydawnictw PAN w sprawie przezwyciężenia trudności związanych z drukowaniem wydawnictw PTL. Doradzono nam kontynuowanie działalności wydawniczej w dotychczasowej formie, samodzielnie, przyrzekając pomoc we wprowadzeniu publikacji PTL do planów konkretnych drukarni. Wkrótce potem podjął dodatkowe kroki w PAN i w PWN naczelny redaktor „Literatury Ludowej” prof. Cz. Hernas, uzyskując przyrzeczenie naczelnej dyrekcji PWN przyjęcia LL do realizacji przez PWN jako tytułu wydawniczego PTL. Ostateczne decyzje w sprawie usprawnienia naszej produkcji wydawniczej miały zapaść w grudniu, m. in. na zwołanym na 8 XII posiedzeniu plenarnym ZG w Poznaniu.

Sekretarz Generalny PTL
doc. dr hab. Edward Pietraszek

KSZTAŁTOWANIE ŚRODOWISKA KULTUROWEGO WSI POMORZA GDAŃSKIEGO
SESJA NAUKOWA W GDAŃSKU

Muzeum Narodowe w Gdańsku było organizatorem jednodniowej sesji naukowej p.n. „Kształtowanie środowiska kulturowego wsi”, która odbyła się w gmachu Muzeum w dniu 21 maja 1979 r.¹ Rozpoczęło ją wprowadzenie mgra Jerzego Przały, dyrektora Muzeum Narodowego w Gdańsku, po czym w obszernym i bardzo konstruktywnym referacie *Refleksje nad problemem* wystąpił prof. dr Jerzy Stankiewicz z Politechniki Gdańskiej. Mówca, ilustrując swoje wystąpienie wymownymi w treści przezroczami, podzielił się z zebranymi refleksjami związanymi z zasadniczym tematem, poświęcając wiele uwagi skansenom, a zarazem jednak opowiadając się za chronieniem wartości architektoniczno-kulturowych *in situ*. Poruszając następnie metodologiczne założenia dotyczące kształtowania wiejskiego środowiska kulturowego, prof. J. Stankiewicz wskazał na nowatorskie ujmowanie tego problemu².

Uczestnicy sesji wysłuchali następnie referatu doc. dra hab. Ryszarda Kukiera z Uniwersytetu M. Kopernika w Toruniu pt. *Wieś pomorsko-kaszubska w procesie kształtowania wiejskiego środowiska kulturowego*, w którym to wystąpieniu autor omówił historyczne i kulturowe aspekty rozwoju środowiska kulturowego w wybranych obszarach ziem pomorsko-kaszubskich, naświetlając temat od strony etnograficznej. Mówca zaprezentował szereg przykładów rozwoju środowiska kulturowego wsi także na zachodnich Kaszubach (ziemi człuchowskiej, bytowskiej i lęborskiej), nawiązując do bardziej ogólnych prawidłowości przeobrażeń środowiska kulturowego na tle ogólnych przeobrażeń środowiska naturalnego, głównie pod wpływem przemysłowienia i przeobrażeń urbanizacyjnych.

W dalszej części referatowej mgr Tadeusz Sadkowski ze Skansenu Kaszubskiego we Wdzydzach Kiszewskich przedstawił zagadnienie *Stylu kaszubskiego w budownictwie ludowym*, uzasadniając w sposób sugestywny oddziaływanie budownictwa miejskiego i dworskiego na budownictwo wiejskie, również na formy zabytkowe dochowane do czasów nam współczesnych, kwestionując pojęcie stylu kaszubskiego w ogóle.

W imieniu specjalistów skupionych w Wojewódzkim Zarządzie Gospodarki Przestrzennej Urzędu Wojewódzkiego w Gdańsku wystąpił dr Andrzej Baranowski z referatem pt. *Problem środowiska kulturowego wsi w procesie przekształcania obszarów wiejskich na przykładzie regionu gdańskiego*. Omawiając wartości architektury regionalnej w rozwoju przestrzennym woj. gdańskiego mówca przedstawił czynniki deformujące kształtowane współcześnie wiejskie środowisko kulturowe, wskazując na negatywy wynikające z niewłaściwego stosunku społeczeństwa, władz i instytucji w zakresie ochrony środowiska naturalnego. Tak więc, według stwierdzenia autora: „Wydaje się, że nie można pominąć tu jeszcze jednego zjawiska, właściwego zwłaszcza regionom szybko urbanizującym się: traktowania obszarów wiejskich jako względnie łatwo dostępnego zaplecza rozwojowego. Konsekwencją jest nieprzemyślana ekspansja terytorialna (tylko częściowo hamowana przez ustawę o ochronie użytków rolnych) i prowizoryczne, substan-

¹ Temat sesji był już wcześniej zasugerowany przez Komisję Kultury KW PZPR w Gdańsku, jak i środowiska muzealne Trójmiasta.

² Sesja naukowa „Kształtowanie środowiska kulturowego wsi” — notatka Izabeli Trojanowskiej, w: „Głos Wybrzeża” nr 115 (9617) z dnia 24 maja 1979, s. 5.

standardowe zagospodarowanie przestrzenne stwarzające łącznie swego rodzaju sferę śmietnika krajobrazowego na obrzeżach układów zurbanizowanych. Jest to m. in. rezultat funkcjonowania stereotypu, przyjmującego hasło rzekomo ekstensywnego charakteru zagospodarowania obszarów wiejskich jako uzasadnienie ekspansji i ich substandardowego zagospodarowania przestrzennego"³.

Uzupełnieniem podstawowych referatów sesji były wystąpienia dwóch absolwentek Politechniki Gdańskiej. Tak więc mgr inż. Zofia Gzowska w referacie *Studium wykorzystania regionalnych form kaszubskich w architekturze współczesnej* zaznajomiła zebranych, na tle bogato prezentowanego materiału kartograficznego i dokumentacyjnego, z przykładami kaszubskiej architektury współczesnej, zaś mgr inż. Bogna Lipińska w swym wystąpieniu *Ochrona zachowanych wartości wsi żuławskiej w świetle kształtowania środowiska kulturowego* mówiła o ochronie zachowanych wartości wsi żuławskiej, prezentując omawianą problematykę materiałem ilustracyjnym i dokumentacyjnym.

Sesji przewodniczyli kolejno: prof. J. Stankiewicz oraz doc. dr hab. R. Kukier, zaś po dyskusji merytorycznej obrady zamknął dyrektor mgr J. Przała z Muzeum Narodowego, zapowiadając opublikowanie materiałów sesji w zeszytach muzealnych.

Ryszard Kukier

CYGANIE I ICH KULTURA — WYSTAWA

W okresie od 10 maja do 10 września 1979 roku w Muzeum Okręgowym w Tarnowie czynna była wystawa pt. „Cyganie w kulturze polskiej”, pierwsza w naszym kraju ekspozycja poświęcona Cyganom, etnicznej grupie mniejszościowej, która od 5 wieków trwale związana jest z terenami Polski¹.

Głównym celem wystawy było ukazanie cygańskiej kultury oraz miejsca Cyganów w kulturze polskiej. Bowiem poza występami stylizowanych zresztą cygańskich zespołów estradowych i nielicznymi artykułami w prasie, Cyganie szerszym rzeszom społeczeństwa znani są niemal wyłącznie z powierzchniowych obserwacji, w większości wypaczonych pod wpływem zakorzenionych od lat, negatywnych, niekiedy zaś romantycznych stereotypów.

Omawiana wystawa była wynikiem wielomiesięcznych poszukiwań i kwerend, a zgromadzone na niej materiały pochodziły z muzeów, archiwów, bibliotek i zbiorów prywatnych. Znalazły się na niej materiały związane z realiami życia

³ „Dynamiczny charakter środowiska kulturowego wsi zmusza do postawienia pytania, co właściwie usiłujemy ratować mówiąc o potrzebie ochrony tego środowiska i jakie kierunki działań wydają się tu najwłaściwsze. Odpowiedzi należy, jak sądzę, szukać w funkcji, jaką we współczesnym społeczeństwie może i powinno spełniać środowisko kulturowe wsi. Trzeba tu wyraźnie stwierdzić, że nie tylko nie straciło aktualności, a wręcz urasta do rangi poważnego problemu społecznego znaczenie owej funkcji kształtowania i podtrzymywania ciągłości związków społecznych i kulturowych osadzonych w konkretnym środowisku przestrzennym, nie może być bowiem mowy o jakimkolwiek rozwoju społecznym w oderwaniu od podłoża środowiska kulturowego...” A. Baranowski, *Problem środowiska kulturowego wsi w procesie przekształcania obszarów wiejskich na przykładzie regionu gdańskiego*, (w:) *Forum dyskusyjne nt. „Gospodarka na obszarach wiejskich a ochrona środowiska”*, Szczecin 1978, s. 6 - 7 (powiel.).

¹ *Cyganie w kulturze polskiej. Komentarz wystawy*, Tarnów 1979.

Wstępna część ekspozycji „Cyganie i ich kultura” w Muzeum Okręgowym w Tarnowie.
Fot. W. Dudziak.

cygańskiego oraz materiały mówiące o roli, jaką w kulturze polskiej zajmowali i zajmują Cyganie.

Ekspozyty związane bezpośrednio z życiem Cyganów reprezentowane były stosunkowo ubogo, m. in. ze względu na skromny inwentarz jaki posiadali oni prowadząc wędrowny tryb życia; z chwilą zaś porzucenia w latach sześćdziesiątych tradycyjnych form życia koczowniczego inwentarz ten przestał istnieć niemal całkowicie. Znacznie bogaciej reprezentowany był zbiór przedmiotów ilustrujących rolę, jaką w kulturze polskiej zajmują Cyganie.

Zgromadzony materiał podzielony został zagadnieniami, w wyniku czego powstało sześć odrębnych działów tematycznych: martyrologia Cyganów, historia królestwa cygańskiego, realia życia cygańskiego, Cyganie w kulturze ludowej, Cyganie w malarstwie i grafice oraz część plenerowa eksponowana na dziedzińcu Muzeum.

Początek wystawy stanowiły dokumenty związane z historią prześladowań i martyrologią Cyganów w Polsce.

Pierwsze dokumenty z terenu Polski wymieniające Cyganów znane są z wieku XV, chociaż wzmianki o ich pobycie na naszych ziemiach pochodzą z okresu wcześniejszego. Tak więc w tym dziale ekspozycji znalazły się różnego rodzaju ustawy antycygańskie wzorowane na ustawach zachodnich, np. polska ustawa antycygańska z 1557 roku: „Cygani abo ludzie niepotrzebni będą przez nas z Ziemi wywołani, y na potym nie mają być do niej przyjmowani”. Należy jednak zaznaczyć, że na ziemiach polskich nigdy nie były one surowe i konsekwentnie egzekwowane. Znalazły się tu też bardzo ciekawe i najstarsze, nigdzie dotychczas nie publikowane dokumenty śląskie z w. XVII i pruskie z XVIII w. Dla przykładu cytuję fragment edyktu antycygańskiego Jana Christiana, księcia legnickiego, wydanego w Brzegu 21 III 1619 roku: „Ponieważ zauważa się przybywających z różnych stron Cyganów, którzy waleśają się po kraju w niezwykłych strojach,

jak również odziani w zbroje i uzbrojeni i podający się to za ludzi z mniejszego Egiptu, to za czeskich żołnierzy i przez to włóczenie się przynoszących zwykłym ludziom wielkie szkody [...], a nawet często odważyli się na czyny szkodzące na zdrowiu i życiu i przez to ciężkich do zniesienia. Aby uwolnić kraj od tego nieszczęścia widzimy konieczność niezwłocznego wyrzucenia z kraju tej zbrojeckiej szumowiny”². Dodać należy, że w przeciwieństwie do innych ziem polskich, na Śląsku i w Prusach wszelkiego rodzaju ustawy antycygańskie były z całą surowością realizowane.

Materiały dotyczące prześladowań Cyganów zamykają dokumenty z okresu II wojny, kiedy to Niemcy wymordowali ok. 500 tys. Cyganów. Znalazły się więc tu zdjęcia i legitymacje z obozu w Oświęcimiu i z więzień niemieckich, a także portrety Cyganów wykonane przez Żydówkę Dinah Gottliebową na zlecenie dr Mengelgo w Oświęcimiu. Posłużyć miały one do antropologicznych „badań” rasowych.

Odrębny dział stanowiły dokumenty dotyczące historii królestwa cygańskiego w Polsce. Znalazły się tu wydawane od poł. XV wieku przywileje dla wójtów, a w wieku późniejszym dla królów cygańskich. Wydawane były one przez kancelarię królewską lub poszczególnych magnatów na teren swych posiadłości. W tym też czasie wydawano listy zapewniające poszczególnym grupom Cyganów swobodne poruszanie się w dobrach magnackich. Z niepublikowanych dotąd dokumentów wymienić można taką atestację Ignacego Bronikowskiego wydaną w 1669 r. dla Klimunta Florianowicza „Cygana starszego” i podległych mu Cyganów.

Sprawa nadań dla Cyganów została zaniechana wraz z upadkiem państwa polskiego. Ponow. ie podjęta została po I wojnie za sprawą Kelderaszów, którzy jako najbogatsi i najbardziej wpływowi Cyganie w Polsce rościli sobie prawo władzy nad wszystkimi Cyganami. Z tego szczepu pochodzą wszyscy koronowani w okresie międzywojennym królowie cygańscy, sama zaś sprawa „królestwa cygańskiego” zakończyła się wraz z wybuchem II wojny światowej. Obok dokumentów znalazły się też pieczęcie królów cygańskich z okresu międzywojennego oraz serwis zdjęć z koronacji ostatniego króla, Janusza Kwieka, która odbyła się na Stadionie Wojska Polskiego w Warszawie w 1937 roku.

W dziale realizacji życia cygańskiego znalazły się wyroby cygańskie, jak: naczynia, kotły, uprząże, współczesne stroje estradowe zespołów cygańskich. Niewątpliwie najciekawsze, to rekwizyty magiczne używane podczas czarowania (trupki, kostki, diabelki) i rękopisy cygańskiej poetki Papuszy.

Porównanie relacji z XVII wieku z wynikami współczesnych badań cyganologicznych pozwalają stwierdzić, że cygańskie sposoby oszukiwania przy pomocy „kostek” nie zmieniły się do czasów najnowszych. Oto zeznanie z procesu o czary z 1688 r.: „Raz u mnie Cyganka była i powiedziała, że tu są kości trupie zakopane, żeby się bydło nie darzyło. Jam iey kazała iść precz, dałam iey trochy jagieł, pieczenia y poduszeczkę dziecięcą”³. Te same praktyki opisuje J. Ficowski 3 wicki później⁴.

Wędrujący Cyganie największą styczność mieli z ludnością wiejską, co znalazło odbicie w obrzędach, porzekadłach, przysłowiaach i piosenkach ludowych. Na wystawie znalazły się więc kukiełki z szopki przedstawiające Cyganów w tradycyjnych strojach, Cygana z niedźwiedziem, postać z natury nieznaną już od kilkudziesięciu lat, Cyganów jako przebierańców zapustnych i noworocznych, a także

² Wojewódzkie Archiwum Państwowe, Wrocław.

³ „Lud” 1902, t. 7, s. 313.

⁴ J. Ficowski, *Cyganie na polskich drogach*, Kraków 1965.

współczesne dzieła twórców ludowych — obrazy przedstawiające życie taborowe Cyganów oraz rzeźby.

Największy i najbogatszy dział w ekspozycji stanowiła kolekcja malarstwa i grafiki, głównie z II połowy XIX i początku XX wieku. Obok słynnych nazwisk, jak W. Gerson, A. Kozakiewicz, A. Piotrowski, A. Grottger, A. Kotsis i ich wartościowych obrazów, realistycznie przedstawiających sceny z życia Cyganów z cennymi szczegółami stroju czy życia koczowniczego, znalazły się też modne w tym czasie romantyczne postacie Cyganów i Cyganki.

Zgromadzona grafika, obok niejednokrotnie wysokich wartości artystycznych, stanowiła bardzo cenny materiał ikonograficzny i historyczny, tym bardziej, że wiele z nich nigdy jeszcze nie publikowano.

Niewątpliwie najefektowniejszą częścią ekspozycji była część plenerowa, gdzie umieszczone zostały wozy cygańskie, namiot i prymitywna kuźnia.

Ekspozowane wozy cygańskie, jedne z ostatnich zachowanych już w Polsce, pochodzą z warsztatów wielkopolskich, a ich powszechna nazwa stosowana przez Cyganów to „wozy ostrowskie”. Duże, przeszklone, typu wagonowego, wozy te wykonywali stolarze na zamówienie i według ścisłych wskazówek samych Cyganów. Służyły one Cyganom polskim (nizinnym) wyłącznie do wędrowek letnich, zimą bowiem Cyganie mieszkali w wynajętych u chłopów domach.

Na ekspozycji pokazany został również namiot Cyganów polskich z grupy Galicjaków oraz kuźnia Cyganów karpaccich z prymitywnej konstrukcji miechem i kowadłem wbitym w ziemię. W takiej kuźni Cygan pracował w kucki lub kłęcząc.

Nadmienić jeszcze należy, iż wystawa ilustrowana była licznymi zdjęciami wykonanymi w latach pięćdziesiątych i sześćdziesiątych, w okresie, kiedy Cyganie prowadzili wędrowny tryb życia. Cennym źródłem ikonograficznym były również pochodzące z pocz. XX wieku pocztówki wykonane ze zdjęć robionych w osadach Cyganów karpaccich — są one tym bardziej cenne, że ukazują życie najbiedniejszego a równocześnie najdawniej w Polsce osiadłego szczepu.

W bardzo uroczystym otwarciu wystawy uczestniczyli czołowi cyganolodzy polscy, a otwierał ją zasłużony badacz kultury Cyganów, J. Ficowski, ciesząc się ich wielkim szacunkiem. Uroczystość ta była okazją do wielkiego spotkania Cyganów, którzy przybyli do Tarnowa z odległych stron. Również w czasie trwania wystawy Cyganie byli bardzo częstymi gośćmi Muzeum. Wystawę odwiedziło również wielu cyganologów z ośrodków badawczych w innych krajach.

Warto zaznaczyć, że w tarnowskim Muzeum powstał załączek kolekcji cyganologicznej; gromadzi się tu wszelkie materiały dotyczące tradycyjnych form życia Cyganów, a także ekspozaty i dokumenty będące odbiciem obecności Cyganów w świadomości społeczeństwa polskiego. Planuje się urządzenie stałej wystawy poświęconej Cyganom wraz ze skansenem wozów cygańskich.

Anna Bartosz

STUDENCKA EKSPEDYCJA ETNOGRAFICZNA „AFRYKA 76”

W okresie od grudnia 1976 r. do maja 1977 r. na terenie Afryki działała Studencka Ekspedycja Etnograficzna „Afryka 76”. Ekspedycja zorganizowana została przez Koło Naukowe Studentów Etnografii Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu.

Przeprowadzenie badań na kontynencie afrykańskim było możliwe dzięki pomocy Władz UAM, Miasta Poznania i Wielkopolski oraz szeregu instytucji i przedsiębiorstw z terenu całego kraju¹.

W skład ekspedycji wchodziła jej inicjatorzy i organizatorzy — studenci IV i V roku etnografii UAM: Paweł Kostuch, Tomasz Szymaniak, Ryszard Vorbrich i Włodzimierz Żukowski oraz kierownik naukowy ekspedycji Jacek Łopot — pracownik naukowy Muzeum Narodowego w Szczecinie, lekarz med. Andrzej Połaszewski i kierowca-mechanik UAM, Leon Bąbelek. W drugim etapie ekspedycji (marzec-kwiecień 1977) do grupy dołączył Zbigniew Staszyszyn, fotoreporter CAF.

SEE „Afryka 76” pokonała (samochodem Star 266A) trasę długości 13 tys. km wiodącą przez Algierię, Niger (dwukrotnie), Mali, Nigerię i Kamerun. Głównym celem ekspedycji było przeprowadzenie etnograficznych badań o charakterze stacjonarnym wśród plemienia Dogon w Mali i grupy Kirdi w północnym Kamerunie. Wojowniczość obu grup etnicznych oraz położenie ich krajów z dala od uczęszczanych szlaków handlowych i turystycznych pozwoliło im na skuteczne oparcie się wpływowi islamu i kultury europejskiej. W chwili obecnej są to jedne z ostatnich enklaw starej oryginalnej kultury Czarnej Afryki.

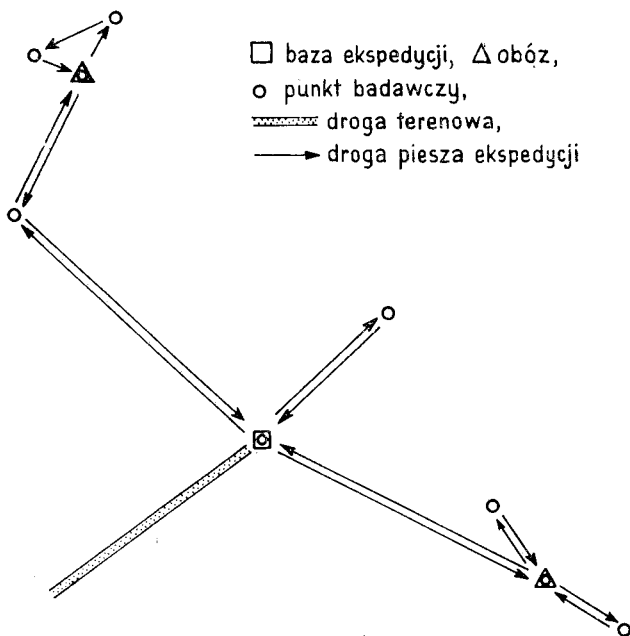
Przedmiotem badań członków ekspedycji były wybrane zagadnienia kultury materialnej: budownictwo, funkcje zagrody, kowalstwo i garncarstwo. O wyborze problemów badawczych zdecydował stan rozpoznania rzeczywistości kulturowej badanych grup etnicznych. Jakkolwiek Dogonowie należą do lepiej zbadanych grup Afryki Zachodniej, zaznaczyć należy, iż obszar rzeczywistości związanej z kulturą materialną plemienia nie został jeszcze należycie zbadany. Kultura Kirdi-Daba zaś nie była w ogóle (do roku 1977) przedmiotem systematycznych studiów. Stwarzało to możliwość efektywnego włączenia się do badań nad tradycyjnymi kulturami Czarnej Afryki.

W kraju Dogonów badaniami objęto 9 wsi położonych w centrum skalistej części masywu Bandiagara: Amagni, Banani, Ireli, Koundou, Yaye, Yougo Dogoru, Yougo Na, Yougo Pulu, Sanga. Przy wyborze punktów badawczych kierowano się zarówno uprzednio rozpoznanyim znaczeniem kulturowym wioski, jak i położeniem w stosunku do bazy ekspedycji (odległość jednego, maksimum dwóch dni marszu)². Badania prowadzono (luty, marec 1977 r.) w trudno dostępnym terenie górskim, w uciążliwych warunkach pory suchej — przy temperaturze sięgającej 45°C w cieniu i chronicznym braku wody pitnej. Zdecydowało to o wyborze specyficznego sposobu zmiany punktów badawczych (ryc. 1). Stałą bazę ekspedycji założono w Sanga — gdzie kończy się droga terenowa. W celu stworzenia warunków do badań prowadzonych z dala od bazy, kolejno w dwóch wsiach (Yougo Na i Yaye) założono obozy. Do transportu niezbędnego wyposażenia technicznego obozów oraz żywności użyto zespołu tragarzy. Przedstawiony sposób organizacji pracy terenowej umożliwił rozłożenie badań na kilka etapów przedzielonych okresami rekreacji i refleksji badawczej na terenie bazy. Względna samowystarczalność obozów przyczyniła się do zwiększenia operatywności i zasięgu badań, pozwoliła też ograniczyć ewentualne koszty związane z opłacaniem stałej ekipy tragarzy.

Zarówno miejscowe przepisy administracyjne, jak i specyfika terenu (brak

¹ Pełny spis osób i instytucji popierających SEE „Afryka 76” opublikowany został w katalogu wystawy *Dogonowie i inni, Szczecin—Poznań 1977-1978*.

² Wieś Sanga, będąca siedzibą bazy ekspedycji, leży w centrum badań, jest zarazem ośrodkiem administracyjnym i gospodarczym regionu; wieś Banani jest znaną w okolicy centrum rękodzieła garncarskiego, a wsie położone na zboczu „świętej” góry Yougo są centrami religijnymi Dogonów.

Schemat sposobu zmiany punktów badawczych, zastosowanego przez SEE „Afryka 76” w rejonie masywu Bandiagara. Rys. L. Fijał wg szkicu R. Vorbricha.

znajomości języków europejskich wśród Dogonów, trudny teren górski) zdecydowały o najęciu przewodnika-tłumacza: Gadiolo Dolo, lat 26, wykształcenie podstawowe (6 klas). Skromne fundusze ograniczające liczbę „kosztownych” tłumaczy przesądziły o odpowiedniej organizacji pracy w terenie. Ekipę dzielono doraźnie na dwa wymieniające się w południe zespoły. Gdy jeden zespół (2-3 etnografów i tłumacz) prowadził wywiady, pozostali członkowie ekspedycji kontynuowali samodzielną obserwację interesujących ich dziedzin kultury. Obecność w zagrodzie mniej licznego zespołu w mniejszym stopniu zakłócała życie zagrody, nie wywoływała zatem sprzeciwu informatorów. W trakcie wywiadów posługiwano się sporządzonymi w kraju wytycznymi badawczymi. Były one na bieżąco uzupełniane i weryfikowane w trakcie pojawiania się nowych problemów. Tłumaczenia zagadnień na szczegółowe pytania dokonywano najczęściej bezpośrednio podczas wywiadu w konkretnej sytuacji badawczej.

Prace terenowe o analogicznym charakterze przeprowadzono (marzec, kwiecień 1977 r.) wśród wybranych animistycznych społeczności północnego Kamerunu, określanych wspólnym mianem „Kirdi” — „Niewierni”. Badaniami objęto leżące wśród gór Mandara wioski zamieszkałe przez grupę Daba: Mandama (baza ekspedycji), Teleki (obóz górski), Kobe i Czili. W celach porównawczych zbadano również nizinną wieś Lam zamieszkałą przez grupę Guidar.

W wielu punktach leżących wzdłuż trasy ekspedycji prowadzono obserwacje etnograficzne lub badania penetracyjne. W okolicach Tamanrasset (Algieria), Agades (Niger) i Gao (Mali) zapoznano się z organizacją targów oaz saharyjskich oraz współczesną sytuacją Tuaregów. W okolicy Niamey przedmiotem obserwacji była grupa etniczna Songhai, zamieszkująca rolniczo-rybackie wioski doliny Nigru.

Nad nigeryjskim brzegiem jeziora Czad rejestrowano tradycyjne techniki skutnicze plemienia Buduma budującego łodzie z papirusu.

W związku ze zbliżającą się setną rocznicą wyprawy S. S. Rogozińskiego do Afryki SEE „Afryka 76” odtworzyła w terenie przebytą wówczas drogę w południowym Kamerunie, sporządzając — na życzenie Muzeum Okręgowego w Kaliszu — pełną dokumentację tzw. „Trasy Rogozińskiego”.

Przez cały okres trwania ekspedycji prowadzono akcję pozyskiwania przedmiotów sztuki i kultury materialnej. Jej plonem jest kolekcja ponad 1200 w wielu wypadkach unikalnych eksponatów etnograficznych i archeologicznych. W dziejach polskich badań Afryki jest to aktualnie największa kolekcja etnograficzna przywieziona jednorazowo do kraju (zob. poniższy wykaz)³. Pozyskane eksponaty wraz z pełną dokumentacją naukową zostały przekazane głównie Muzeum Narodowemu w Szczecinie, w części zaś Muzeum Okręgowemu im. Ziemi Kaliskiej w Kaliszu i Muzeum Instrumentów Muzycznych w Poznaniu. Wartość daru została wyceniona przez Muzeum Narodowe w Szczecinie na łączną sumę 1.437.500,- zł.

Wykaz eksponatów przekazanych placówkom muzealnym⁴

Rodzaj przedmiotów	Dogonowie	Kirdi	Trasa Rogozińskiego	Sahara
Broń	111	217	12	3
Odzież, tkactwo	26	48	—	2
Garncarstwo	14	16	9	3
Narzędzia rolnicze i rzemieślnicze	39	34	8	3
Sztuka	46	5	7	8
Ozdoby	76	162	1	1
Magia i religia	29	35	2	5
Instrumenty muzyczne	3	29	7	—
Obróbka skóry	12	8	—	8
Plecionkarstwo	16	13	29	4
Inne	24	47	15	21
Razem	396	614	90	58

Obszerną dokumentację naukową ekspedycji (notatki, około 12 000 fotografii, ponad 300 m barwnej taśmy filmowej, kilkanaście godzin nagrań muzyki i tekstów) również przekazano placówkom naukowym. Dla studentów — uczestników ekspedycji, zebrany materiał stanowił podstawę do napisania prac magisterskich. Były to jedne z pierwszych etnograficznych prac magisterskich pisanych w Polsce w oparciu o samodzielne badania terenowe tzw. społeczeństw plemiennych. Wspomniany materiał naukowy — w miarę dalszego opracowywania — będzie publikowany w periodykach fachowych.

Dorobek ekspedycji prezentowany był na specjalnych wystawach w Szczecinie

³ Charakterystykę przywiezionej kolekcji omawia J. Łopot w katalogu wystawy *Dogonowie i inni*.

⁴ Wykaz sporządzono na podstawie danych zestawionych przez J. Łopotta.

cinie, Kaliszu, Poznaniu i Starogardzie Gdańskim, a w ramach ekspozycji Muzeum Narodowego w Szczecinie — także w Dreźnie i Brnie.

Po blisko dwuletnich przygotowaniach, trwająca 191 dni ekspedycja wniosła pewien wkład w polskie badania Afryki i przyczyniła się do popularyzacji wiedzy o tym kontynencie.

Ryszard Vorbrich

DZIAŁALNOŚĆ INSTYTUTU ANTHROPOS W DZIEDZINIE ETNOLOGII
I LINGWISTYKI
SYMPOZJUM NAUKOWE W PIENIEŻNIE

Dla uczczenia 25 rocznicy śmierci ks. Wilhelma Schmidta SVD, światowej sławy etnologa, religioznawcy i lingwisty, założyciela czasopisma „Anthropos” i Instytutu Anthropos, odbyło się w dniach 5-6 maja 1979 r. w Misyjnym Seminarium Duchownym Księży Werbistów w Pieniężnie sympozjum naukowe poświęcone działalności Instytutu Anthropos w dziedzinie etnologii i lingwistyki. Zorganizowane staraniem Wyższego Seminarium Duchownego Księży Werbistów miało służyć wstępnemu podsumowaniu naukowego dorobku W. Schmidta i jego szkoły.

Uczestnikami sympozjum byli przedstawiciele nauki z ośrodków krajowych i zagranicznych. Podstawowymi formami pracy były sesje plenarne, na których wygłoszono ogółem 9 referatów. Uczestnicy obrad zwiedzili Gabinet Misyjno-Etnograficzne Seminarium, Zakład Etnologiczno-Misyjologiczny, wystawę prac naukowych Księży Werbistów, obejrzeli również filmy o tematyce etnologiczno-misyjnej.

Referat wprowadzający wygłosił ks. prof. Józef Henninger SVD z Uniwersytetu Fryburskiego w Szwajcarii, pełniący obecnie obowiązki redaktora naczelnego czasopisma „Anthropos”. W referacie *Sylwetka ks. W. Schmidta i ocena jego dorobku naukowego* podkreślono znaczenie W. Schmidta jako wybitnego pioniera na polu etnologii i lingwistyki. Wykazano, iż w ogólnej koncepcji rozwoju kultury całościowe ujęcie Schmidta zajmuje stanowisko pośrednie między aprioryczno-ewolucjonistycznym a ściśle historycznym traktowaniem zjawisk kulturowych. System jego, chociaż nie da się go dzisiaj podtrzymać w całości, dzięki ciąglemu dopasowywaniu tymczasowego schematu do nowo odkrytych faktów posiada nadal określoną wartość. Stwierdzenie, że również proste kultury bez posiadania dokumentów pisanych wykazują prawdziwie historyczny charakter, zyskało w etnologii powszechne uznanie. I ten plon pracy W. Schmidta jest *monumentum aere perrennius*.

Poszerzeniem pierwszego referatu było wystąpienie ks. dra Henryka Zimonia SVD z Katedry Historii i Etnologii Religii KUL nt. *W. Schmidta teoria monoteizmu pierwotnego w świetle współczesnych badań etnologiczno-religioznawczych*. Ponieważ teoria ta stała się przedmiotem krytyki ze strony etnologów i religioznawców, prelegent starał się pokazać czy i na ile opinie te znajdują swe potwierdzenie w świetle empirycznych badań przeprowadzonych przez ks. Pawła Schebestę i C. Turnbulla wśród Pigmejów Bambuti.

Ks. mgr Marian Faliszek, rektor Seminarium w Pieniężnie, w referacie *Etyka*

a religie ludów pierwotnych w ujęciu W. Schmidta zanalizował społeczny charakter u ludów pierwotnych oraz wpływ religii i innych czynników kulturowych na moralność.

Problematyką z zakresu językoznawczej działalności W. Schmidta zajął się ks. dr Arnold Burgmann SVD wicedyrektor Instytutu Anthropos (St. Augustin, RFN). W referacie *W. Schmidt jako lingwista* omówił cztery zagadnienia związane z jego nazwiskiem: a) miejsce języków melanezyjskich w rodzinie językowej, b) językowa pozycja ludów Mon-Khmer, c) podział języków australijskich, d) rodziny i kręgi językowe Ziemi.

W referacie *Recepcja szkoły kulturowo-historycznej w Polsce* mgr Ewa Pczółko-Pustelnik, pracownik naukowy Wyższej Szkoły Rolniczej we Wrocławiu, zaprezentowała wstępne wyniki swoich badań w tym zakresie, zajmując się głównie okresem dwudziestolecia międzywojennego.

Problematyką z epistemologii religioznawstwa zajął się ks. dr Andrzej Bronk SVD z Katedry Metodologii Nauk KUL. W referacie *Z teorii poznania religioznawczego* zajął się zagadnieniem założeniowości religioznawstwa, stwierdzając m. in., że we współczesnej nomenklaturze W. Schmidt zmieściłby się w tym, co nazywa się hipotetyczno-dedukcyjnym paradygmatem postępowania, chociaż w wersji weryfikacjonistycznej. W zakończeniu podano próbę rozwiązania problemu założeniowości religioznawstwa w nawiązaniu do filozoficznych rozważań H. G. Gadamera.

Pierwszy dzień obrad sympozjum zamknął referat ks. dra Władysława Kowalaka SVD ze Specjalizacji Misjologii ATK pt. *Yaliwan — lider kultów cargo w prowincji Sepik (Papua Nowa Gwinea)*. W referacie przedstawiono wyniki badań empirycznych nad problemem nowo powstających religii synkretycznych na przykładzie kultu cargo. Ukazując Hathiasa Yaliwana, jednego z przywódców ruchu, dano pogląd na genezę kultu cargo i jego fazy rozwojowe.

W drugim dniu sympozjum ks. prof. dr Antoni Vorbichler SVD z Uniwersytetu Wiedeńskiego, wieloletni współpracownik P. Schebesty, zaprezentował badania etnologiczno-lingwistyczne P. Schebesty w Afryce, głównie wśród Pigmejów Bambuti znad Ituri. Osiągnięcie Schebesty polega na tym, że w nawiązaniu do ważniejszych badań nad poszczególnymi aspektami kultury podał on jako pierwszy stosunkowo pełną już charakterystykę karłów afrykańskich.

Sympozjum zakończyło wystąpienie dra Janusza Kamockiego z Muzeum Etnograficznego w Krakowie. W referacie *Religie indonezyjskich ludów malajskich* podał on najpierw etniczną charakterystykę zamieszkującego Sumatrę ludu Kubu, który uchodzi za lud bez religii. Na podstawie własnych badań autor starał się wykazać, że lud ten posiada wiarę w istotę najwyższą. Podobnie w części drugiej, poświęconej ludom Palue, Riung, Ngada, Sika, przedstawił argumenty za istnieniem wśród nich wiary w istotę najwyższą.

Zbierając ogólny tenor różnych wypowiedzi i równocześnie podsumowując całość spotkania należy stwierdzić co następuje:

a) Kultura i religia wymagają dzisiaj o wiele bardziej kompleksowych badań niż to czynił W. Schmidt. Przedmiot referatów i dyskusji sympozjum miał mimo wszystko epigoński charakter refleksji nad dziełem wielkiego człowieka w rozwoju etnologii, refleksji potrzebnej, ale przede wszystkim w postaci wniosków na przyszłość.

b) Czas obchodzi się z osobą W. Schmidta łagodnie. Po początkowym okresie niekiedy bardzo radykalnej krytyki jego poglądów — zrozumiałej w kontekście teorii w jakim przyszło mu działać, dzisiaj bardziej sprawiedliwie widać rzeczy-

wiste zasługi. W. Schmidta na polu etnologii, religioznawstwa i lingwistyki. Do zasług tych należy m. in. to, że potrafił się przeciwstawić uproszczonym, ewolucjonistycznym wizjom genezy i rozwoju kultury, religii i języka oraz że sam pozostawił śmiało, chociaż nadal budzące kontrowersje hipotezy na temat ich powstania i dróg rozwoju. W nauce bowiem śmiało pomysły zawsze odgrywały większą rolę niż konsekwentne, testujące je — stąd naturalnie nieodzowne — badania faktograficzne.

W imieniu organizatorów
ks. Marian Faliszek SVD

50 PUBLIKACJI POLSKIEJ EDYCJI „PROFILU” W CZECHOSŁOWACJI

Postanowieniem Wojewódzkiej Rady Narodowej w Ostrawie działalność edytorska związana z wydawaniem polskich publikacji w Czechosłowacji została przeniesiona do ostrawskiego wydawnictwa „Profil”. Miało to miejsce w roku 1960 i od tego czasu w tej zasłużonej dla polskiego ruchu edytorskiego oficynie ukazało się już 50 tomów. Bardziej szczegółowo o nich za chwilę.

Dlaczego zdecydowano się na przeniesienie publikacji wydawanych dotąd w gestii Polskiego Związku Kulturalno-Oświatowego, ściślej jego Zarządu Głównego, do wydawnictwa regionalnego? Po pierwsze dlatego, że „Profil” przedstawia specjalistyczną jednostkę wydawniczą ze zorganizowanym nowoczesnym aparatem i zapleczem, tzn. redakcjami, mocami przerobowymi, pulą papierową, doświadczonymi współpracownikami, lektorami itd. Po drugie, skoncentrowanie publikacji w wydawnictwie „Profil” oznaczało zapewnienie polskiej edycji wszechstronnej opieki i zrównoważenie jej z edycjami czeskimi. W konsekwencji oznaczało to ulżenie ZG PZKO, który — nie rozporządzając tak dobrze zorganizowanym aparatem edytorskim, jaki ma do dyspozycji oficyna wydawnicza z hojnym mecenatem państwowym — nie mógł wszystkim zadaniom sprostać. O słuszności tego postanowienia WRN w Ostrawie świadczy prawdziwa już „biblioteka polska” „Profilu”, jak również systematyczność ukazywania się w polskiej edycji książek i publikacji z przeciętną 3-4 pozycji w roku.

Od razu postawmy pytanie: dużo to, czy mało, zważywszy, że jedną pozycję odbiera z tej puli periodyk, jakim właściwie jest od 1961 r. ukazujący się „Kalendarz Śląski”, recenzowany regularnie w „Ludzie”? (Notabene kalendarz o nazwie „Kalendarz Zwrotu” na rok 1961 otwiera jako pierwszy tom polską serię wydawniczą w „Profilu”). Na pewno nie jest to za dużo. Ale nie tyle od redakcji, ile od piszących (nie tylko chętnych, ale i potrafiących pisać!) zależy, jak wiele książek ukazywać się będzie w polskiej edycji. Duże zasługi położono przez regularne wydawanie „Kalendarza Śląskiego”, który co roku (w 1979 r. już w XVIII roczniku) zjawia się w polskich domach. Te książkowe kalendarze, jak o tym pisaliśmy w recenzjach, są jednocześnie i informatorami, i almanachami przede wszystkim rodzimej twórczości śląsko-zaolziańskich pisarzy i poetów, ludzi pióra. Treści literackie tworzą tylko część tych kalendarzy, sporo w nich jest materiału folklorystycznego, etnograficznego, dot. kultury materialnej, informacji aktualnej i przeszłościowej. Właściwie na dobrą sprawę kalendarze są pierwszym forum dla specjalistów dzielących się spojrzeniem na nieznane dotąd fakty. Prawda, forma

kalendarzowa raczej wymaga popularnego ujęcia, nie oznacza to jednak, że chodzi o przekazywanie wiedzy o Śląsku Cieszyńskim, o kulturze ludu tu zamieszkującego, z jakiegoś niskiego szczebla. Artykuły wychodzące spod piór D. Kadłubca, J. Ondrusza czy K. Piegzy i innych przeczą temu.

Dodajmy jeszcze, że ożywienie tradycji kalendarzy przeznaczonych dla Polonii czechosłowackiej po wojnie ma wielkie znaczenie społeczno-polityczne, bowiem właśnie z nich najwięcej — poza prasą i czasopiśmiennictwem — można się dowiedzieć o sobie. Kalendarze są najważniejszymi przekazaniami treści regionalnych, co w wypadku braku rocznika regionalnego w rodzaju tak dobrze znanych krajowych „zeszytów”, „kronik” czy „roczników” itp., ma istotne znaczenie. Materiały obejmują cały Śląsk, przekraczając często linię państwowej granicy. W większości są to materiały drobniejsze, ukazujące się zgodnie z wymaganiami tego rodzaju publikacji, które zastępować muszą rozprawy i studia, poparte przypisami i bibliografią.

Forma wydawania rocznikowych almanachów — „Kalendarzy Śląskich” — nie zestarzała się, o czym świadczy ich powodzenie wśród czytelników i nakład osiągnięty obecnie 7,5 tys. egzemplarzy. Kalendarze w najlepszy sposób decydują o społecznej, rodzimej tożsamości Polaków mieszkających w Czechosłowacji.

W edycji polskiej ukazały się również prace z zakresu etnografii i folkloru, czy to chodzi o przysłowia zbierane pieczęłowicie przez J. Ondrusza, czy o godki śląskie zgromadzone przez tegoż autora i cieszące się niesłabnącym powodzeniem (wznowienia!), lub o znakomity zapis gawęd Józefa Jeżowicza pióra D. Kadłubca, zbiór ludowych opowiadań śląskich autorstwa K. Piegzy itd. O wszystkich tych publikacjach referowano w pismach krajowych, również w „Ludzie”, nie ma więc potrzeby do nich wracać. Z dużym uznaniem należy podkreślić pieczęłowitość i staranność opracowań wspomnianych publikacji, które umacniają poczucie więzi z ciekawym regionem śląsko-cieszyńskim. Również one poszczycić się mogą poczytnością i zainteresowaniem, bowiem odkrywają dostęp do pięknych i żywych tradycji, które — bez tego utrwalenia w postaci książki — uległyby zapomnieniu.

Nie sposób pominąć publikacje literackie. Co prawda, nie jest ich za dużo, poza tym są, w pewnej przynajmniej części, tematycznie bardzo zawężone, np. wspomnienia obozowe (G. Przeczek, J. Pribula). Mniej jest autentycznych prozaicznych czy poetyckich książek, choć i tu zaznacza się zmiana na lepsze w związku z coraz bardziej aktywną młodą generacją zaolziańskich twórców. Szczególnie zaznaczyło się to w poezji i właśnie 50-ty tom polskiej edycji „Profilu” — to wybór wienszy jednego z najbardziej utalentowanych poetów młodego pokolenia z Zaolzia, Jana Daniela Zolicha (ur. w 1948 r.) pt. *Topografia czasu*. Przede wszystkim ocenić trzeba dojrzałość tego twórcy, zdolność niekonwencjonalnego wyrazu i poetyckiego myślenia. Widać, że nieobce są mu doświadczenia współczesnej poezji polskiej i czesko-słowackiej, że potrafi włączyć się w nurt nowoczesnej sztuki poetyckiej wnosząc w nią swoje własne oryginalne wartości.

Przeglądając 50 publikacji polskiej edycji ostrawskiego wydawnictwa „Profil” możemy z uznaniem ocenić tę owocną inicjatywę wydawniczą, którą należy zawdzięczać nie tylko wspaniałomyślnemu mecenasowi państwa ludowego, ale również wielkiemu entuzjazzmowi śląsko-cieszyńskich ludzi pióra. I szczególnie cieszy to, że książki polskie rozchodzą się, że znajdujemy je w domowych bibliotekach Polaków zamieszkujących w Czechosłowacji. Polskie książki mają w nich oświeconego czytelnika i wiernego propagatora rodzimej twórczości.

KONFERENCJE, ZJAZDY I INNE SPOTKANIA UWZGLĘDNIAJĄCE PROBLEMATYKĘ ETNOGRAFICZNĄ W 1978 ROKU

Sesja popularno-naukowa pt. „Tradycje folkloru województwa leszczyńskiego ze szczególnym uwzględnieniem Rawickiego” (Rawicz, 17 VI). Organizatorzy: Wydział Kultury i Sztuki Urzędu Wojewódzkiego w Lesznie, Dom Kultury w Rawiczu. Referaty: J. Burszta, *Tradycje folkloru*; W. Sobisiak, *Kultura ludowa ziemi rawickiej*; J. Sobieska, *Etnomuzyczna specyfika wielkopolskiej kultury dudziarskiej*.

Sympozjum pt. „Mecenat Państwa socjalistycznego nad twórczością ludową. (Targi, konkursy i festiwale w rozwoju i upowszechnianiu twórczości ludowej)” (Kraków, 4 IX). Organizatorzy: Muzeum Etnograficzne w Krakowie, Ministerstwo Kultury i Sztuki, Departament Domów Kultury, Bibliotek i Działalności Społeczno-Kulturalnej. Referaty: Wł. Sandecki, *Mecenat socjalistycznego Państwa nad twórczością ludową — dotychczasowy dorobek i wybrane problemy dalszego rozwoju*; A. Jackowski, *Oblicze współczesnej sztuki ludowej, sztuka ludowa i amatorska, granice i źródła społecznych uwarunkowań*; T. Więckowski, *Polityka „Cepelii” wobec twórczości ludowej — założenia cepeliady, targów i konkursów i ich rola w działalności Związku*; B. Cukier, *Uwagi twórców o targach, konkursach i festiwalach twórczości ludowej*.

53 Walne Zgromadzenie Polskiego Towarzystwa Ludoznawczego i sesja naukowa pt. „Region — przyczyny kulturowych różnicowań” (Toruń, 15-17 IX). Organizatorzy: Polskie Tow. Ludoznawcze — Zarząd Główny we Wrocławiu i Oddział w Toruniu, Zakład Etnografii Uniwersytetu M. Kopernika w Toruniu, Muzeum Etnograficzne w Toruniu przy współudziale Wydz. Kultury i Sztuki Urzędu Wojewódzkiego, Toruńskiego Tow. Kultury, Tow. Przyj. Muzeum Etnograficznego. Referaty: Z. Sokolewicz, *Zróżnicowanie kultury a struktura kultury*; A. Kutrzeba Pojnarowa, *Krajobrazowe i etniczne wyznaczniki regionu etnograficznego*; K. H. Tillhagen (Szwecja), *Przyczyny kulturowego zróżnicowania regionów*; M. Znamierowska-Prüfferowa, *Przyczyny zróżnicowań kulturowych na przykładzie rybaków śródlądowych i morskich*; E. Pietraszek, *XX-wieczne zróżnicowanie przestrzenne budownictwa wiejskiego*; J. Formagiu (Rumunia), *Jedność i różnorodność rumuńskiego stroju ludowego*; W. K. Bondarczuk (ZSRR), *Przyczynki do historii kształtowania się odrębności regionalnych na Białorusi*. Komunikaty: T. Karwicka, *Granica zaborów jako czynnik zróżnicowania kulturowego regionu*; R. Tubaja, *Wpływ pruskiej polityki administracyjnej na zmiany i zróżnicowanie budownictwa ludowego Pomorza Wschodniego w XIX i XX w.*; J. Święch, *Wpływ granic zaboru na kształtowanie się różnic w budownictwie ludowym Kujaw*; K. Braun, *Zróżnicowanie aktywności twórczej ludności wiejskiej w Polsce*; J. Cherek, *Różnice w obrzędowości dorocznej i rodzinnej wsi pomorskiej*. Uczestnicy wzięli udział w uroczystości jubileuszowej 50-lecia pracy naukowej prof. dr M. Znamierowskiej-Prüfferowej oraz zwiedzili Grudziądz, Chełm i wieś nadwiślańską Bieńkówka. Wzięli udział w spotkaniu z mieszkańcami wsi Bieńkówka i pokazie rybołówstwa, plecionkarstwa oraz zwyczaju żniwnego: obwożenie baby żniwnej.

Sesja pt. „Kultura ludowa Podhala”, poświęcona Irenie Nizińskiej (Kraków, 21 X). Organizatorzy: PTL Oddział w Krakowie, Muzeum Etnograficzne w Krakowie. Referaty: A. Kowalska-Lewicka, *Podhalańskie badania Ireny Nizińskiej*; Z. Sznomba-Rys, D. Tylkowa, *Śląskie badania Ireny Nizińskiej*; M. Adamczyk, *Kształcenie dzieci chłopskich z Podhala w szkołach ponadelementarnych (1650-*

- 1848); W. Paryski, *Nowy słownik gwar Podhala*; T. Szczepanek, *Muzeologiczna ochrona zabytków na Podhalu*; M. Misińska, *Czynniki warunkujące i stymulujące współczesne przemiany kulturowe na Podhalu*; W. Jost, *Przemiany domu podhalańskiego w związku z rozwojem urządzeń ogniowych*.

Sesja pt. „Tradycja we współczesnej kulturze Mongolskiej Republiki Ludowej” (Warszawa, 24-25 X). Organizatorzy: Uniwersytet Warszawski, Katedra Etnografii UW, Zakład Etnografii IHKIM PAN, Komitet Nauk Etnologicznych PAN. Referaty: Z. Sokolewicz, *Funkcje kultury tradycyjnej we współczesnym społeczeństwie mongolskim*; W. Heissig, *Rekonstrukcja mongolskiej kultury materialnej na podstawie źródeł literackich*; S. Kałużyński, *System imion własnych w „Tajnej historii Mongołów”*; A. Rona-Tas, *Niektóre źródła do historii Mongolii*; M. Unoverdown, *Koncepcja pobratymstwa w historii Mongolii*; S. Szynkiewicz, *Wesele jako obrzęd uświęcenia przez przeszłość kulturową*; J. Wasilewski, *Podstawowe kategorie języka symbolicznego w kulturze tradycyjnej Torgutów Aitaju*; J. Olędzki, L. Mróz, *Wizerunek dobrego pasterza*; C. Humphrey, *Współczesna terminologia pokrewieństwa w Mongolii*, E. Taube, *Współczesny obraz życia Tuwińców północno-zachodniej MRL*; Ch. Lubsangjab, *O niektórych tradycyjnych zwyczajach związanych z mlekiem w Mongolii*; G. Cevenchand, *Generalne i szczególne elementy procesów etnicznych MRL*; J. Kabzińska-Stawarz, *Mongolska gra cagaan mod jako świadectwo kultu przyrody i ognia*; R. Hamayon, *Siła mężczyzn bierze górę nad językiem kobiet*.

Konferencja pt. „Wkład badaczy polskich w poznanie kultur ludowych i pierwotnych świata” (Wrocław, 24-25 XI). Organizatorzy: Komitet Nauk Etnologicznych PAN, Katedra Etnografii Uniwersytetu Wrocławskiego, Polskie Towarzystwo Ludoznawcze — Oddział we Wrocławiu. Referaty: Z. Sokolewicz, *Polskie etnograficzne teorie kultury a badania terenowe ich twórców*; A. Paluch, *Założenia metodologiczne funkcjonalnych badań empirycznych Bronistawa Malinowskiego*; Z. Biały, *Kazimierz Moszyński jako historyk i teoretyk kultury stowiańskiej*; Richard Jeřábek, *Wpływ polskich badaczy na kształtowanie się czeskiego ludoznawstwa*; W. Armon, *Badania Eugeniusza Frankowskiego na Płw. Iberyjskim*; W. Baranowski, *Polskie zainteresowania kulturą ludową północnych terenów europejskiej Rosji*; D. Tylkowa, *Polskie badania nad kulturą pasterską Karpat i Bałkanów*; B. Jaworska, M. Biernacka, *Badania polskie w Bułgarii w okresie powojennym*; A. Dygacz, *Badacze polscy kultury ludowej na terenie Czechosłowacji*; A. Kuczyński, *Polskie badania etnograficzne w Azji północnej, środkowej i wschodniej*; H. Swienko, *Feliks Kon — badacz ludów Syberii i rewolucjonista*; S. Szynkiewicz, *Profesor Witold Dynowski jako inicjator polskich badań etnograficznych w Mongolii i jego założenia badawcze*; J. Wasilewski, *Podstawowe kategorie języka symbolicznego w kulturze tradycyjnej Torgutów mongolskiego Aitaju*; I. Kabzińska-Stawarz, *Adaptacja młodzieży mongolskiej do środowiska pasterskiego*; Z. Jasiewicz, *Zespół do Badań nad Kulturami Azji Środkowej UAM. Cele, założenia, wyniki prac terenowych*; K. Wolski, *Polskie badania etnograficzne na Środkowym Wschodzie*; L. Dzięgiel, *Polskie badania współczesnego Kurdystanu irackiego*; B. Kopydłowska, *Polskie badania Oceanii*; K. Makulski, *Polskie badania etnograficzne w Afryce południowej*; R. Kantor, *Badania afrykańskie Andrzeja Waligórskiego*; K. Zielnica, *Relacja Józefa Miłkowskiego o wyprawie dahomejskiej*; M. Tracz, *Uwagi o etnograficznych badaniach w Egipcie*; M. Paradowska, *Polskie penetracje etnograficzne w Ameryce Południowej*; B. Golda, *Stan i potrzeby badań nad kulturą zbiorowości polonijnych w USA*; J. Kucharska, *Badania nad Kaszubami w Kanadzie*. Komunikaty: T. Zakrzewska, E. Karpińska, *Tematyka*

prac habilitacyjnych, doktorskich i magisterskich opracowanych w polskich placówkach etnograficznych a dotyczących kultur pierwotnych i ludowych; Z. Kłodnicki, *Tematyka pozapolska w publikacjach i materiałach archiwalnych PTL*; H. Romańska, *Relacje etnograficzne zawarte w czasopiśmie „Ziemia”*; B. Czuchnowska, *Kolekcje dotyczące kultur pozapolskich w zbiorach etnograficznych w Polsce*; K. Makulski, *Kolekcje egzotyczne w zbiorach Muzeum Etnograficznego w Warszawie*; Z. Sienszuła, *Historia powstania, główne kolekcje i perspektywy badawcze Muzeum Azji i Pacyfiku*; M. Tracz, *Materiały dotyczące społeczeństw pierwotnych w Katedrze Etnografii UJ*.

III Zjazd Szkoleniowy Korespondentów Terenowych (Kalisz, 2-3 XII). Organizator: Polskie Towarzystwo Ludoznawcze — Zarząd Główny. Referaty: S. Błaszczyk, *Losy zabytków budownictwa ludowego i przemysłowego na przykładach zagrody wybranieckiej w Russowie i foluszu w Kaliszu*; T. Ambrożewicz, *Przemiany we współczesnych obrzędach ludowych*; J. Bohdanowicz, *Znaczenie badań nad Polskim Atlasem Etnograficznym PAN i przydatność materiałów korespondentów terenowych PTL*; J. Burszta, *Folklor małych miast. Cele i metody badawcze*; Z. Neymanowa, *Działalność Sekcji Korespondentów Terenowych PTL w 1978 r.* Komunikaty: J. Broda, *„Zapiski” chłopskie*.

SPOTKANIA, KURSY, POSIEDZENIA

Posiedzenie Zespołu d/s Dokumentacji i Informacji Etnologicznej KNE PAN poświęcone zagadnieniom dotyczącym działalności ODIE oraz sprawom recenzji dla „Demosu” (Łódź, 20-21 III). Organizator: Ośrodek Dokumentacji i Informacji Etnograficznej przy Polskim Towarzystwie Ludoznawczym.

V Sejmik Łęczyckich Twórców Ludowych (Łęczyca, 21 VIII). Organizator: Muzeum w Łęczycy, Referaty: A. Kutrzeba-Pojnarowa, *Twórczość ludowa i amatorska w dawnej i nowej kulturze wsi i miasta*. Imprezy towarzyszące: Ogłoszenie wyników konkursu pn. „Współczesna łęczycka sztuka ludowa” oraz projekcja filmu pt. „Łęczyckie świątki i demony”.

XIV Zjazd Delegatów Związku Spółdzielni Rękodzieła Ludowego i Artystycznego „Cepelia” (Warszawa, 24 X). Organizator: Zarząd Związku Spółdzielni Rękodzieła Ludowego i Artystycznego „Cepelia”. Referaty: T. Więckowski, *Sprawozdanie z działalności za lata 1976 i 1977 oraz program działania na lata 1978-1980*; K. Góra, *Sprawozdanie Rady Związku za lata 1976 i 1977*. Komunikaty: J. Spiszak, *Propozycje 11 uchwał oraz dezyderatów*. Imprezy towarzyszące: projekcja filmu oświatowego „Piękno użyteczne”.

Z materiałów ODIE opracowała
Iwona Wiktor

ETNOGRAFICZNE WYSTAWY CZASOWE ZORGANIZOWANE W 1978 ROKU

WOJ. STOŁECZNE WARSZAWSKIE

Muzea

Warszawa, Muzeum Azji i Pacyfiku

„Sztuka zdobnicza Afganistanu”

Scenariusz i oprawa plastyczna: Z. Sierszula, H. Jankowska, 150 eksponatów. Ekspozycja: 15. 12. 1977 — 15. 02. 1978 w Okręgowym Muzeum Miedzi w Legnicy. Folder.

„Rzeźba Nusantary”

Scenariusz: Z. Filarski, konsultacja: M. Wrońska, ok. 600 eksponatów. Ekspozycja: 20. 01 — 15. 04 w Państwowym Muzeum Archeologicznym w Warszawie. Plakat, folder. Współorganizator: Państwowe Muzeum Archeologiczne w Warszawie.

„Rytualne i obrzędowe Maski Nusantary”

Scenariusz: Z. Filarski, oprawa plastyczna: R. Kowalewski, 430 eksponatów. Ekspozycja: 30. 05 — otwarcie (przewidywane zamknięcie wystawy: grudzień 1979 r.) w Muzeum w Kwidzynie. Folder. Współorganizator: Muzeum Zamkowe w Malborku i jego Oddział w Kwidzynie.

„Dary dla Muzeum Azji i Pacyfiku”

Scenariusz: B. Adamiecka, oprawa plastyczna: K. Burnatowicz, ok. 100 eksponatów. Ekspozycja: 20. 11. 1978 — 28. 02. 1979 w Galerii „Nusantara” w Warszawie. Plakat, katalog.

Warszawa, Państwowe Muzeum Etnograficzne

„Kultura Afganistanu”

Scenariusz: B. Kohutnicka, oprawa plastyczna: M. Kosek, komisarz: E. Olejniczak, 102 eksponaty, fotografie. Ekspozycja: 20. 01 — 15. 05. Folder.

„FOLKLOR 78” — międzynarodowa wystawa filatelistyczna

Scenariusz: J. Kasza, oprawa plastyczna: Cz. Łączka, 34 zbiory (157 ekranów 16 — kartonowych). Ekspozycja: 1. 02 — 5. 03. Katalog. Współorganizator: Zarząd Okręgu Warszawskiego PZF.

„Rzemiosło i sztuka Indian Meksyku”

Scenariusz i oprawa plastyczna: T. Walendziak, 182 eksponaty, 25 zdjęć. Ekspozycja: 10. 02 — 15. 04 w Muzeum Okręgowym w Lublinie.

„Dzwonki Świata” — z kolekcji Ewy Śliwińskiej

Scenariusz i oprawa plastyczna: E. Śliwińska, 134 eksponaty. Ekspozycja: 13. 02. — 30. 04 w Muzeum Okręgowym im. St. Staszica w Pile. Katalog.

„Polska biżuteria ludowa”

Scenariusz: B. Kaznowska, oprawa plastyczna: K. Burnatowicz, 600 eksponatów. Ekspozycja: 25. 02 — 15. 05.

„Pokaz rzeźb w Muzeum w Sierpcu”

Scenariusz i oprawa plastyczna: L. Woliński, 8 eksponatów. Ekspozycja: 25. 02 — 15. 11.

„Żywiecka sztuka ludowa”

Scenariusz: M. Meres, oprawa plastyczna: K. Burnatowicz, konsultacja: K. Makulski, 550 eksponatów. Ekspozycja: 14. 04 — 20. 05. Plakat, katalog. Współorganizatorzy: Muzeum w Żywcu, Towarzystwo Miłośników Ziemi Żywieckiej, Ministerstwo Kultury i Sztuki.

„Polska Ceramika ludowa”

Scenariusz i oprawa plastyczna: P. Szacki, 200 eksponatów. Ekspozycja: 24. 04 — 15. 10 w Muzeum Wsi Opolskiej w Opolu-Bierkowicach. Katalog.

„Sztuka Dalekiego Wschodu”

Scenariusz i oprawa plastyczna: E. Olejniczak, 57 eksponatów. Ekspozycja: 28. 04 — 1. 05 w Klubie RU SZSP AWF we Wrocławiu.

„Na afrykańskim targu”

Scenariusz i oprawa plastyczna: J. Koziorowska, 100 eksponatów. Ekspozycja: 12. 05 — 6. 06 w Klubie MPiK w Zduńskiej Woli. Folder.

„Dzieje Polonii kanadyjskiej w malarstwie Wiliama Kurelka”

Scenariusz. A. Kurzątkowska, oprawa plastyczna: M. Kosek, 26 obrazów. Ekspozycja: 2. 05 — 3. 07. Folder.

„Kultura Afganistanu”

Scenariusz i oprawa plastyczna: M. Sztirantowicz, 124 eksponaty. Ekspozycje: 3. 06 — 22. 08 w Muzeum Okręgowym im. St. Staszica w Pile, współorganizator: Muzeum Okręgowe im. St. Staszica w Pile, 20. 09 — 15. 10 w Klubie MPiK w Zduńskiej Woli, 26. 10 — 31. 12 w Muzeum Archeologicznym w Gdańsku.

„Kobierce i tkaniny wschodnie z kolekcji rodziny Kulczyckich”

Scenariusz: A. Kulczycka, H. Średniawa, M. Nodzyńska, komisarz: B. Kaznowska, 69 eksponatów. Ekspozycja: 6. 06 — 31. 07. Plakat, katalog. Współorganizatorzy: Muzeum Tatrzańskie w Zakopanem, Ministerstwo Kultury i Sztuki.

„Broń wyspiarzy Pacyfiku”

Scenariusz i oprawa plastyczna: B. Kohutnicka, 80 eksponatów. Ekspozycja: 15. 06 — 30. 06 w Klubie MPiK w Zduńskiej Woli. Informator.

„Polska sztuka ludowa. Rola sztuki ludowej w kulturze narodowej”

Scenariusz i oprawa plastyczna: A. Kurzątkowska. Ekspozycja: 30. 06 — 31. 08 w Okręgowym Muzeum Miedzi w Legnicy. Katalog. Współorganizator: Okręgowe Muzeum Miedzi w Legnicy.

„Współczesna mongolska sztuka użytkowa”

Scenariusz: pracownicy Związku Mongolskich Artystów Plastyków, oprawa plastyczna: Cz. Łączka, komisarz: E. Olejniczak, 137 eksponatów. Ekspozycja: 16. 03 — 6. 09 Plakat, folder. Współorganizatorzy: Związek Mongolskich Artystów Plastyków, Związek Polskich Artystów Plastyków.

„Związki między Holandią i Polską w XVI i XVII wieku”

Scenariusz: Ronald de Leeuw, oprawa plastyczna: pracownicy muzeum holenderskiego, komisarze: Evert van Straaten, J. Skrzyńska, H. Banasiuk, 300 eksponatów. Ekspozycja: 08. 08 — 1. 10. Plakat, katalog. Współorganizatorzy: Ministerstwo Kultury i Sztuki, Departament Państwowych Zbiorów Sztuki w Hadze, Ministerstwo Kultury, Wypoczynku i Spraw Socjalnych w Hadze.

„Zwyczaje rodzinne w kulturze ludowej — miłość i małżeństwo”

Scenariusz: T. Ambrożewicz, oprawa plastyczna: Z. Sosnowski, 130 eksponatów i 120 zdjęć. Ekspozycja: 15. 09 — 12. 11. Katalog. Współorganizator: Zarząd Główny ZSMP.

„Węgierska sztuka ludowa — region Szeged”

Scenariusz: pracownicy Muzeum im. Ferencza Móry w Szeged, oprawa plastyczna: K. Burnatowicz, komisarz: J. Tomicka, 270 eksponatów i 18 fotografii. Ekspozycja: 13. 10 — 15. 11. Plakat, katalog. Współorganizator: Muzeum im. Ferencza Móry w Szeged.

„Z dziejów muzeum”

Scenariusz: M. Parnowska, oprawa plastyczna: L. Kosek, 80 zdjęć, 30 plakatów, 80 dokumentów. Ekspozycja: 28. 10 (otwarcie).

„Rodzina w polskiej sztuce ludowej”

Scenariusz i oprawa plastyczna: J. Migdał, 66 eksponatów, Ekspozycja: 30. 10 — 31. 12 w Muzeum Ziemi Sochaczewskiej w Sochaczewie. Plakat. Współorganizator: Muzeum Ziemi Sochaczewskiej.

„Obrzędowość obywatelska w życiu rodziny”

Scenariusz: B. Ogródowska, M. Orlewicz, oprawa plastyczna: Z. Sosnowski, 80 eksponatów, 170 fotogramów i dokumentów. Ekspozycja: 24. 11 1978 — 6. 01. 1979. Folder. Współorganizator: MSW — Departament Administracji.

„Grecka sztuka ludowa”

Scenariusz Kostopoulou Dimitra, Karastamati Eleni, oprawa plastyczna: Stylianos Bergeles, K. Burnatowicz, komisarze: B. Kaznowska, Stylianos Bergeles, 128 eksponatów. Ekspozycja: 1. 12 — 31. 12. Plakat, katalog. Współorganizatorzy: Ministerstwo Kultury i Nauki w Grecji, Muzeum Greckiej Sztuki Ludowej w Atenach, MKiS.

„Dawne budownictwo drewniane w Norwegii — ochrona zabytków.

„Drewniane kościoły słupowe”

Scenariusz: Bjørn Bjørnseth, Luce Hinsch, Guthorm Kavli, Dag Rognlien, Anneliese Aas, oprawa plastyczna: P. Szacki, komisarz: P. Szacki, 101 plansz. Ekspozycja: 12. 12. 1978 — 10. 01. 1979. Plakat, katalog. Współorganizatorzy: MSZ, Konserwator Zabytków Narodowych Królestwa Norwegii.

WOJ. BIAŁOSTOCKIE

Muzea

Białystok, Muzeum Okręgowe

„Ludowe obrzędy północno-wschodnich terenów Polski”

Scenariusz: H. Jakubowska, oprawa plastyczna: S. Chudziak, 700 eksponatów. Ekspozycja: 8. 06 — 25. 06. Współorganizatorzy: Białostockie Towarzystwo Kultury, Spółdzielcze Zrzeszenie Wytwórców Rękodziela Ludowego i Artystycznego „Cepelia” w Białymstoku.

„Sztuka huculska”

Scenariusz: B. Wróblewska, oprawa plastyczna: T. Nieścier, A. Wilczewski, 166 eksponatów. Ekspozycja: 19. 12. 1978 — 24. 01. 1979.

WOJ. BIELSKIE

Muzea

Wisła, Muzeum Beskidzkie

„Życie Górali beskidzkich w plastyce Jana Wałacha”

Scenariusz: J. Krop, oprawa plastyczna: B. Heczka, 20 obrazów i grafik. Ekspozycja: 1. 08 — 15. 09. Plakat, folder.

„Rzeźba ludowa Jana Bojko”

Scenariusz: J. Krop, oprawa plastyczna: J. Bojko, 32 rzeźby. Ekspozycja: 6. 08 — 20. 08.

„Twórczość plastyczna wiślańskich twórców amatorów”

Scenariusz: J. Krop, oprawa plastyczna: B. Heczko, 140 eksponatów. Ekspozycja: 6. 08 — 20. 08. Folder.

„Rękodzieło artystyczne wsi i województwa bielskiego”

Scenariusz: J. Krop, oprawa plastyczna: A. Metela, 36 eksponatów. Ekspozycja: 6. 08 — 20. 08.

„Wystawa zdobnictwa ludowego na skrzyniach i meblach ludowych”

Scenariusz: A. Oczkowska, J. Krop, oprawa plastyczna: B. Heczko, 46 eksponatów. Ekspozycja: wrzesień — październik.

Zywiec, Muzeum w Żywcu

„Żywiecka Sztuka Ludowa”

Zob. Warszawa, Państwowe Muzeum Etnograficzne.

„IX pokonkursowa wystawa zdobnictwa (bibułkowego) Żywiecczyzny”

Scenariusz: M. Meres, oprawa plastyczna: A. Zięba, 300 eksponatów. Ekspozycja: 25. 06 — 25. 07. Współorganizator: Ministerstwo Kultury i Sztuki, Zrzeszenie Spółdzielcze Wytw. Przem. Ludowego i Artystycznego „Milenium” w Krakowie.

„Górska muzyka”

Scenariusz: L. Grajny, oprawa plastyczna: K. i L. Grajny, 58 eksponatów i 35 fotogramów. Ekspozycja: 3. 08 — 30. 09. Folder.

Instytucje niemuzealne

Sucha Beskidzka, Towarzystwo Miłośników Ziemi Suskiej

„Sztuka ludowa — dobrem Narodu”

Scenariusz i oprawa plastyczna: A. Krzeszowiak, 98 eksponatów. Ekspozycja: 12. 03 — 30. 07 w Urzędzie Miejskim w Suchej Beskidzkiej

WOJ. BYDGOSKIE

Muzea

Chojnice, Muzeum Regionalne

„Pokonkursowa wystawa twórczości ludowej regionu Kaszub Południowych”

Scenariusz i oprawa plastyczna: W. Tyborska, 50 eksponatów. Ekspozycja: 26. 05. — 28. 08. Informator.

„Dorobek twórczości ludowej Kaszub Południowych”

Scenariusz i oprawa plastyczna: W. Tyborska, 30 eksponatów. Ekspozycja: 26. 09 — 31. 12 w Wytwórni Konstrukcji Stalowych „Mostostal” Chojnice.

Znin, Muzeum Regionalne

„W polu, w domu i w zagrodzie”

Scenariusz: E. Żurowska, 100 eksponatów. Ekspozycja: 14. 05 — 15. 05 w Ośrodku Ligi Obrony Kraju.

WOJ. CIECHANOWSKIE

Muzea

Opinogóra, Muzeum Okręgowe

„Kultura ludowa w zbiorach Muzeum Okręgowego w Opinogórze”

Scenariusz: L. Kosiński, oprawa plastyczna: J. Królik, 120 eksponatów. Ekspozycja: 23. 12. 1978 — 8. 02. 1979.

WOJ. CZĘSTOCHOWSKIE

Muzea

Częstochowa, Muzeum Okręgowe

„Hafty regionu częstochowskiego”

Scenariusz: R. Rok, oprawa plastyczna: M. Grądzman, 40 eksponatów. Ekspozycja: 20. 07 — 10. 08.

„Wielcy Polacy — ich życie i dzieła w rzeźbie ludowej”

Scenariusz: R. Rok, oprawa plastyczna: M. Grądzman, 63 eksponaty. Ekspozycja: 20. 09 (otwarcie).

WOJ. ELBLĄSKIE

Muzea

Kwidzyn, Muzeum Zamkowe w Malborku — Oddział w Kwidzynie

„Haft ludowy na Dolnym Powiślu”

Scenariusz: H. Samplawska, oprawa plastyczna: S. Czerny, B. Malinowska, 31 eksponatów. Ekspozycja: 15. 06 — 31.12. Katalog.

„Rytualne i obrzędowe maski Nusantary”

Zob. Warszawa, Muzeum Azji i Pacyfiku.

WOJ. GDAŃSKIE

Muzea

Wdzydze, Kaszubski Park Etnograficzny

„Wdzydzkie rzemiosło artystyczne i rękodzieło ludowe 1907 - 1977”

Scenografia: M. Buczkowska, oprawa plastyczna: J. Hebda, konsultacja: W. Błaszkowski, 19 eksponatów. Ekspozycja: 22. 07 — 31. 10.

Instytucje niemuzealne

Gdańsk, Wojewódzki Ośrodek Kultury

„Artystyczne rękodzieło wsi i małych miasteczek”

Scenariusz: S. Liszkowska-Skurowa, oprawa plastyczna: H. Gregor-Błaszowska, 97 eksponatów. Ekspozycja: 8. 03 — 19. 03.

„Sztuka ludowa województwa gdańskiego”

Scenariusz: S. Liszkowska-Skurowa, oprawa plastyczna: H. Gregor-Błaszowska, Konsultacja: W. Błaszkowski, 45 eksponatów. Ekspozycja: 18. 03 — 20. 03 w Urzędzie Wojewódzkim w Gdańsku

„Sztuka ludowa Pomorza Gdańskiego”

Scenariusz: K. Szalaśna, oprawa plastyczna: H. Gregor-Błaszowska, 93 eksponaty. Ekspozycja: 2. 08 — 22. 08. Plakat.

„Sztuka ludowa Ziemi Gdańskiej”

Scenariusz: K. Szalaśna, oprawa plastyczna: H. Gregor-Błaszowska, 140 eksponatów. Ekspozycje: 16. 9 — 25. 09 w Klubie Miejskiego Domu Kultury w Kartuzach; 27. 09 — 5. 12 w Klubie Garnizonowym — Hel, 105 eksponatów; 8. 12 — 31. 12 w Bibliotece Gminnej w Luzinie, 62 eksponaty. Plakat.

„Kaszubska sztuka ludowa”

Scenariusz: H. Gregor-Biaszkowska, K. Szalańska, oprawa plastyczna: H. Gregor-Biaszkowska, 64 eksponaty. Ekspozycja: 11.12 — 22.12 w Miejskim Domu Kultury w Wejherowie. Współorganizator: Miejski Dom Kultury w Wejherowie.

WOJ. GORZOWSKIE

Muzea

Międzychód, Muzeum Regionalne

„Malarstwo na szkłe”

Scenariusz: R. Skłodowski, oprawa plastyczna: G. Stoińska, konsultacja: W. Sadowski, 60 eksponatów. Ekspozycja: 14.03 — 15.05. Plakat

„Budownictwo ludowe zachodniej Wielkopolski”

Scenariusz: R. Skłodowski, oprawa plastyczna: G. Stoińska, konsultacja: W. Sadowski, 30 eksponatów i 80 fotogramów. Ekspozycja: 12.12 (otwarcie). Plakat.

Międzyrzecz, Muzeum

„Pokaz pisanek wielkanocnych”

Scenariusz: J. Patorska, oprawa plastyczna: L. Klimkiewicz, R. Patorski, 81 eksponatów. Ekspozycja: 21.03 — 10.04.

„Wyroby wikliniarskie regionu”

Scenariusz: J. Patorska, oprawa plastyczna R. Patorski, 61 eksponatów. Ekspozycja: 21. 09 — 30. 09.

WOJ. JELENIOGÓRSKIE

Muzea

Jelenia Góra, Muzeum Okręgowe

„Rzemiosło artystyczne od XVII do XIX wieku”

Oprawa plastyczna: D. Turkiewicz, 32 eksponaty. Ekspozycja: 15.10 — 20.12.

WOJ. KALISKIE

Muzea

Kalisz, Muzeum Okręgowe Ziemi Kaliskiej

„Obrzędy rodzinne i doroczne oraz elementy wnętrza mieszkalnego

(Kaliskie, przełom XIX i XX w.)

Scenariusz: J. P. Dekowski, A. Jezierska, oprawa plastyczna: W. Ożmina, konsultacja: J. P. Dekowski, ok. 300 eksponatów. Ekspozycja: 31. 01. (otwarcie). Folder.

WOJ. KATOWICKIE

Muzea

Bytom, Muzeum Górnośląskie

„Dawny ubiór dziecięcy XVIII — początek XX w.”

Scenariusz: B. Bazieliuch, oprawa plastyczna: K. Wojakowski, M. Stempel, 300 eksponatów. Ekspozycja: 1.06 — 20.09. Plakat, katalog.

Zabrze, Muzeum

„Mój Śląsk”

Scenariusz: K. Kaczko, oprawa plastyczna: K. Jędrzejowska-Nowak, 180 eksponatów, Ekspozycja: 1.11.1977 — 28.01.1978. Katalog. Współorganizator: Towarzystwo Miłośników Zabrze.

WOJ. KIELECKIE

Instytucje niemuzealne

Kielce, Towarzystwo Przyjaciół Górnictwa, Hutnictwa i Przemysłu Staropolskiego

„Wystawa twórczości ludowej województwa kieleckiego”

Scenariusz: G. Longowik, oprawa plastyczna: K. Sciwiarska, 350 eksponatów. Ekspozycja: 9.09 — 10.9 w Nowej Słupi. Współorganizator: Wojewódzki Dom Kultury, Kielce.

Kielce, Wojewódzki Oddział Stowarzyszenia Pax

„Współczesna ludowa sztuka sakralna”

Oprawa plastyczna: E. Grochulski, konsultacja: B. Erber, 450 eksponatów. Ekspozycja: 25. 06 — 15. 08. Folder, plakat. Współorganizator: Z.Z.G. „Veritas”.

WOJ. KONIŃSKIE

Muzea

Koniń, Muzeum Okręgowe

„Rzeźba ludowa Zdzisława Staszaka”

Scenariusz: B. Cybulska, oprawa plastyczna: R. Łaba, konsultacja: Ł. Nowak, 80 eksponatów. Ekspozycje: 1.04 — 19.05 w Muzeum w Tomaszowie Maz.; 20.05 — 10.07 w Muzeum w Opocznie; 11.07 — 20.08 w Muzeum w Radomsku. Informator.

WOJ. KOSZALIŃSKIE

Muzea

Koszalin, Muzeum Okręgowe

„Ludowe instrumenty muzyczne i rzeźba o tematyce muzycznej”

Zob. Poznań, Muzeum Etnograficzne.

WOJ. KRAKOWSKIE

Muzea

Kraków, Muzeum Archeologiczne

„Ikona w cerkwi”

Scenariusz: K. Bielenin, oprawa plastyczna: M. Sawicz, konsultacja: J. Malinowska, 63 eksponaty. Ekspozycja: 15.12.1978 — 28.02.1979. Informator. Współorganizator: Muzeum Budownictwa Ludowego w Sanoku.

Kraków, Muzeum Historyczne Miasta Krakowa

„Szopki krakowskie, 1978 rok”

Scenariusz i oprawa plastyczna: T. Wroński, 64 eksponaty. Ekspozycja: 10.12. 1978 — 4.02.1979. Plakat.

Myślenice, Muzeum Regionalne „Dom Grecki”

„Polska grafika ludowa”

Scenariusz i oprawa plastyczna: wg koncepcji pracowników muzeum, 38 eksponatów. Ekspozycja: 23.03 — 15.05. Katalog. Współorganizator: Muzeum Etnograficzne w Krakowie.

„Malarstwo na szkłe”

Scenariusz i oprawa plastyczna: E. Pęksowa, 60 eksponatów. Ekspozycja: 3.04 — 3.05. Katalog.

„Sztuka Jawy”

Scenariusz i oprawa plastyczna: wg koncepcji pracowników muzeum, 136 eksponatów. Ekspozycja: 19.07 — 4.10.

„Malarstwo Jadwigi Nosidlak”

Scenariusz i oprawa plastyczna: wg koncepcji pracowników muzeum, 25 eksponatów. Ekspozycja: 23.07 w plenerze (Myślenice — Zarabie).

„Nepal”

Scenariusz i oprawa plastyczna: wg koncepcji pracowników muzeum, 260 eksponatów. Ekspozycja: 12.12.1978 — 11.01.1979.

WOJ. LEGNICKIE

Muzea

Legnica, Okręgowe Muzeum Miedzi

„Polska Sztuka Ludowa”

Zob. Warszawa, Państwowe Muzeum Etnograficzne.

„Sztuka zdobnicza Afganistanu”

Zob. Warszawa, Muzeum Azji i Pacyfiku.

WOJ. LESZCZYŃSKIE

Muzea

Leszno, Muzeum Okręgowe

„Rzeźba ludowa województwa leszczyńskiego”

Scenariusz: B. Błaszkiwicz, 91 eksponatów. Ekspozycja: 4.03 — 17.09. Informator

WOJ. LUBELSKIE

Muzea

Lubartów, Muzeum Regionalne

„Sztuka ludowa regionu lubartowskiego”

Scenariusz: Z. Żmuda, oprawa plastyczna: Z. Leszczyński, 130 eksponatów. Ekspozycja: 1.07 (otwarcie).

Lublin, Muzeum Okręgowe

„Kultura Indian Meksyku”

Zob. Warszawa, Państwowe Muzeum Etnograficzne.

„Ludowe kowalstwo Lubelszczyzny”

Scenariusz: C. Wrębiak, oprawa plastyczna: K. Witkowska, 143 eksponaty. Ekspozycja: 18.03 — 29.06.

„Ludowe tkactwo białostockie”

Scenariusz: S. Dados, 47 eksponatów. Ekspozycja: 6.06 — 30.07. Współorganizator: Stowarzyszenie Twórców Ludowych.

„Sztuka ludowa Turyngii”

Scenariusz: S. Dados, D. Powiłańska-Mazur, oprawa plastyczna: K. Witkowska, 120 eksponatów. Ekspozycja: 6.06 — 30.06. Współorganizator: Ośrodek Kultury NRD.

„Tkanina i rzeźba ludowa Lubelszczyzny”

Scenariusz: A. Gauda, 58 eksponatów. Ekspozycja: 2.09 — 15.10 w Muzeum Okręgowym w Wałbrzychu. Informator. Współorganizator: Muzeum Okręgowe w Wałbrzychu.

„Rzeźba ludowa ośrodka łukowskiego”

Scenariusz: D. Powiłańska-Mazur, oprawa plastyczna: K. Witkowska, 70 eksponatów. Ekspozycja: 11.12 (otwarcie). Współorganizator: Stowarzyszenie Twórców Ludowych.

WOJ. ŁOMŻYŃSKIE

Muzea

Ciechanowiec, Muzeum Rolnictwa im. Krzysztofa Kluka.

„Współczesna podlaska tkanina dwuosnowowa”

Scenariusz: T. Czerwiński, oprawa plastyczna: T. Czerwiński, W. Bogucki, Konsultacja: M. Pokropek, 27 eksponatów. Ekspozycja: 8.03 — 23.03. Współorganizator: WDK w Łomży; 30.03 — 15.05 w Muzeum Okręgowym w Żyrardowie, 34 eksponaty. Współorganizator: Muzeum Okręgowe w Żyrardowie.

„Muzeum — laboratorium”

Scenariusz: studenci etnografii UW., oprawa plastyczna: W. Bogucki, T. Czerwiński, konsultacja: Z. Sokolewicz, M. Pokropek, K. Uszyński. 100 eksponatów. Ekspozycja: maj, Pałac Kazimierzowski — Uniwersytet Warszawski. Współorganizator: Katedra Etnografii UW.

„Tradycyjne zajęcia kobiety wiejskiej na Podlasiu”

Scenariusz: T. Czerwiński, oprawa plastyczna: W. Bogucki, konsultacja: K. Uszyński, 120 eksponatów. Ekspozycja 23.09.1978 — 1.02.1979 w zespole Szkół Rolniczych w Bielsku Podlaskim. Współorganizator: Klub Etnograficzny w wymienionej szkole.

„Stroje podlaskie”

Scenariusz i oprawa plastyczna: T. Czerwiński, konsultacja: M. Pokropek, 210 eksponatów. Ekspozycja: 22.10 — 26.11. Plakat.

Łomża, Muzeum Okręgowe

„Strój ludowy województwa łomżyńskiego”

Scenariusz: W. Pawlak, oprawa plastyczna: B. Naleśniak, 76 eksponatów. Ekspozycja: 19.07 — 10.09.

„Haft ludowy północno-wschodniej Polski”

Scenariusz: W. Pawlak, oprawa plastyczna: B. Naleśniak, 55 eksponatów. Ekspozycja: 19.07 — 10.09.

„Wycinanka kurpiowska”

Scenariusz: J. Chętnikowa, oprawa plastyczna: B. Naleśniak, 60 eksponatów. Ekspozycja: 25.09 — 31.12 w Miejsko-Gminnym Ośrodku Kultury w Nowogrodzie.

Nowogród, Park Etnograficzny Północno-Wschodniego Mazowsza im. Adama Chętnika

„Kultura ludowa kurpiowskiej Puszczy Białej”

Scenariusz: W. Pawlak, oprawa plastyczna: B. Naleśniak, 143 eksponaty.
Ekspozycja: 25.05 — 23.06.

„Tkanina lukowska”

Scenariusz: W. Pawlak, oprawa plastyczna: B. Naleśniak, 40 eksponatów.
Ekspozycja: 24.06 — 30.09.

WOJ. ŁÓDZKIE

Muzea

Łódź, Muzeum Archeologiczne i Etnograficzne

„Tęcza na śniegu — tradycja i współczesność w sztuce ludów Syberii i Dalekiego Wschodu”

Scenariusz: pracownicy Państwowego Muzeum Etnograficznego Narodów ZSRR w Leningradzie, oprawa plastyczna: J. Kuligiewicz, 261 eksponatów. Ekspozycja: 19.01 — 18.04. Plakat. Współorganizator: Państwowe Muzeum Etnograficzne Narodów ZSRR w Leningradzie.

„Kultura Afryki Zachodniej”

Zob. Szczecin, Muzeum Narodowe.

„Obrazy na szkle Krystyny Zabierzewskiej”

Scenariusz: T. Łaszczewska, K. Zabierzewska, oprawa plastyczna: M. H. Czurko. Ekspozycja: 28.06 — 7.10. Folder.

„Wieńce dożynkowe”

Scenariusz: J. Maszewska, ok. 20 eksponatów. Ekspozycja: 6.09 — 19.10. Współorganizator: Wojewódzki Zarząd Kółek Rolniczych.

WOJ. NOWOSĄDECKIE

Muzea

Gorlice, Muzeum Regionalne im. Ignacego Łukasiewicza

„Prace rzeźbiarskie twórców ludowych z regionu Gorlic”

Ekspozycja: 1.03. — 10.04.

„Wystawa pokonkursowa rzeźby ludowej Karpat Polskich”

Ekspozycja: 1.09 — 1.12.

„Szopki ludowe i obrzędy noworoczne”

Ekspozycja: 15.12 1978 — 15.02.1979.

Limanowa, Muzeum Ziemi Limanowskiej

„III pokonkursowa wystawa haftu — Limanowa 78”

Scenariusz i oprawa plastyczna: J. Wielek, konsultacja: E. Fryś-Pietraszkowa, Z. Szewczyk, M. Długosz, 358 eksponatów, Ekspozycja: 11.06 — 27.08. Plakat, katalog.

Muszyna, Muzeum Regionalne

„Rzeźba Zbigniewa Ważydrağa”

Scenariusz i oprawa plastyczna: W. Czerniec, konsultacja: pracownicy Muzeum Okręgowego w Nowym Sączu, 26 eksponatów. Ekspozycja: 15.06 — 22.06.

„Ceramika Kunegundy Jezewskiej”

Scenariusz i oprawa plastyczna: W. Czerniec, konsultacja: pracownicy Muzeum Okręgowego w Nowym Sączu, 47 eksponatów. Ekspozycja: 1.07. — 8.07.

„Płaskorzeźba Józefa Citaka”

Scenariusz i oprawa plastyczna: W. Czerniec, konsultacja: pracownicy Muzeum Okręgowego w Nowym Sączu, 22 eksponaty. Ekspozycja: 21.10 — 5.11.

N o w y S ą c z, Muzeum Okręgowe

„Współczesna rzeźba ludowa Karpat Polskich”

Scenariusz: E. Długosz, 140 eksponatów. Ekspozycja: 15.04 — 20.06 w Muzeum Okręgowym w Wałbrzychu. Współorganizator: Muzeum Okręgowe w Wałbrzychu.

„Wystawa pokonkursowa III Kongresu Współczesnej Rzeźby Ludowej Karpat Polskich”

Scenariusz: A. Kroh, oprawa plastyczna: B. i M. Magierowie, 200 eksponatów. Ekspozycja: 13.05 — 30.07 w Sądckim Parku Etnograficznym. Katalog; 10.8 — 15.10 w Muzeum Wsi Opolskiej, 134 eksponaty. Katalog. Współorganizator: Muzeum Wsi Opolskiej w Opolu — Bierkowicach.

„Strój ludowy południowej Słowacji”

Scenariusz: R. Renyiová, V. Števaková, ok. 200 eksponatów. Ekspozycja: 4.06 — 27.06. Katalog. Współorganizator: Tekovské Muzeum w Levicach, ČSSR.

„Sztuka ludowa Zalipia”

Scenariusz: M. Załuska, E. Długosz, konsultacja: A. Bartosz, 90 eksponatów. Ekspozycja: 16.08 — 30.09 w Sądckim Parku Etnograficznym. Informator. Współorganizator: Muzeum Okręgowe w Tarnowie.

„Akwarele Nikifora Krynickiego”

Scenariusz: M. Maszczak, 37 eksponatów. Ekspozycja: 6.10 — 30.10. Informator.

R a b k a Z d r ó j, Muzeum im. Wł. Orkana

„Kobieta w rzeźbie i malarstwie na szkle”

Scenariusz: P. Piotrowski, oprawa plastyczna: A. Głuszyński, konsultacja: M. Lechowska-Bujak, 80 eksponatów. Ekspozycja: 8.03 — 20.04. Plakat.

„Instrumenty muzyczne Stanisława Gracy z Poronina”

Scenariusz: P. Piotrowski, oprawa plastyczna: Wł. Kopytek, konsultacja: M. Lechowska-Bujak, 30 eksponatów. Ekspozycja: 28.04 — 23.05. Plakat.

„Stare malarstwo i rzeźba ze zbiorów Muzeum im. Wł. Orkana”

Scenariusz: P. Piotrowski, oprawa plastyczna: Wł. Kopytek, konsultacja: M. Lechowska-Bujak, 50 eksponatów. Ekspozycja: 22.07 — 20.10. Plakat.

„Współczesne malarstwo na szkle twórców zakopiańskich ze zbioru Muzeum im. Wł. Orkana”

Scenariusz: P. Piotrowski, oprawa plastyczna: Wł. Kopytek, konsultacja: M. Lechowska-Bujak, 100 eksponatów. Ekspozycja: 10.11.1978 — 8.01.1979. Plakat.

Z a k o p a n e, Muzeum Tatrzańskie im. T. Chałubińskiego

„Malarstwo na szkle i rzeźba Bronisława Bednarza”

Scenariusz: H. Średniawa, oprawa plastyczna: E. Rodzik, 40 eksponatów. Ekspozycja: 1.02 — 30.05 w Oddziale Państwowych Zbiorów Sztuki na Wawelu.

„Malarstwo — Katarzyna Gawłowa z Zielonek k. Krakowa, Ptaki — Piotr Kwit z Zalesia k. Kamińnicy, Kolekcja — Ewa i Leszek Maciaki z Krakowa”

Scenariusz: H. Średniawa, oprawa plastyczna: E. Rodzik, 56 eksponatów. Ekspozycja: 13.12.1978 — 28.02.1979.

I n s t y t u c j e n i e m u z e a l n e**S z c z y r k**, Miejsko-Gminny Ośrodek Kultury

„Wystawa prac twórców ludowych”

rzeźby Józefa Niklela, ekspozycja: 16.04; rzeźby Józefa Migdała, ekspozycja: 11.06; hafty Wiktorii Laszczak, ekspozycja: 6.08.

WOJ. OLSZTYŃSKIE

Muzea

Olsztyn, Muzeum Warmii i Mazur

„Kultura ludowa Warmii i Mazur wczoraj i dziś”

Scenariusz i konsultacja: A. Błachowski, oprawa plastyczna: W. Pasik, A. Dzie-
mielowicz, ok. 400 eksponatów. Ekspozycja: lipiec — sierpień w Galerii Sztuki
w Olsztynku.

WOJ. OPOLSKIE

Muzea

Opole, Muzeum Śląska Opolskiego

„Haft ludowy”

Scenariusz i konsultacja: A. Błachowski, oprawa plastyczna: R. Kowal, 192
eksponaty. Ekspozycja: 30.10 — 29.11. Plakat.

Opole-Bierkowice, Muzeum Wsi Opolskiej

„Wiosna i wielkanoc we współczesnej sztuce ludowej Opolszczyzny”

Scenariusz i oprawa plastyczna: M. Hampel, konsultacja: B. Morajko, 650 eks-
ponatów. Ekspozycja: marzec — maj.

„Dolnośląskie meble ludowe”

Zob. Wrocław, Muzeum Etnograficzne.

„Ludowa rzeźba Polskich Karpat”

Zob. Muzeum Okręgowe w Nowym Sączu.

„Polska ceramika ludowa”

Zob. Warszawa, Państwowe Muzeum Etnograficzne.

WOJ. PILSKIE

Muzea

Trzcianka, Muzeum im. Wiktora Stachowiaka

„Indie 76”

Zob. Poznań, Muzeum Etnograficzne Oddział Muzeum Narodowego.

„Ceramika meksykańska okresu przedkolumbijskiego”

Zob. Poznań, Muzeum Etnograficzne Oddział Muzeum Narodowego.

„Ludowe instrumenty muzyczne i rzeźba o tematyce muzycznej”

Zob. Poznań, Muzeum Etnograficzne Oddział Muzeum Narodowego.

WOJ. PIOTRKOWSKIE

Muzea

Radomsko, Muzeum Regionalne

„Rzeźba ludowa Zdzisława Staszaka”

Zob. Konin, Muzeum Okręgowe.

Tomaszów Maz. Muzeum

„Sztuka ludowa dla dziecka”

Scenariusz: W. Bogurat, oprawa plastyczna: A. Goździk, 340 eksponatów. Eks-
pozycja: 11.12.1977 — 10.01.1978. Katalog.

„Rzeźba ludowa Zdzisława Staszaka”

Zob. Konin, Muzeum Okręgowe.

„Rzeźba i ceramika ludowa województwa piotrkowskiego”

Scenariusz: M. Jastrzębska, oprawa plastyczna: M. Galiniewicz, 84 eksponaty.
Ekspozycja: 6.12.1978 — 14.01.1979.

„Wycinki ludowe województwa piotrkowskiego”

Scenariusz: M. Jastrzębska, oprawa plastyczna: T. Książczak, 80 eksponatów.
Ekspozycja: 1977 - 1978 w szkołach i klubach środowiskowych na terenie Tomaszowa Maz.

Instytucje niemuzealne

Piotrków Tryb., Spółdzielnia Twórczość Mazowiecka

„Rękodzieło ludowe i artystyczne Spółdzielni Twórczość Mazowiecka”

Scenariusz i oprawa plastyczna: pracownicy Spółdzielni Twórczość Mazowiecka, 250 eksponatów. Ekspozycja: 25.08 — 3.10 w Muzeum Okręgowym w Piotrkowie Tryb.

WOJ. PŁOCKIE

Muzea

Płock, Muzeum Mazowieckie

„Mazowiecka rzeźba ludowa”

Scenariusz: T. Baraniuk, oprawa plastyczna: A. Popiel, 134 eksponaty. Ekspozycja: 15.03 — 20.04 w Muzeum Pomorza Środkowego w Słupsku.

„Laureaci nagrody „Banw” im. Oskara Kolberga”

Scenariusz: W. Dowłaszewicz, oprawa plastyczna: Z. Zaremba, A. Kogowski, 270 eksponatów. Ekspozycja: 2.06 — 25.06. Informator. Współorganizatorzy: Federacja Stowarzyszeń Przyjaciół Sztuk Pięknych w Polsce, Redakcja „Barw”; 1.07 — 16.07 w Starej Kordegardzie w Warszawie.

„Wyroby garncarskie i plecionkarskie w kulturze ludowej Mazowsza”

Scenariusz: W. Dowłaszewicz, oprawa plastyczna: A. Kogowski, 125 eksponatów. Ekspozycja: 28.10 — 5.12 w salonie wystawowym Muzeum Mazowieckiego w Filii Politechniki Warszawskiej w Płocku.

„Więś w rzeźbie i tkaninie ludowej”

Scenariusz i oprawa plastyczna: W. Dowłaszewicz, 110 eksponatów. Ekspozycja: 30.11 — 28.12 w Muzeum Rolnictwa im. K. Kluka w Ciechanowcu.

Sierpc, Muzeum i Park Etnograficzny

„Rolnictwo w sztuce ludowej”

Scenariusz i oprawa plastyczna: O. Kmieć, 45 eksponatów. Ekspozycja: 28.04 — 6.05 w Domu Kultury w Sierpcu.

„Rzeźba ludowa Ziemi Sierpeckiej”

Scenariusz: O. Kmieć, oprawa plastyczna: W. Zbierzchowski, 68 eksponatów. Ekspozycja: 25.05 — 30.05 w Domu Techniki w Płocku.

WOJ. POZNAŃSKIE

Muzea

Poznań, Muzeum Etnograficzne, Oddział Muzeum Narodowego

„Indie 76”

Scenariusz i oprawa plastyczna: A. Surzyńska-Błaszak, 50 eksponatów. Eks-

pozycja: 20.12.1977 — 10.02.1978 w Muzeum im. W. Stachowiaka w Trzciance.
Współorganizator: Muzeum w Trzciance.

„Ceramika meksykańska okresu przedkolumbijskiego”

Scenariusz i oprawa plastyczna: A. Surzyńska-Błaszak, 175 eksponatów. Ekspozycja: 17.02 — 15.07 w Muzeum im. W. Stachowiaka w Trzciance.

„Polskie instrumenty ludowe i rzeźba o tematyce muzycznej”

Scenariusz: Z. Toroński, ok. 150 eksponatów. Ekspozycja: 8.06 — 10.09 w Muzeum im. W. Stachowiaka w Trzciance. Folder. Współorganizator: Muzeum w Trzciance; 20.09 — 27.10 w Muzeum Okręgowym w Koszalinie. Folder. Współorganizator: Muzeum Okręgowe w Koszalinie.

„Degonowie i inni”

Scenariusz: J. Łapott, oprawa plastyczna: I. Jarzyńska, ok. 300 eksponatów. Ekspozycja: 29.05 — 15.08 w Muzeum Rzemiosł Artystycznych w Poznaniu. Oddział NBP. Informator. Współorganizator: Towarzystwo Przyjaciół Muzeum Narodowego w Poznaniu.

WOJ. PRZEMYSKIE

Muzea

Przemysł, Muzeum Okręgowe

„Sztuka ludowa Turynгии”

Scenariusz: T. Burzyński, oprawa plastyczna: J. Kotula. Ekspozycja: marzec. Współorganizator: Ośrodek Kultury NRD w Warszawie.

„Rzemiosło artystyczne plemion australijskich”

Scenariusz: T. Burzyński, oprawa plastyczna: J. Kotula. Ekspozycja: 21.04 — 8.05. Katalog. Współorganizatorzy: Muzeum Archeologiczne i Muzeum Etnograficzne w Poznaniu.

WOJ. RADOMSKIE

Muzea

Ilża, Muzeum Regionalne

„Sztuka ludowa Ziemi Hżeckiej”

Scenariusz: J. Bujnowski, oprawa plastyczna: W. Smaga, 50 eksponatów. Ekspozycja: 15.10 — 15.11 w Domu Kultury w Ilży. Współorganizator: Dom Kultury w Ilży.

Radom, Muzeum Okręgowe

„Wielcy pisarze i poeci w rzeźbie ludowej”

Zob. Toruń, Muzeum Etnograficzne.

Radom, Muzeum Wsi Radomskiej

„Gry i zabawy ludowe Ziemi Radomskiej”

Scenariusz: S. Rosiński, oprawa plastyczna: Z. Karbarz, 40 eksponatów. Ekspozycja: kwiecień-listopad w Muzeum Okręgowym w Radomiu. Współorganizator: ZSMP w Radomiu.

„Kowalstwo ludowe Ziemi Radomskiej”

Scenariusz: S. Rosiński, oprawa plastyczna: Z. Karbarz, 60 eksponatów. Ekspozycja: lipiec-sierpień w KMPiK w Radomiu. Folder. Współorganizator: KMPiK w Radomiu; oprawa plastyczna: S. Rosiński, M. Strzelec, 70 eksponatów. Ekspozycja: październik w Starej Kordegardzie w Warszawie. Katalog. Współorganizator: Towarzystwo Przyjaciół Sztuk Pięknych w Warszawie.

WOJ. RZESZOWSKIE

Muzea

Rzeszów, Muzeum Okręgowe

„Ludowa plastyka ceramiczna”

Scenariusz: A. Targońska, 60 eksponatów. Ekspozycja: 11.07 — 15.08. Katalog. „Strój ludowy w południowej Słowacji”

Scenariusz: V. Števaková, K. Renyiová, 150 eksponatów. Ekspozycja: 6.07 — — 30.08. Folder. Współorganizator: Tekovské Muzeum w Levicach, ČSSR.

WOJ. SIEDLECKIE

Muzea

Siedlce, Muzeum Okręgowe

„Kultura ludowa Zachodniego Podlasia i pogranicza podlasko-mazowieckiego”

Scenariusz: A. Śledziewski, oprawa plastyczna: A. Śledziewski, M. Stasiński, 250 eksponatów. Ekspozycja: 10.11 — 20.12. Plakat.

WOJ. SIERADZKIE

Muzea

Sieradz, Muzeum Okręgowe

„Kolorowe Sieradzkie” (strój ludowy)

Scenariusz: E. Delida, oprawa plastyczna: Z. Fiszer, 70 eksponatów Ekspozycja: 2.01 — 15.01 w Galerii Sztuki BWA w Sieradzu. Współorganizator: BWA w Sieradzu.

„Sieradzka wycinanka”

Scenariusz: E. Delida, oprawa plastyczna: Z. Fiszer, konsultacja: Z. Neymanowa, 68 eksponatów. Ekspozycja: 18.02 — 11.03 w Klubie Cementowni „Warta” w Działoszynie. Współorganizator: Klub Cementowni „Warta”.

„Tkactwo, haft i zdobnictwo sieradzkie”

Scenariusz: E. Delida, oprawa plastyczna: Z. Fiszer, 30 eksponatów. Ekspozycja: 23.02 — 13.03 w K/W PZPR w Sieradzu.

„Sieradzka rzeźba ludowa”

Scenariusz: E. Delida, oprawa plastyczna: Z. Fiszer, 45 eksponatów. Ekspozycja: 27.04 — 23.05 w Miejskim Domu Kultury w Łasku. Współorganizator: MDK w Łasku.

„Twórczość Stanisławy Kubik i Rozalii Makówki”

Scenariusz: E. Delida, oprawa plastyczna: Z. Fiszer, 85 eksponatów. Ekspozycja: 20.05 — 26.06. Katalog.

„Sieradzkie zdobnictwo ludowe”

Scenariusz: E. Delida, 30 eksponatów. Ekspozycja: 26.06 — 14.07 w Ośrodku Wypoczynkowym Łódzkich Zakładów Remontowo-Montażowych Przemysłu Lekkiego w Burzeninie. Współorganizator: Ośrodek Wypoczynkowy ŁZRMPL.

„Ludowe malarstwo i rzeźba Stanisława Korpy”

Scenariusz: M. Dziurowicz-Kaszuba, oprawa plastyczna: Z. Fiszer, 22 eksponaty. Ekspozycja: 21.08 — 28.10 w Klubie ZNP w Sieradzu. Współorganizator: Klub ZNP w Sieradzu.

„Rzeźby Szczepana Muchy”

Scenariusz: M. Dziurówicz-Kaszuba, oprawa plastyczna: Z. Fiszer, 58 eksponatów. Ekspozycja: 23.08 — 15.09 w Galerii Sztuki BWA w Sieradzu. Katalog.

„Sztuka ludowa województwa sieradzkiego”

Scenariusz: E. Delida, oprawa plastyczna: Z. Fiszer, 176 eksponatów. Ekspozycja: 26.08 - 30.09. Plakat.

„Sieradzkie tkaniny ludowe”

Scenariusz: M. Dziurówicz-Kaszuba, oprawa plastyczna: Z. Fiszer, 19 eksponatów. Ekspozycje: 28.10 - 16.12 w Klubie ZNP w Sieradzu. Współorganizator: Klub ZNP w Sieradzu; 27 eksponatów; 20.10 - 25.12 w Miejskim Domu Kultury w Łasku.

„Malarstwo Stanisława Korpy”

Scenariusz: E. Delida, 19 eksponatów. Ekspozycja: 23.11 — 31.12 w Klubie ZNP w Łasku. Współorganizator: Klub ZNP w Łasku.

WOJ. SKIERNIEWICKIE

Muzea

Brzeziny, Muzeum Regionalne

„Plecionkanstwo brzezińskie”

Scenariusz: E. Putyńska, oprawa plastyczna: J. Wiklakowa, 30 eksponatów. Ekspozycja: 21.12 - 31.12.

Łowicz, Muzeum

„Sztuka i rękodzieło ludowe w XXX-leciu Spółdzielni »Sztuka Łowicka«”

Scenariusz: A. Czyżewska, oprawa plastyczna: Cz. Rutkowski, konsultacja: H. Świątkowski, ok. 200 eksponatów. Ekspozycja: 10.06 - 31.09. Katalog. Współorganizator: Spółdzielnia „Sztuka Łowicka”.

WOJ. SŁUPSKIE

Muzea

Bytów, Muzeum Zachodnio-Kaszubskie

„Tkactwo na Kaszubach”

Scenariusz i oprawa plastyczna: P. Cielecki, 120 eksponatów. Ekspozycja: 9.06 - 9.10.

„Osadnicy”

Scenariusz: P. Cielecki, T. Kopydłowski, oprawa plastyczna: K. Piórkowska, 55 eksponatów. Ekspozycja: 12.12 (otwarcie).

WOJ. SUWAŃSKIE

Muzea

Suwałki, Muzeum Okręgowe

„Przyroda w sztuce ludowej”

Scenariusz: T. Romanowska, 95 eksponatów. Ekspozycje: 8.12.1977 - 17.01.1978; 18.04 - 17.05.1978 w Miejsko-Gminnym Ośrodku Kultury w Piszku.

„Współczesna tkanina Pojezierza Suwalsko-Augustowskiego”

Scenariusz: T. Gutzeit, 31 eksponatów. Ekspozycja: 6.06 - 14.09

Institucje niemuzealne

Sejny, Miejsko-Gminny Ośrodek Kultury

„Wystawa folklorystyczna rejonu Sejny”

Scenariusz: M. Karpowicz, 40 eksponatów. Ekspozycja: 16.05 - 14.06 w MGOK w Sejnach.

WOJ. SZCZECIŃSKIE

Muzea

Szczecin, Muzeum Narodowe

„Kultura Afryki Zachodniej”

Scenariusz: B. Szerniewicz, oprawa plastyczna: M. H. Czurko, 235 eksponatów. Ekspozycja: 21.03 - 15.05 w Muzeum Archeologicznym i Etnograficznym w Łodzi; oprawa plastyczna: K. Sussaksamit, ekspozycja: 24.05 - 3.09 w Muzeum Okręgowym w Rzeszowie, Przewodnik.

„Dogonowie i inni”

Scenariusz: J. Łapott, 253 eksponaty. Ekspozycja: 14.04 - 24.05 w Muzeum Okręgowym Ziemi Kaliskiej, Przewodnik. Współorganizator: Muzeum Okręgowe Ziemi Kaliskiej; 29.05 - 14.08 w Muzeum Narodowym w Poznaniu. Składanka. Współorganizator: Muzeum Okręgowe Ziemi Kaliskiej.

„Sztuka ludów Afryki Zachodniej”

Scenariusz: J. Łapott, 102 eksponaty. Ekspozycja: 15.12. (otwarcie) w Muzeum Ziemi Lubuskiej w Zielonej Górze.

Institucje niemuzealne

Szczecin, Wojewódzki Dom Kultury

„Wojewódzka wystawa plastycznej twórczości ludowej i amatorskiej”

Scenariusz: H. Orska, oprawa plastyczna: E. Królikowska, ok. 1000 eksponatów. Ekspozycja: 10.12 - 28.12 w Zamku Książąt Pomorskich. Plakat, folder.

WOJ. TARNOWSKIE

Muzea

Bochnia, Muzeum

„Współczesna sztuka ludowa”

Scenariusz: M. Planeta, oprawa plastyczna: J. Kęsek, I. Chmiel, 81 eksponatów. Ekspozycja: 3.02 - 26.04

Tarnów, Muzeum Okręgowe

„Polska grafika ludowa”

Scenariusz: M. Baiersdorf, oprawa plastyczna: A. Bartosz, 40 eksponatów. Ekspozycja: 15.01 - 25.02. Katalog. Współorganizator: Muzeum Etnograficzne w Krakowie.

„Strój ludowy południa Słowacji”

Scenariusz: K. Renyiová, oprawa plastyczna: V. Števaková, 200 eksponatów. Ekspozycja: 15.04 - 30.05. Folder. Współorganizator: Tekovské Muzeum Levice, ČSSR.

„Sztuka ludowa Zalipia”

Zob. Nowy Sącz, Muzeum Okręgowe.

„Plastyka ludowa województwa tarnowskiego”

Scenariusz: A. Bartosz, oprawa plastyczna: J. Jasnorzewski, konsultacja: T. Komonicka, 300 eksponatów. Ekspozycja: 20.09 - 10.10. Katalog.

WOJ. TORUŃSKIE

Muzea

Toruń, Muzeum Etnograficzne

„Haft ludowy”

Scenariusz: H. Mikułowska, A. Błachowski, oprawa plastyczna: O. Piotrowicz, 258 eksponatów. Ekspozycja: 15.02 - 23.04. Plakat.

„Plastyka ludowa i amatorska woj. toruńskiego”

Scenariusz: L. Tyczyńska, oprawa plastyczna: J. Strzelecka, 204 eksponaty. Ekspozycja: 11.03 - 15.05. Katalog.

„Dziecko w sztuce ludowej”

Scenariusz: A. Jezińska, T. Nemere, oprawa plastyczna: W. Bajerski, 176 eksponatów. Ekspozycje: 10.03 - 28.03 w Muzeum Okręgowym w Kaliszu. Współorganizator: Muzeum Okręgowe w Kaliszu; 1.06 - 30.06 w Ciechocinku. Współorganizatorzy: Towarzystwo Przyjaciół Ciechocinka, Branżowy Ośrodek Lecznictwa Uzdrawiskowego, Urząd Miejski Ciechocinek.

„Ludowe dywany dwuosnowowe”

Oprawa plastyczna: J. Łukasiewicz, 36 eksponatów. Ekspozycja: 30.03 - 21.06 w Muzeum w Elblągu. Współorganizator: Muzeum w Elblągu.

„Haft ludowy — Kujawy, Pałuki, Kaszuby”

Scenariusz: L. Tyczyńska, oprawa plastyczna: T. Tomaszewska, 25 eksponatów. Ekspozycja: 15.04 - 10.05 w Klubie „Pegaz” w Toruniu.

„Nepal — krajobraz, ludzie, kultura”

Scenariusz i oprawa plastyczna: A. Strumiło, 271 eksponatów. Ekspozycja: 10.05 - 2.09.

„Haft ludowy”

Zob. Wrocław, Muzeum Etnograficzne.

„Piaskorzeźby ludowe ze zbiorów Muzeum Etnograficznego w Toruniu”

Ekspozycja: 2.06 - 14.07 w ZDK „Prząśniczka” w Toruniu.

„Pisarze i pocii w rzeźbie ludowej”

Scenariusz: M. Szewczuk, 43 eksponaty. Ekspozycja: 4.06 - 31.08 w Muzeum Okręgowym w Radomiu. Współorganizator: Muzeum Okręgowe w Radomiu.

„Kultura ludowa Ziemi Chełmińskiej”

Scenariusz: A. Błachowski, B. Dudarewicz, H. Muzalewska, A. Myśliwiec, B. Boebel, M. Polakiewicz, I. J. Święchowicz, R. Tubaja, I. Wronkowska, oprawa plastyczna: J. Pietrzyk, 349 eksponatów. Ekspozycje: 23.06.1977 - 8.01.1978; 14.09 - 17.09.1978. Plakat.

„Sztuka ludowa Rudaw”

Scenariusz i oprawa plastyczna: J. Just, ok. 2000 eksponatów. Ekspozycja: 28.09 - 31.12. Plakat, katalog. Współorganizator: Muzeum Sztuki Ludowej w Dreźnie.

„Maski ludów syberyjskich — fotogramy”

Ekspozycja: 2.12 - 30.12 w Gminnym Ośrodku Kultury w Nieszawie. Współorganizator: Gminny Ośrodek Kultury w Nieszawie.

„Obrazy na szkle”

Oprawa plastyczna: Z. Popielarz, 19 eksponatów. Ekspozycja: 4.12 - 28.12 w ZDK „Prząśniczka” w Toruniu. Współorganizator: ZDK „Prząśniczka”.

WOJ. WAŁBRZYSKIE

Muzea

Wałbrzych, Muzeum Okręgowe

„Rzeźba ludowa karpacka”

Scenariusz: A. Cabała, konsultacja: pracownicy Muzeum Okręgowego w Nowym Sączu, 52 eksponaty. Ekspozycja: 1.03 - 12.04. Plakat.

„Tkanina i rzeźba ludowa Lubelszczyzny”

Zob. Lublin, Muzeum Okręgowe.

WOJ. WŁOCŁAWSKIE

Muzea

Włocławek, Muzeum Ziemi Dobrzyńskiej i Kujawskiej

„Sztuka ludowa Kujaw i Ziemi Dobrzyńskiej”

Scenariusz: K. Siwińska-Pawłowska, A. Bisaga, oprawa plastyczna: A. Bisaga, konsultacja: Z. Pietrzykowska, 250 eksponatów. Ekspozycja: 15.07 - 30.10. Plakat.

Instytucje niemuzealne

Ciechocinek, Urząd Miejski

„Dziecko w sztuce ludowej”

Zob. Toruń, Muzeum Etnograficzne.

WOJ. WROCŁAWSKIE

Muzea

Wrocław, Muzeum Etnograficzne, Oddział Muzeum Narodowego

„Palmy i pisanki wielkanocne”

Scenariusz: M. Gołubkow, oprawa plastyczna: I. Hałko, 1150 eksponatów. Ekspozycja: 12.03 - 18.03.

„Talaźdź”

Scenariusz: członkowie SZSP, 150 eksponatów. Ekspozycja: 22.04 - 6.05. Współorganizator: SZSP, studenci palestyńscy.

„Dolnośląskie meble ludowe”

Scenariusz i oprawa plastyczna: E. Jęczalik, 52 eksponaty. Ekspozycja 2.05 - 15.10 w Muzeum Wsi Opolskiej. Współorganizator: Muzeum Wsi Opolskiej w Bierkowicach.

„Haft ludowy”

Scenariusz: M. Rostworowska, oprawa plastyczna: I. Hałko, 200 eksponatów. Ekspozycja: 13.05 - 27.08. Informator. Współorganizator: Muzeum Etnograficzne w Toruniu.

„Świat mojej wyobraźni”

Scenariusz: E. Jęczalik, oprawa plastyczna: T. Fyda, 136 eksponatów. Ekspozycja: 18.12 (otwarcie). Informator.

WOJ. ZAMOJSKIE

Muzea

Tomaszów Lubelski, Muzeum

„Akwarele Ludwika Dynaka”

Scenariusz: Z. Switka, oprawa plastyczna: G. Miłkuła, konsultacja: R. Kowalicka, 20 eksponatów. Ekspozycja: 7.05 - 31.05.

„Haft i malarstwo ludowe regionu tomaszowskiego”

Scenariusz: Z. Switka, oprawa plastyczna: G. Miłkuła, konsultacja: R. Kowalicka, 51 eksponatów. Ekspozycja: 13.05 - 20.05 w Szkole Zbiorczej w Tomaszowie Lubelskim.

„Stroje ludowe Zamojszczyzny”

Scenariusz: Z. Switka, oprawa plastyczna: G. Miłkuła, konsultacja: R. Kowalicka, 60 eksponatów. Ekspozycja: 1.07 - 31.08.

„Haft i tkactwo regionu tomaszowskiego”

Scenariusz: Z. Switka, oprawa plastyczna: G. Miłkuła, konsultacja: R. Kowalicka, 40 eksponatów. Ekspozycja: 1.10 - 31.12.

WOJ. ZIELONOGÓRSKIE

Muzea

Zielona Góra, Muzeum Ziemi Lubuskiej

„Wycinanka szkolna o motywach ludowych”

Scenariusz: B. Łakoma, oprawa plastyczna: A. Ingłód, 150 eksponatów. Ekspozycja: czerwiec—wrzesień w Zielonogórskim Parku Etnograficznym w Ochli.

WYSTAWY ZAGRANICZNE W 1978 ROKU

AUSTRIA

Wiedeń

„Sztuka ludowa Lubelszczyzny”

Scenariusz: A. Gauda, oprawa plastyczna: K. Kozłowska, 200 eksponatów. Ekspozycja: 1.01 - 30.01 w Ośrodku Kultury Polskiej. Składanka. Organizator: Muzeum Okręgowe w Lublinie.

„Polska sztuka naiwna”

Scenariusz i oprawa plastyczna: A. Kurzątkowska, 113 eksponatów. Ekspozycja: 12.05 - 26.05 w Instytucie Kultury Polskiej w Wiedniu. Folder. Organizator: Państwowe Muzeum Etnograficzne w Warszawie.

BUŁGARIA

Warna

„Mikołaj Kopernik w polskiej rzeźbie ludowej”

Scenariusz: T. Nemere, oprawa plastyczna: T. Nemere, M. Słupecka, 76 eksponatów. Ekspozycja: 29.07 - 5.08 na 63 Światowym Kongresie Esperantystów. Katalog. Organizatorzy: Muzeum Etnograficzne w Toruniu, Polski Związek Esperantystów.

CZECHOSŁOWACJA

Bratysława

„Rzeźba w węglu”

Scenariusz: B. Bazielich, 74 eksponaty, 15 fotografów. Ekspozycja: 2.02 - 31.03 w Ośrodku Informacji i Kultury Polskiej w Bratysławie. Organizator: Muzeum Górnośląskie w Bytomiu.

„Sztuka naiwna z Polski”

Scenariusz i oprawa plastyczna: A. Kurzątkowska, 114 eksponatów. Ekspozycja: 22.03 - 5.04 w Ośrodku Informacji i Kultury Polskiej w Bratysławie. Folder. Organizator: Państwowe Muzeum Etnograficzne w Warszawie.

Hradec-Kralove

„Polska sztuka naiwna”

Scenariusz i oprawa plastyczna: A. Kurzątkowska, 112 eksponatów. Ekspozycja: 4.10 - 5.11 w: Kralska Galeria Hradec-Kralove. Plakat. Organizator: Państwowe Muzeum Etnograficzne w Warszawie.

Melnik

„Sztuka ludowa Kaszub”

Scenariusz i oprawa plastyczna: H. Gregor, konsultacja: W. Błaszowski, 69 eksponatów. Ekspozycja: maj — lipiec w Domu Kultury w Melniku. Organizator: Wojewódzki Ośrodek Kultury w Gdańsku.

Praga

„Polska sztuka naiwna”

Scenariusz i oprawa plastyczna: A. Kurzątkowska, 113 eksponatów. Ekspozycja: 19.07 - 30.08 w Ośrodku Informacji i Kultury Polskiej w Pradze. Folder. Organizator: Państwowe Muzeum Etnograficzne w Warszawie.

FRANCJA

Confolens

„Dziecko w polskiej sztuce ludowej”

Scenariusz i oprawa plastyczna: A. Błachowski, 505 eksponatów. Ekspozycja: 10.08 - 20.08 na Festiwalu Folkloru w Confolens. Katalog. Organizator: Muzeum Etnograficzne w Toruniu.

HISZPANIA

Barcelona

„Polska sztuka ludowa”

Scenariusz: H. Olędzka, oprawa plastyczna: pracownicy Muzeum Etnograficznego w Barcelonie, 853 eksponaty. Ekspozycja: 24.02 - 27.08 w Muzeum Etnograficznym w Barcelonie. Plakat, folder. Organizator: Państwowe Muzeum Etnograficzne w Warszawie.

Madryt

„Polska sztuka ludowa”

Scenariusz: H. Olędzka, oprawa plastyczna: plastycy Polskiej Izby Handlu w Madrycie, 407 eksponatów. Ekspozycja: 12.04 - 22.04 w Pałacu Wystaw w Madrycie. Plakat. Organizator: Państwowe Muzeum Etnograficzne w Warszawie

JUGOSŁAWIA

Ljubljana

„Tradycyjne złotnictwo i koronki śląskie”

Scenariusz i oprawa plastyczna: B. Bazielić, 379 eksponatów, 20 fotogramów.
 Ekspozycja: 17.01 - 1.04 w Słoweńskim Muzeum Etnograficznym. Informator.
 Organizator: Państwowe Muzeum Etnograficzne w Warszawie.

Zagrzeb

„Tradycyjne złotnictwo i koronki śląskie”

Scenariusz: B. Bazielić, oprawa plastyczna: D. Heide, 379 eksponatów, 20 fotogramów. Ekspozycja: 22.06 - 17.09 w Muzeum Etnograficznym w Zagrzebiu.
 Plakat, katalog. Organizator: Państwowe Muzeum Etnograficzne w Warszawie.

NRD

Altenburg

„Intarsje Edmunda Kapłońskiego”

Scenariusz: A. Blachowski, 33 eksponaty. Ekspozycja: 8.02 - 22.03 w Schlossmuseum w Altenburgu. Organizatorzy: Muzeum Etnograficzne w Toruniu, Schlossmuseum w Altenburgu.

Berlin

„Polska biżuteria ludowa”

Scenariusz i oprawa plastyczna: B. Kaznowska, 500 eksponatów. Ekspozycja: 4.09 - 16.09 w Ośrodku Informacji i Kultury Polskiej w Berlinie. Katalog. Organizatorzy: Państwowe Muzeum Etnograficzne w Warszawie, Ośrodek Informacji i Kultury Polskiej w Berlinie.

Lipsk

„Intarsje Edmunda Kapłońskiego”

Scenariusz: A. Blachowski, 33 eksponaty. Ekspozycja: 3.01 - 14.01 w Ośrodku Informacji i Kultury Polskiej w Lipsku. Organizatorzy: Muzeum Etnograficzne w Toruniu, Ośrodek Informacji i Kultury Polskiej w Lipsku.

„Kultura ludowa Warmii i Mazur wczoraj i dziś”

Scenariusz i konsultacja: A. Blachowski, oprawa plastyczna: A. Dziemidowicz, W. Pasik, ok. 400 eksponatów. Ekspozycja: 16.10 - 31.11 w Ośrodku Kultury Polskiej w Lipsku. Plakat, folder. Organizator: Muzeum Warmii i Mazur w Olsztynie.

Wandlitz

„Wieś polska w sztuce ludowej wczoraj i dziś”

Scenariusz: A. Blachowski, oprawa plastyczna: I. Wronkowska, 78 eksponatów, 30 fotogramów. Ekspozycja: 14.09 - 31.12 w Museum der Agraren Produktiv Krafte w Wandlitz. Organizatorzy: Muzeum Etnograficzne w Toruniu, Muzeum Narodowe Rolnictwa w Szreniawie, Muzeum w Wandlitz.

Weimar

„Kultura ludowa Warmii i Mazur wczoraj i dziś”

Scenariusz i konsultacja: A. Blachowski, oprawa plastyczna: A. Dziemidowicz, W. Pasik, ok. 400 eksponatów. Ekspozycja: 23.09 - 14.10 w Kunst Halle. Plakat. Folder. Organizator: Muzeum Warmii i Mazur w Olsztynie.

RFN

Ingelheim n. Renem

„Laureaci nagrody »Barw« im. Oskara Kolberga”

Scenariusz: W. Dowłaszewicz, oprawa plastyczna: Z. Zaremba, 42 eksponaty.
 Ekspozycja: 22.04 - 23.05 w Willi Schneider w Ingelheim n. Renem. Katalog. Organizatorzy: Muzeum Mazowieckie w Płocku, Ministerstwo Kultury i Sztuki, Interpress, Firma C. H. Boehringer.

RUMUNIA

Bukareszt

„Polska biżuteria ludowa”

Scenariusz i oprawa plastyczna: B. Kaznowska, 600 eksponatów. Ekspozycja: 27.06 - 22.07 w Muzeum Satalui — skansen w Bukareszcie. Katalog. Organizatorzy: Państwowe Muzeum Etnograficzne w Warszawie, Muzeum Satalui.

WĘGRY

Budapeszt

„Mikołaj Kopernik w polskiej rzeźbie ludowej”

Scenariusz: T. Nemere, oprawa plastyczna: T. Nemere, J. Oleksy, 76 eksponatów. Ekspozycja: 13.07 - 17.07 na 27 Węgierskim Kongresie Esperantystów. Organizatorzy: Muzeum Etnograficzne w Toruniu, Węgierski Związek Esperantystów.

ZSRR

Leningrad

„Polski strój ludowy”

Scenariusz: G. Tkaczyk, oprawa plastyczna: D. Majewski, 750 eksponatów. Ekspozycja: 17.10 - 6.12 w Muzeum Etnografii Narodów ZSRR. Organizatorzy: Państwowe Muzeum Etnograficzne w Warszawie, Muzeum Narodowe w Poznaniu, Muzeum Etnograficzne w Lublinie, Muzeum Etnograficzne w Zamościu.

Lwów

„Sztuka ludowa województwa przemyskiego”

Scenariusz i oprawa plastyczna: T. Burzyński, 120 eksponatów. Ekspozycja: 20.07 - 28.07. Katalog. Organizatorzy: Muzeum Okręgowe w Przemyślu, Wydział Kultury i Sztuki.

Z materiałów ODiE opracowała
Iwona Wiktor

MAGISTERIA, DOKTORATY I HABILITACJE Z ZAKRESU ETNOGRAFII
 W 1978 ROKU

PRACE MAGISTERSKIE

Uniwersytet Jagielloński — Kraków

BOCIAĞA Janusz, Poczycja i materialne zabezpieczenie ludzi starych na współczesnej wsi, na przykładzie wsi polskiego Spiszu — Łapsze Niżne, prof. dr J. Klimaszewska.

- BOHO Magdalena, Ameryka w wyobrazeniach mieszkańców wsi Lutcza. Analiza treści stereotypu, prof. dr J. Klimaszewska.
- KAMINSKI Józef, Zagroda chłopska we wsi Jagodna w województwie kieleckim, prof. dr J. Klimaszewska.
- PIÓRO Anna, Działalność gospodarcza na Polskim Spiszu w XX wieku. Studium wsi Łapszanka (struktura i preferencje), prof. dr J. Klimaszewska.
- PIÓRO Rudolf, Miejsce pracy w systemie wartości i sposobie życia na polskim Spiszu w XX wieku. (Studium wsi Łapszanka), prof. dr J. Klimaszewska.
- RAK Zofia, „Klub Literacki” w Istebnej. (Studium instytucji nieformalnej), prof. dr J. Klimaszewska.
- ROMANOWSKI Andrzej, Indianie Nawaho — jako przykład intensywnej adaptacji kulturowej, dr L. Dziegiel.
- RZONCA Emilia, Widowisko obrzędowe „Mikołai” i „Pastuszków” w społeczności wsi Bukowiec w Beskidzie Śląskim w XIX wieku, prof. dr J. Klimaszewska.
- ŻMIDZIŃSKI Tomasz, Kazimierz Masny, rzeźbiarz ludowy z Pietrzykowic. Studium procesu twórczego, prof. dr J. Klimaszewska.

Uniwersytet Łódzki — Łódź

- LIBELT-CHELINSKA Małgorzata, Funkcje obrzędów zimowych z uwzględnieniem procesu przemian (na przykładzie gminy Głuchów), dr W. Baranowski.
- NOWAK Witold, Stan badań etnograficznych nad rybolowstwem tradycyjnym na podstawie prac i zbiorów muzealnych, doc. dr hab. J. Kucharska.
- OLENDZKA Hanna, Obyczajowość sąsiedzka robotników zamieszkałych na Księżym Młynie w okresie międzywojennym, doc. dr hab. B. Kopczyńska-Jaworska.
- OWSIEJCZUK Alina, Tradycyjne źródła utrzymania ludności berberyjskiej na terenie Maghrebu, doc. dr hab. J. Kucharska.
- RÓŻANSKA Aleksandra, Zmiany poglądów na instytucję małżeństwa (na przykładzie wsi Michowice, gm. Głuchów), dr W. Baranowski.

Uniwersytet im. Adama Mickiewicza — Poznań

- ANCZEWSKA Hanka, Życie kulturalne wsi indywidualnej na przykładzie Lednogóry, prof. dr J. Burszta.
- BŁAŻYŃSKI Andrzej, Miejsce kobiety w społeczeństwie i kulturze wsi japońskiej a shinto i buddyzm, prof. dr Z. Jasiewicz.
- CHOJNACKA Maria, Etnograficzna monografia rodziny. Na przykładzie rodziny Lubojańskich we wsi Zmysłonej Słupskiej, prof. dr J. Burszta.
- DOBROSIELSKA-PERRIER Anna, Rodzina chłopska jako współczesne środowisko kulturowe, prof. dr J. Burszta.
- DUDEK Gabriela, Przemiany świadomości w zakresie modelu rodziny wiejskiej (na przykładzie wsi podmiejskiej Włoszakowice), prof. dr J. Burszta.
- GOZDZIAK Elżbieta, Współczesna rodzina bambarska w Poznaniu, prof. dr J. Burszta.
- KABAT Irena, Charakterystyka etnograficznych monografii regionalnych w Polsce do 1939 roku, prof. dr J. Burszta.
- KARACZUN Włodzimierz, Obrzędy i zwyczaje weselne we wsi Żelechowo w woj. szczecińskim, prof. dr J. Burszta.
- KIJEWSKI Krzysztof, Życie kulturalne wsi pegeerowskiej. (Na przykładzie Ptaszkowa w woj. poznańskim), prof. dr J. Burszta.
- KOSTUCH Paweł, Cechy i funkcje zagrody Północno-Kameruńskiego plemienia Daba, prof. dr Z. Jasiewicz.

- KRASZEWSKA Elżbieta, Keczua — proces zmian społeczno-kulturalnych i etnicznych w XIX i XX wieku, prof. dr Z. Jasiewicz.
- KRZYŻANIAK-RYS Ewa, Wierzenia pozaislamskie u ludów Azji Środkowej, prof. dr Z. Jasiewicz.
- LIPSKI Andrzej, Problemy transmisji kultury, prof. dr J. Burszta.
- PIĄTKOWSKI Dionizy, Folkloryzm jako zjawisko w kulturze współczesnej. Współczesna recepcja folklorystyczna *Dzień wszystkich* Oskara Kolberga, prof. dr J. Burszta.
- ŚREDZIŃSKA Arleta, Szamanizm u Jakutów i Ewenków, prof. dr Z. Jasiewicz.
- TOBIASZ Maria, Zmiany formy i funkcji folkloru na przykładzie wybranej rodziny, prof. dr J. Burszta.
- WERNER Danuta, Rzeźba kultowa Ghany, prof. dr Z. Jasiewicz.
- VORBRICH Ryszard, Garncarstwo u Dogonów, prof. dr Z. Jasiewicz.
- ZUKOWSKI Włodzimierz, Budownictwo Dogonów i jego funkcje, prof. dr Z. Jasiewicz.

Uniwersytet Warszawski — Warszawa

- BARANOWSKA Anna, Jawajski teatr cieni — wayang purwa, prof. dr Z. Sokolewicz.
- BECA Barbara, Medycyna ludowa na terenie Kaszub Północnych, prof. dr A. Kutrzeba-Pojnarowa.
- BILSKA Hanna, Przemiany lokalnego podania o Borucie na tle demonologicznych wierzeń ludowych i historii kultury, prof. dr W. Dynowski.
- COGOLLO Bernal Alvaro, Proces akulturacji Indian Guajira, prof. dr Z. Sokolewicz.
- GRĄBCZEWSKA Barbara, Rośliny w obrzędowości ludowej. Analiza przypisywanych im funkcji, prof. dr Z. Sokolewicz.
- GRĄBCZEWSKI Jacek, Św. Jerzy a wierzenia i obrzędy cyklu wiosennego, prof. dr Z. Sokolewicz.
- ILECKI Paweł, Ocena współzależności między elementami obrzędu pogrzebowego a narodowością we wsiach etnicznie mieszanych województwa olsztyńskiego, prof. dr Z. Sokolewicz.
- IZDEBSKA Donata, Problem akulturacji chłopów polskich w Stanach Zjednoczonych w końcu XIX wieku w świetle zmian postaw wobec cech tradycyjnej polskiej kultury ludowej, prof. dr A. Kutrzeba-Pojnarowa.
- JAGLARSKA-JANIK Maria, Mazurskie meble ludowe wieku XIX i XX, prof. dr W. Dynowski.
- JASICZEK Małgorzata, Przekaz tradycji pochodzenia w rodzinach Ormian polskich, prof. dr W. Dynowski.
- KANONIK Mirosław, Dzisiejszy stan meteorologii i astronomii ludowej na Mazurach, prof. dr Z. Sokolewicz.
- KULEZA Anna, Kierunek przemian wnętrza domu chłopskiego we wsiach w zasięgu działania dużej aglomeracji miejskiej, prof. dr Z. Sokolewicz.
- MARZEC Anna, Rola tradycji w procesie zmian zachodzących w funkcjonowaniu rzemiosła bednarskiego na przykładzie wsi Wincentów woj. kieleckiego, prof. dr A. Kutrzeba-Pojnarowa.
- SERAFIN Grażyna, Ślady wpływów włoskich w kulturze polskiej na podstawie wsi Ochotnica Dolna woj. nowosądeckie, prof. dr A. Kutrzeba-Pojnarowa.

- SOCHALSKA Grażyna, Przemiany kultury puszczańskiej wsi Mąkosy Stare, prof. dr A. Kutrzeba-Pojnarowa.
- STRUŻEK Grażyna, Tradycja i nowoczesność w społecznych postawach chłopów (na podstawie analizy pamiętnika chłopskiego i badań terenowych), prof. dr A. Kutrzeba-Pojnarowa.

Uniwersytet im. Bolesława Bieruta — Wrocław

- BUDZISZEWSKA-ĆWIAKAŁSKA Alicja, Prawo zwyczajowe ludów Północnego Kaukazu. Wybrane zagadnienia, doc. dr hab. E. Pietraszek.
- CHOŁUJ Irena, Współczesne bednarstwo wiejskie na lewobrzeżnej Opolszczyźnie, doc. dr hab. E. Pietraszek.
- CZEPUŁKOWSKA Dorota, Ludność w ceramice japońskiej, doc. dr hab. E. Pietraszek.
- CYBULSKA Grażyna, Realia etnograficzne w prozie ludowej Ziemi Żywieckiej, doc. dr hab. A. Dygacz.
- DZIEDZIC Marzena, Uprawa roli i roślin na wsi Zachowice. Zanik elementów tradycyjnych po 1945 r., doc. dr hab. E. Pietraszek.
- GIERUCKI Janusz, „Cepelia” i jej klienci, doc. dr hab. E. Pietraszek.
- GORSKI Miroslaw, Tradycyjne rybołówstwo ludowe w dorzeczu środkowej Warty i Noteci (Wielkopolska), doc. dr hab. E. Pietraszek.
- KOŁOMAŃSKA Danuta, Cyganie kowarscy. Akomodacja społeczno-kulturowa, doc. dr hab. E. Pietraszek.
- KOTOWICZ Danuta, Współczesne kowalstwo wiejskie w gminach: Biała, Głubczyce, Lubrza, Prudnik woj. opolskiego, doc. dr hab. E. Pietraszek.
- KALAGA Barbara, Sprzęt płonów we wsi Zachowice. Organizacja pracy i zwyczaje, doc. dr hab. E. Pietraszek.
- PAROSSA Elżbieta, Rodzina cygańska w wielkim mieście, doc. dr hab. E. Pietraszek.
- PLEWA Tadeusz, Przemiany społeczno-kulturowe wsi opolskiej Kopice, doc. dr hab. E. Pietraszek.
- ROZMUS Leszek, Tradycyjne elementy kultury reemigrantów z Jugosławii na przykładzie wsi Miłków w gminie Nowogrodzic woj. jeleniogórskie, doc. dr hab. A. Dygacz.
- SIWAKOWSKI Stanisław, Tradycyjne rybołówstwo ludowe nad górą Wisłą, Wartą i Pilicą, doc. dr hab. E. Pietraszek.
- SZCZĘSNY Małgorzata, Lecznictwo ludowe we wsi Zachowice, doc. dr hab. E. Pietraszek.
- SZELEWA Krystyna, Małżeństwo i obrzęd weselny we wsi Zachowice, doc. dr hab. E. Pietraszek.
- SZYMAŃSKA Iwona, Ruch teatralny na wsi górnośląskiej, na przykładzie wsi wodzisławskiej, doc. dr hab. A. Dygacz.
- URBANOWICZ Antoni, Rybołówstwo ludowe w dorzeczu środkowej Wisły (od ujścia Pilicy do ujścia Drwęcy), doc. dr hab. E. Pietraszek.
- WASŃIOWSKA Halina, Tradycyjne zwyczaje i obrzędy doroczne we wsi Niebocko woj. krośnieńskie, doc. dr hab. A. Dygacz.
- ZAWIERUCHA Halina, Współczesna plastyka wnętrza mieszkalnego we wsi Rzepiennik Strzyżewski w woj. tarnowskim, doc. dr hab. A. Dygacz.
- ZEGARSKI Zenon, Sposoby i możliwości traktowania fitoterapii w aspekcie historycznym i współcześnie, doc. dr hab. A. Dygacz.

PRACE HABILITACYJNE

Uniwersytet Warszawski — Warszawa

POKROPEK Marian, Budownictwo ludowe w Polsce

Celem pracy jest podsumowanie dotychczasowej wiedzy o tradycyjnym budownictwie ludowym w Polsce. Autor wykorzystuje materiały pochodzące nie tylko z terenowych badań etnograficznych i architektonicznych rejestrujących zabytki głównie z XIX i XX w., ale również materiały historyczne, archiwalne i archeologiczne dotyczące budownictwa drewnianego z wcześniejszych stuleci.

W pracy autor ukazuje współczesną regionalizację budownictwa ludowego, omawia kształty zagród i budynki w nich występujące, szczegółowo charakteryzuje różne typy konstrukcji, urządzeń ogniowych i stosowane materiały. Praca zawiera też rozdział poświęcony ochronie budownictwa drewnianego i muzeum budownictwa.

Zawarty w pracy materiał ilustracyjny pochodzi głównie z ostatnich lat, a więc ukazuje współczesny stan zachowania zabytków budownictwa.

Uniwersytet im. Mikołaja Kopernika — Toruń

KARWICKA Teresa, Kultura ludowa Ziemi Dobrzyńskiej.

Praca omawia kulturę ludową historycznego regionu Ziemi Dobrzyńskiej. Autorka stawia pytanie, w jakim stopniu region historyczny sprzed paruset lat jest jednocześnie odrębnym regionem etnograficznym z końcem XIX w. i XX w., tj. czy odznacza się on w tym czasie odrębnością kultury ludowej i poczuciem odrębności w świadomości mieszkańców. By na to pytanie odpowiedzieć, autorka rozpatruje poszczególne dziedziny kultury ludowej tego regionu porównując je z takąż kulturą regionów sąsiednich. Autorka opiera się na nielicznych publikacjach XIX-wiecznych dotyczących etnografii Ziemi Dobrzyńskiej oraz na badaniach terenowych. Stwierdza brak wyraźnej odrębności etnograficznej grupy Dobrzyńiaków. Uważa, że możemy mówić o Ziemi Dobrzyńskiej jako o terenie krzyżowania się wpływów pomorskich i mazowieckich. Rozważa jakie są przyczyny tego stanu rzeczy. Doszukuje się ich w płynności osadnictwa na tym terenie, znacznej ilości osadników z innych terenów, a także w rozproszeniu osad pod wpływem separacji poukazowej.

Uniwersytet im. B. Bieruta — Wrocław

BAZIELICH Barbara, Złote hafty w tradycyjnej odzieży na Śląsku.

Praca obejmuje tereny Śląska Dolnego, Górnego i Cieszyńskiego. Zastosowano w niej metody analityczną, strukturalno-formalną, historyczną, porównawczą, wykorzystując materiały od XIII w., głównie jednak z wieku XVIII - pocz. XX w. Szczegółowe rozważania poprzedzone są omówieniem terminologii, podstawowych pojęć i kryteriów różnicujących hafty z punktu widzenia artystycznego, technicznego i estetycznego, rysem historycznym o pojawianiu się i znaczeniu złotych haftów w odzieży śląskiej. Szczegółowo omówione zostały materiały i techniki wykonywania haftów, ornament i kompozycja, oraz zapożyczenia i wzory z innych grup społecznych. Praca jest wyposażona w materiał ilustracyjny.

Z materiałów ODiE opracowała
Maria Niewiadomska